

การพัฒนากองทัพเรือ

การสร้างสรรค์กองทัพเรือไทยให้เจริญขึ้นและทันสมัยทัดเทียมกับกองทัพเรือของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปนั้น มีสิ่งที่จะทำได้โดยง่ายหรือในเร็ววัน แม้วาทกรรมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชาติไทย ใดมีเหตุของทำสงครามป้องกันตัวบ้าง แม้อาณาเขตบางกับประเทศใกล้เคียงมาเป็นเวลานาน แต่เป็นสงครามทางบกเสียเกือบทั้งหมด เพราะภูมิประเทศและที่ตั้งของประเทศไทยอันววยโอบเป็นเช่นนั้น ในอดีตไทยจึงมีแต่แม่ทัพบกที่สามารถหลายต่อหลายท่าน แต่แม่ทัพเรือนั้นมีบทบาทน้อยไมใครจะเป็นที่กล่าวขวัญถึง ทั้งนี้เพราะในอดีตเรือรบเป็นเพียงพาหนะลำเลียงทหารบกไปสู่ยุทธบริเวณดังกล่าวมาแล้ว กิจกรรมทหารเรือจึงมิได้มีรากฐานที่เกี่ยวของกับทะเลเช่นประเทศอื่น ๆ แม้เมื่อชาติไทยได้รู้จักใช้ทะเลเป็นเส้นทางสำหรับการคมนาคมและการพาณิชย์แล้วก็ตาม คนไทยก็ยังไม่นิยมประกอบอาชีพทางเรือ เพราะเห็นว่าเป้งานตรากตรำและไม่ก้าวหน้า แต่เมื่อประเทศไทยมีการติดต่อกับชาติต่าง ๆ ในยุโรปมากขึ้นประเทศไทยจึงตระหนักถึงภัยคุกคามจากชาติยุโรปเหล่านั้นซึ่งจะมาสู่ประเทศไทยทางทะเลและจำเป็นต้องได้รับการหนุนนำเร่งให้ทันสมัย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงความสำคัญของกองทัพเรือและสนพระราชหฤทัยอยู่เสมอ ในสมัยแรกเริ่มสถาปนากองทัพเรือนั้น พระองค์ทรงคัดเลือกเจ้านายที่มีความสามารถเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยเข้ามาเป็นบัญญชการกรมทหารเรือ มีพระบรมราชโองการให้ส่งต่อเรือรบเหล็กทันสมัย เช่น เรือรานรูกไฟรี (ลำที่สอง) เรือมกุฎราชกุมาร เรือมูรชาวสิดส์สกี (ลำที่สอง) เรือพาลิ่งทวีปและเรือสุครีพครองเมือง เป็นคนทรงจางชาวต่างประเทศที่มีความรู้หลายสิบคนเข้ามาทำงานในกองทัพเรือ ด้วยทรงหวังว่าจะให้ช่วยกันพัฒนากองทัพเรือ แต่การทหารเรือก็ยังไม่เจริญก้าวหน้า เพราะผู้บริหารงานในระดับสูงไม่มีความรู้ทางวิชาการทหารเรืออย่างแท้จริงดังกล่าวมาแล้ว ชาวต่างประเทศที่มีความรู้ก็ไม่ได้มีความตั้งใจที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับการทหารเรืออย่างแท้จริง บรรดาเจ้านายและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่บริหารกองทัพเรือนั้นนอกจากจะไม่มีความรู้ทางด้านวิชาการพอที่จะ

ปรับปรุงการทหารเร็วให้เจริญขึ้นแล้ว ยังไม่อาจจะจัดระเบียบการบริหารภายในกองทัพให้เรียบร้อยใดควย บุคคลที่เป็นผู้บังคับบัญชาชั้นรองลงมาก เป็นชาวต่างประเทศซึ่งผูกพันข้าราชการชั้นผู้น้อยไม่เข้าใจ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่เป็นคนไทยในกรมทหาร เรือส่วนมากจึงทำงานเพียงให้เสร็จไปชั่ววันหนึ่ง ๆ และโยนบางครั้งยังถือโอกาสไร้ยางอายตำแหน่ง แสงหาผลประโยชน์ใส่ตนอีกควย นายทหารเรือชาวต่างประเทศของ รัชหน้าที่เพิ่งปกครอง และสั่งสอนลูกเรือแขกและมอญ ซึ่งไม่ไคยผลทั้ง ๒ ประการเพราะไม่เข้าใจภาษา กัน ควยเหตุนี้ในสมัยแรก ๆ ความเจริญการของกองทัพเรือจึงไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นอย่างลาซามาก การสร้างสรรคความเจริญโดยอาศัยแต่สติปัญญาของชาวต่างประเทศนั้นยอมไคยผลไม่เต็มที่ ถึงที่กรมหมื่นมติศรราชหฤทัย ไคมีถวายพระหัตถ์กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความตอนหนึ่งว่า

การในทหารเรือที่ห้ามาแล้วแต่ก่อนเป็นแต่เห็นการ เรียบร้อยภายนอก แต่แท้จริงที่พระยาชลยุทธรับราชการมาเป็นจงรักภักดีต่อตัว เองมากกว่าต่อการทำงานที่ทำ เพราะธรรมชาติการงานอันใดที่ได้จักเขาระเบียบมาแม้ควยสับสน ย่อมจะมีเพื่อน เคชั้น อไร ๆ คติอยูแก่การกรมทหารเรือไม่มีเลย แต่อาจจะผูกตามการที่เป็นจริงจะตีโทษพระยาชลยุทธว่าไคไค้ทำการ เพื่อใหม่หลักฐานไคไค้ได้ เพราะความคติกของพระยาชลยุทธเป็นคนต่างประเทศ ไคไค้คิกปลุกฝังวงระทะภูตในตัวเอนอกนี้ เมื่อหักเรี่ยวหักแรงทำการให้พอเป็นไปไคไค้คราวหนึ่งก็ เป็นช้อเสียงอันดีสำหรับตัวพออยู่แล้ว แลเมื่อออกจากราชการ ๆ เสี่ยงคักยั้งช้า เป็นเกียรคิตยั้งขึ้น อีกที่ว่าไคไค้ทำเสมอเหมือนไคไค้ตามความเห็นของชาวพระพุทศเจ้าเห็นควยเกล้าฯ ว่าเป็นการจำเป็นที่จะตองคติกในการอยู่ในมือไทย ถึงแม้วาจะเสื่อมทรามไปชั่วครวคักยั้งมีเพื่อน เคชั้นกำรงอยู่ เพอคคนชั้นหลังที่ไคไค้เล่าเรียมแลไคไค้ราบนาหาความคิกไคไค้มีชิงฉงชั้นกัน เพอจะทำการให้เป็นประโยชน์อันไคไค้คักว่าที่ จะไชยโร เบียนออพคิเชออยู่ เพราะการทหารดา

ยังต้องไขคนต่างชาติอยู่ตราบนานอีกคงนับว่ายังเป็นกัมมดลอยู่ตราบนาน
 นั้น เพราะเมื่อถึง การซบซนกันที่ตั้งอยู่ในที่สำคัญจะทิ้งหน้าที่เสียการ
 นั้น ก็คงทำตามลอลิตเคล็ดคือโนมีก็จะตองกล่าววามรรคาเงินที่เสีย
 มาแล้ว เภาวี่สืบเป็ยอนเป็นนอนไปร คักคัพเอกษเพนณ

แมวราชการทหารเรือในสมัยแรก ๆ จะไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควรก็ตาม แต่
 จะควนสรุปว่าเป็นเพราะนายทหารชาวต่างประเทศที่จ้างมาทำงาน ไม่มีความจงรักภักดีต่อประ
 เทศไทยอย่างแท้จริงยังไม่ถูกตองแท้ เพราะนายทหารชาวต่างประเทศที่มีความตั้งใจจริงใน
 การทำงานก็มีอยู่ แต่สภาพทั่วไปของราชการไทยในขณะนั้นทำให้หมู่ปฏิบัติงานเกิดความทอถอย
 โดยเฉพาะในกรมทหารเรือซึ่งขาดแคลนทั้งองค์วุฒิและองค์บุคคล การบริหารงานไม่เป็นประ
 โยชน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยทรงรักข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในกรมทหาร
 เรืออยู่เสมอให้จ้คราชการต่าง ๆ ในกรมให้เรียบร้อยเป็นระเบียบและรวดเร็ว ซึ่งก็ไม่สำเร็จ
 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชปรารภไว้ว่า "...พระยาชลยุทธโค
 คีคบางแตกไม่ทั่วถึง เพราะคุณเหมือนแจะรู้ก็ว่าจจะไม่ไคเห็นการสำเร็จ คงจะตองไปเสีย
 กอน มีมึนึธรรมอไร เกี่ยวของอยู่ในเนมมาง เรองจะตองทำเองทั้งหมดเป็นตน... เป็นเหตุให้
 พระยาชลยุทธทอถอยมาก ในการที่จะคิดทำให้สำเร็จเช่นว่า..." ๒

กรมทหารเรือมีความประสงค์จะไคคนไทยที่มีความรู้ทางวิชาการทหารเรือ และ
 การเรือเข้าบริหารงานเพื่อจะไควางรากฐานอันมั่นคงให้กับกองทัพเรือไทยสืบไป

๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม บ.๒ ข.๑/๓๓, ลายพระหัตถ์กรมหมื่นมหิศรราช-
 หงหทัย กราบบังคนทูต พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ร.ศ.๑๒๑
 (พ.ศ.๒๔๔๕)

๒ พระราชหัตถ์เลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ถึง สมเด็จเจ้าฟ้า ฯ กรมพระ
 นครสวรรค์, ลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ร.ศ.๑๒๓ (พ.ศ.๒๔๔๗) พิมพ์ใน พระราชหัตถ์เลขาพระบาทสมเด็จพระ
 จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และลายพระหัตถ์สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุทนต์มณีศรีพระอรรคราชเทวี,
 (พิมพ์ในงานพระเมรุ จอมพลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์-
 วรพินิต วันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ.๒๔๕๓) หน้า ๕๗

หม่อมราชวงศ์พิน สนิทวงศ์^๑ เป็นคนไทยคนแรกที่ศึกษาวิชาทหารเรือมาจากประเทศเดนมาร์ก ได้เข้ารับราชการเป็นนายร้อยตรีในกรมทหารเรือ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๓๔ (ร.ศ.๑๑๐)^๒ แต่ไม่สามารถปรับปรุงการงานต่าง ๆ ให้ดีขึ้นได้ เพราะยังมียศตำแหน่งและมีวิทยุคณีน้อย ข้าราชการทหารเรือเก่า ๆ ที่มียศ วิทยุ และตำแหน่งสูงกว่ายังมีอยู่มาก ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๕๐ นายฉางแสงชูโต ได้สำเร็จการศึกษาวิชาทหารเรือจากประเทศอังกฤษ เข้ารับราชการในกองทัพเรือ เป็นคนที่สอง ก็ยังไม่อาจปรับปรุงกิจการทหารเรือให้ดีขึ้นได้เช่นเดียวกัน

จนกระทั่งถึงปี พ.ศ.๒๔๕๓ (ค.ศ.๑๙๑๐) พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ ได้สำเร็จการศึกษาวิชาทหารเรือจากประเทศอังกฤษ เข้ารับราชการในกองทัพเรือ พระองค์ทรงเป็นพระราชโอรสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงเป็นที่หวังว่าจะทรงเป็นกำลังช่วยปรับปรุงกิจการทหารเรือให้ก้าวหน้าขึ้นได้ แมว่าจะยังทรงมีวิทยุคณีน้อยก็ตาม พลเรือตรี กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม เสนาบดีกระทรวงกลาโหมผู้รั้งตำแหน่งผู้บัญชาการกรมทหารเรือในขณะนั้น (ร.ศ.๑๑๕) ทรงพอพระทัยการปฏิบัติงานของพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์มาก ทรงยกย่องว่าทรงมีความรู้จริง และมีความกระตือรือร้นที่จะทำงาน^๓ พระยาชลยุทธโยธินทร์เองก็ได้เห็นความสามารถของพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์นี้ ได้พยายามส่งเสริมให้ทรงคุ้นเคยกับงานด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของพระองค์ในการปฏิบัติหน้าที่การงานในอนาคต^๔ เมื่อพิจารณาจากการศึกษาและ

^๑ โอรสพระองค์เจ้าสาย สนิทวงศ์ ต่อมาเป็นพลเรือตรี พระยานาวาพลพยุหรัษฎ

^๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘ (ร.ศ.๑๑๐) , หน้า ๓๗ ต่อมาเป็นพลเรือเอก

พระยามหาโยธา

^๓ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก.๑๔/๕๓, ลายพระหัตถ์ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม กรามบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน ร.ศ.๑๑๕ (พ.ศ.๒๔๕๓)

^๔ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก.๑๔/๗๒ , จกหมายเหตุ (ภาษาอังกฤษ)พระยาชลยุทธโยธินทร์ กรามบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๔ เมษายน ร.ศ.๑๒๐ (พ.ศ.๒๔๕๑)

การปฏิบัติงานแล้ว พระเจ้าอุกยาเชอพระองค์อยู่ในฐานะที่จะดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกรมทหารเรืออย่างแน่นอน แต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราโชบายในการบรรจุคนเข้ารับตำแหน่งต่าง ๆ อย่างฉลาดลึกซึ้งมาก แรกพระองค์ทรงเห็นว่าพระองค์เจ้าอากาศกรเกียรติวงศ์ยังไม่สมควรจะได้รับตำแหน่งผู้บัญชาการ เพราะอายุยังน้อย ครั้นต่อมาทรงเห็นพระอุปนิสัยพระราชนิโอรสองค์นี้ตลอดจนพื้นฐานของวิชาการศึกษาที่ศึกษามานั้นยังไม่สมควรดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกรมทหารเรือและทรงเห็นว่าพระองค์เจ้าอากาศกรเกียรติวงศ์ควรศึกษาวิธีการปกครองต่อไปก่อน เกี่ยวกับเรื่องนี้พระเจ้าอุกยาเชอ พระองค์เจ้าอากาศกรเกียรติวงศ์ก็ทรงทราบอุปนิสัยของพระองค์เองดี ในสมัยแรกรับราชการในตำแหน่งรองผู้บัญชาการกรมทหารเรือ นั้น พระองค์เคยมีสายพระหัตถ์กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความบางตอนดังนี้

....เรื่องโรงเรียนนายเรือ ซึ่งเป็นการสำคัญสำหรับภายนา ข้าพระพุทธเจ้าอยากขอพระบรมราชานุญาตไปเป็นหัวหน้ามัน บัดนี้เห็นควยเกล้าควยกระหม่อมโปรดเกล้าพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ข้าพระพุทธเจ้าไปประจำที่นั่น โดยเหตุข้าพระพุทธเจ้ายังไม่มีความรู้สามาถและพอเพียงกับตำแหน่งรองผู้บัญชาการซึ่งไม่มีผู้บัญชาการ^๑ แลเป็นนิสัยของข้าพระพุทธเจ้าซึ่งไม่สมกับตำแหน่งผู้บัญชาการโดยความเฉลียวฉลาดไม่พอ ถ้าจะโปรดเกล้าให้ข้าพระพุทธเจ้าประจำหน้าที่ต่อไปเกรงควยเกล้าคงจะทรงรับพระราชอาญา หวังไม่มีเวลาครึกครองการสำหรับภายนา และจะเป็นที่ติเตียนมาก

^๑ สมเด็จเจ้าฟ้า กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เสนาบดีกระทรวงกลาโหม ซึ่งเป็นผู้รั้งผู้บัญชาการกรมทหารเรือในขณะนั้น

เพราะฉะนั้นข้าพระพุทธเจ้าต้องขอพระบรมราชานุญาตเปลี่ยนตำแหน่งตามซึ่ง
ไคร่กราบบังคมทูลไว้แล้วแต่ครั้งก่อน เพื่อกรมทหารเรือและข้าพระพุทธเจ้า
เองควย

พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าอากาศกรเกียรติวงศ์ ทรงตระหนักในความจำเป็น
ที่จะต้องมียาทหารเรือไทยที่สามารถในการเดินเรือในทะเลลึก และสามารถปฏิบัติหน้าที่
ทางยุทธวิธีได้อย่างเต็มที่ เพื่อจะได้ทำหน้าที่แทนผู้บังคับการเรือชาวต่างประเทศ และเป็น
สะพานเชื่อมโยงในระหว่างผู้บังคับบัญชาชั้นสูง (ซึ่งส่วนมากเป็นเจ้านาย) กับนายทหารชั้น
ประทวนและพลทหาร นายทหารเหล่านี้จะเป็นรากฐานอันมั่นคงของกองทัพเรือในอนาคต
พระองค์จึงทรงสนพระทัยที่จะจัดการปรับปรุงการศึกษาเบื้องต้นแก่บรรดาข้าราชการ ทั้งพระอนุ-
นัติย์ของพระองค์ท่านก็เหมาะสมสำหรับจะเป็นครูโดยแท้ ทรงขอรับหน้าที่จัดการศึกษาตั้งแต่
เมื่อ นาวาโทไซเดอร์ลิน (C.P. Seiderlin) ลาออกจากราชการ แต่พระบาท-
สมเด็จพะจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแต่งตั้งให้ นายเรือเอก หม่อมไพชยนต์เทพ
(หม่อมราชวงศ์พิน สนิทวงศ์) เป็นผู้บังคับการโรงเรียนนายเรือ เพราะฉะนั้นกรม-
ทหารเรือมียาทหารเรือไทยที่สำเร็จการศึกษาวิชาทหารเรือจากต่างประเทศเพียง ๓ คน
เท่านั้น ในจำนวนนี้ พระองค์เจ้าอากาศกรเกียรติวงศ์ ทรงดำรงฐานันดรสูงที่สุด จึงทรง
เห็นว่าควรให้รับราชการในตำแหน่งที่สูงกว่าผู้บังคับการโรงเรียนนายเรือ เพื่อจะได้เป็น
มันสมอง ในการคิดวางโครงการสำหรับทหารเรือต่อไป ขณะนี้พระองค์เจ้าอากาศกรเกียรติ-
วงศ์เพิ่งจะมีพระชนมายุเพียง ๒๒ พรรษา เท่านั้น เมื่อต้องทรงรับผิดชอบการงานในตำ-
แหน่งสำคัญที่ไม่ทรงถนัด เพราะพระองค์ยังมีพระสมภารมณเอย และยังไม่ตรงกับพระชาติยศ
ทำให้พระองค์ต้องทรงลาป่วย เมื่อพระองค์เจ้าอากาศกรเกียรติวงศ์ นายทหารเรือไทยที่มี
ความรู้และเหมาะสมที่สุดที่จะรับตำแหน่งผู้บัญชาการกรมทหารเรือ ยังไม่พร้อมที่จะรับตำแหน่ง
ผู้บัญชา

ก. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ , แฟ้ม ก. ๑๘/๓๒, ลายพระหัตถ์พระองค์เจ้าอากาศกร-
เกียรติวงศ์ กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพะจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว , ลงวันที่ ๑๖
กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๓๑ (พ.ศ. ๒๔๕๕)

การใดเช่นนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง เจ้านายผู้เจริญด้วย วิชาและคุณเกี่ยวกับการปกครองมา เป็นผู้บัญชาการกรมทหารเรือ และให้พระองค์เจ้า อาภากรเกียรติวงศ์ ทรงดำรงตำแหน่ง รองผู้บัญชาการทหารเรือ ทหารเรือในสมัยนั้นจึงมีตำแหน่งผู้บัญชาการ รวม ๒ ตำแหน่ง มากกว่าทหารบกซึ่งมีตำแหน่งผู้บัญชาการเพียงตำแหน่งเดียว เพราะจำเป็นจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญทาง เรือมาช่วยบัญชาการอีกตำแหน่งหนึ่ง

ในระยะแรกก่อตั้งกรมทหารเรือขึ้น ไม่มีนายทหารเรือไทยชั้นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมแก่ตำแหน่งผู้บัญชาการกรมทหารเรือ ทั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎพระยานวิศิษฎ์ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคมและสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ล้วนเป็นเจ้านายที่เคยทรงดำรงตำแหน่งหรือกำลังดำรงตำแหน่งทางทหารบก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแต่งตั้งใหม่เป็นประมุขของทหารเรือก็เพื่อให้งดคับขันบัญชากำหนดระเบียบงานและสร้างความสำเร็จให้แก่กองทัพเรือ แต่ท่านเหล่านี้ทรงมีงานมากมายอยู่แล้ว จึงไม่สามารถปลีกพระองค์มาปรับปรุงการงานในการกองทัพเรือได้เต็มที่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปรารถนาที่จะเร่งรัดให้กิจการทหารเรือไทยมีประสิทธิภาพดีขึ้นโดยเร็ว และทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ ทรงมีเวลาพอที่จะจัดการทางฝ่ายวิชาการได้เต็มที่ พระองค์จึงทรงแต่งตั้งให้ พลเรือโท พระยาชลยุทธโยธินทร (เคอ วิเชลดิเออ) เป็นผู้บัญชาการกรมทหารเรือ เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๓ และทรงแต่งตั้งพระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ ทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการ เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๔ พระยาชลยุทธโยธินทรดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกรมทหารเรือได้ปีเศษก็กราบถวายบังคมลาออกจากราชการ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เป็นผู้บัญชาการทหารเรือ จนถึงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ (ร.ศ. ๑๒๒) จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต (ซึ่งสำเร็จการศึกษาวิชาการทหารบกมาจากประเทศเยอรมัน และกำลังทรงดำรงตำแหน่ง เสนาธิการทหารบก) เป็นผู้บัญชาการกรมทหารเรือ จึงเป็นการแต่งตั้งนายทหารบกมาเป็นผู้บัญชาการกรมทหารเรืออีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพิจารณาจากลักษณะความเป็นผู้นำ เป็น
 สำคัญแม้ว่าพระชนมายุจะเพียง ๒๓ พรรษา และงานทางทหารเรือจะไม่ตรงกับวิชาที่ทรง
 ศึกษา ทั้งยังเป็นภาระเป็นนิตย์บ้าง แต่ด้วยพระอุปนิสัยที่สุขุมและการศึกษาวิชาเสนาธิการ
 ทหารบกมาอย่างดี จะทำให้สามารถปกครองและจัดการทหารเรือเรียบร้อยไปได้ การแต่งตั้งนาย
 ทหารบกมาเป็นผู้บัญชาการทหารเรือ นั้น ไม่ใช่มีแต่ประเทศไทยในสมัย รัชกาลที่ ๕ และ ๖
 เท่านั้น ประเทศอังกฤษในสมัยครอมเวลล์ (Cromwell) ก็ได้แต่งตั้งนายทหารบกมาเป็นผู้
 บัญชีบัญชาการทหารเรือ ทั้งในกระบวนทหารเรือและกองเรือ นายทหารเหล่านี้เรียกว่า
 General - at - Sea ๑

พระบรมราชาไชยาในการบรรจุบุคคลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 นั้น สุขุม รอบคอบ และเหมาะสมที่สุด เพราะทรงศึกษาอุปนิสัยของแต่ละบุคคลว่าเหมาะ
 สมกับงานชนิดใด และบุคคลใดจะรับราชการร่วมกันได้โดยสงบเรียบร้อยและดำเนินกิจการไป
 อย่างมีประสิทธิภาพพอเพียงให้เกิดความเจริญแก่กองทัพให้มากที่สุด สำหรับสมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ
 กรมขุนนครสวรรค์วรพินิตนั้นทรง เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มในการปรับปรุงกิจการต่าง ๆ ให้ดีขึ้น
 อยู่เสมอสมกับพระนามของพระองค์ ๒ พระนิสัยสุขุมเยือกเย็น ช่างสังเกตจดจำ และนำพระ
 ทักษิ์ พระองค์สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้โดยละมุนละม่อม มีพระคำรัสคมคายสามารถ
 โต้แย้งให้ผู้อื่นเห็นคล้อยตามได้ อุปนิสัยนี้จึงเหมาะที่จะทำงานร่วมกับ พระเจ้าลูกยาเธอ
 พระองค์เจ้าอรรษากรเกียรติวงศ์ ซึ่งมีพระทัยร้อนรนแค้นเคือง ชัดตรง ดนั้ที่จะปฏิบัติหน้าที่
 ตามความชำนาญแบบตรงไปตรงมา ไม่มีพระอหิชาสัยในการใช้ปากโน้มน้าวจิตใจคน ด้วย

๑ พลเรือโทสินธุ์ กมลนาวิน, ประวัติการยุทธทางเรือยุคเรือโย (พระนคร :
 โรงพิมพ์กรมอุทกศาสตร์ พ.ศ. ๒๔๕๓) หน้า ๖๒

๒ สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ บริพัตร แปลว่า หมุนเวียน, เปลี่ยนแปลง
 สุขุม แปลว่า ละเอียลอ่อน, ประณีต

เหตุนี้ทั้งสองพระองค์จึงทรงทำงานร่วมกันด้วยดีมาตลอด และ "ทรงเป็นพี่น้องที่รักกันมาก
 คุยถูกขันขำขี้กัน" แม้วสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนนครสวรรค์ จะไม่ได้ศึกษาวิชาการ
 ทหารเรือ แต่พระองค์ได้ทรงองค์เจ้าอากาศกรเกียรติวงศ์ ซึ่งต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๔๗ ได้
 เลื่อนพระอิสริยยศเป็นกรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงเป็นที่ปรึกษาช่วยเหลือด้านวิชาการเมื่อ
 กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ทรงออกจากประจำการ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ ทำให้พระองค์ขาดที่
 ปรึกษาจนทรงเห็นว่าไม่สามารถจะบริหารงานในกองทัพเรือต่อไปได้โดยลี้ พระองค์จึงทรง
 มีลายพระหัตถ์กราบบังคมทูลร้องเรียนว่าพระองค์ท่านไม่มีความรู้ในทางวิชาทหารเรือและได้
 เคยอาศัยพระปรีชาสามารถของกรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์เป็นที่ปรึกษาตลอดมา เมื่อทรง
 พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ออกจากประจำการเสียเช่นนี้ พระองค์
 ไม่อาจบริหารกิจการกองทัพเรือให้ลุล่วงไปด้วยดีเช่นที่เคยดำเนินมาแล้วได้ พระบาทสมเด็จพระ
 พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนพิศุ
 โลกประชานาดทรงเจรงจากับรัฐบาลสวีเดน ขอขยืมนาวาเอกจอห์นไนเคเลอร์ (John
 Schneidler) มารับตำแหน่งที่ปรึกษาประจำกระทรวงทหารเรือ (Naval Advisor
 to the Ministry of Marine) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๔ ถึง ๒๔๕๕

การจัดระเบียบราชการบริหารในกองทัพเรือ

กรมทหารเรือเป็นกรมที่จัดการบริหารและบังคับบัญชาได้ยากกว่าหน่วยงานอื่น ๆ ของ
 ประเทศ เพราะมีหน่วยรองที่มีเทคนิคต่าง ๆ กันหลายสาขา เช่นหน่วยเรือ หน่วยซ่อมเรือ
 หน่วยทหารบก ฯลฯ นอกจากนั้นผู้ดำรงตำแหน่งผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของกองทัพเรือ ยังเป็น
 ผู้ที่ไม่ได้ศึกษาวิชาการทหารเรือมาโดยเฉพาะอีกด้วย ดังนั้น ตั้งแต่แรกตั้งกรมทหารเรือใน
 พ.ศ. ๒๔๓๐ จนถึง พ.ศ. ๒๔๕๖ การจัดการบริหารในกองทัพเรือ

๑ หม่อมเจ้าหญิง ประสงค์สม บริพัตร , บันทึกความทรงจำบางเรื่อง
 (พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์ , ๒๔๕๕) หน้า ๑๗

จึงยังไม่เป็นระเบียบเท่าที่ควรจะเป็น จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงขอให้กรมหลวงดำรงราชานุภาพ และกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา ทรงวิเคราะห์
หาสาเหตุของความยุ่งเหยิงนั้นเพื่อจะโคจรแก้ไขต่อไปแต่ก็ได้รับรายงานว่า

ความยุ่งเหยิงลึกซึ้งมีอยู่ในการกรมทหารเรือ แต่ไม่พอจะเข้าใจได้ตลอดความ
เพียงไร แลเป็นการอย่างไร... เพราะฉะนั้นเวลาระหว่างนี้ เห็นควย
เกล้าว่า ถ้าพระองค์อากาศกรเกี่ยวของแก่การบัญชาการกรมทหารเรือ ยิ่ง
น้อยเท่าใดไปก่อนยิ่ง เป็นการดี

ขอสรุปของเจ้านายทั้งสองพระองค์ดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่าองค์ผู้วิเคราะห์ไม่สามารถหา
สาเหตุอันแท้จริงของความยุ่งยากหรือความไม่เป็นระเบียบในกองทัพเรือได้ พระองค์เจ้า
อากาศกรเกี่ยวตึงซึ่งในเวลานั้นเพิ่งเสด็จกลับจากศึกษาที่ยุโรป และทรงเข้ารับราชการ
ใหม่ ๆ คงจะทรงเห็นความไม่เป็นระเบียบของราชการทหารเรือ และคงจะทรงพยายาม
แก้ไข แต่เนื่องจากพระองค์มีพระทัยร้อน ฉุนเฉียว การแก้ไขของพระองค์จึงคงเป็น
เหตุให้ราชการอยู่ที่ปฏิบัติงานแต่เดิมเกิดความไม่พอใจ เพราะต้องเสียประโยชน์และความ
สะดวกสบายไป เมื่อเจ้านายทั้งสองพระองค์ทรงวิเคราะห์กิจการกองทัพเรือตามพระบรมราช
โองการ จึงทรงสรุปความเห็นในทำนองว่า พระองค์เจ้าอากาศกรเกี่ยวตึงซึ่งเป็นองค์ของความ
ยุ่งยาก ทั้ง ๆ ที่พระองค์เจ้าอากาศกรทรงมีเจตนาที่จะปรับปรุงการงานให้ดีขึ้น ความเหลว
ไหลและทุจริตที่มีอยู่ในเวลานั้นจะเห็นได้จากเมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต
ทรงเป็นบัญชาการกรมทหารเรือราชการชั้นผู้ใหญ่ในกรมทหารเรือได้ถูกสอบสวนและรับ

๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก. ๑๘/๖๐, ลายพระหัตถ์ กรมหลวงดำรง
ราชานุภาพ และกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัว, (เป็นฉบับตัวเขียนร่างไม่มีวันที่ แต่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเดือน
ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๓)

พระราชอาญาอย่างหนัก เช่น พระยานาวาพลพยุหธิษั (ชม ภูมิรัตน์) เจ้ากรมทะ—
 เบียนทหารเรือ ถูกกล่าวหาว่าเรียกเงินจากทหารจนถูกถอดยศและจำคุก พระศรีสำแดง
 (สอน) เจ้ากรมยกบัตรและนายเรือโท นายก้อน ก็ถูกกล่าวหาว่ายักยอกเงินราชการ
 พระศรีสำแดงถึงแก่กรรมไปก่อนสอบสวนและทายาทถูกสั่งให้ชดใช้เงิน นายเรือโท นายก้อน
 ถูกลงพระราชอาญา ถอดยศและจำคุก เป็นต้น

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้กรมทหารเรือเป็นกรมที่จัดระเบียบการบริหารและ
 การปกครองบังคับบัญชาได้ยาก ก็คือกรมทหารเรือเป็นกรมที่ก่อตั้งขึ้นด้วยการรวมกองต่าง ๆ
 ที่เกี่ยวข้องหรือเห็นว่าจะเกี่ยวข้องกับการทหารเรือ เข้าด้วยกันดังกล่าวนั้นแล้วกรมกอง
 เหล่านี้เคยเป็นอิสระมาก่อน บุคคลในสังกัดทั้งผู้บังคับบัญชาและพลทหารส่วนมากมีราชการ
 เป็นครั้งคราว มีการศึกษาน้อย เมื่อมาสังกัดในกรมทหารเรือต้องมีราชการเป็นประจำ
 และมีการฝึกหัดเพิ่มขึ้น ก็ย่อมจะไม่พอใจ ประกอบกับบุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้บังคับบัญชากรม
 กองต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแต่ไม่ใช่บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในกิจการทหารเรือมาแต่เดิม
 จึงไม่มีความสามารถที่จะจัดการปกครองและทะนุบำรุงกิจการให้เจริญขึ้นได้ ทั้งยังไม่มั่นใจ
 ถูกพันพ้อที่จะตั้งหน้าสร้างความสำเร็จให้กับกรมทหารเรืออีกด้วย การขาดองค์บุคคลที่มีความ
 รู้และความตั้งใจจริงเช่นนี้ นอกจากจะทำให้การบริหารและการบังคับบัญชากรมทหารเรือไม่
 เป็นไปตามระเบียบแล้ว ยังเป็นเหตุให้ราชการทหารเรือต้องทรุดโทรมล่าช้าอยู่เป็นเวลายาวนานนับสิบปี จนกระทั่งสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์ฯ และพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้า—
 อากาศรเกียรติวงศ์ทรงเข้ามาช่วยกันวางรากฐานกิจการด้านต่าง ๆ ราชการทหารเรือจึงได้
 เข้ารูปเป็นระเบียบและเจริญขึ้นเป็นลำดับ

สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต เป็นพระราชโอรสที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงไว้วางพระราชหฤทัยมาก เห็นได้จากที่ทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ
 ให้ดำรงตำแหน่งเสนาธิการทหารบกทันทีที่สำเร็จการศึกษากลับมาจากยุโรป หรือแม้แต่เกี่ยวข้องกับเรื่องพระประหารของพระองค์ก็ จะทรงหาหรือมายังพระราชโอรสพระองค์นี้เสมอ

จอมพลเรือ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วรพินิต :
 ผู้บัญชาการกรมทหารเรือ (๒๔ ก.พ. ๒๔๔๖—๑๐ ธ.ค. ๒๔๕๓)
 เสนาบดีกระทรวงทหารเรือ (๑๑ ธ.ค. ๒๔๕๓—๑๗ มิ.ย. ๒๔๖๓)
 (จากกึ่งประวัติศาสตร์ทหารเรือ)

เมื่อเกิดมีปัญหายุ่งยากขึ้นในกรมทหารเรือ และไม่มีผู้ใดสามารถแก้ไขให้เรียบร้อยได้ พระองค์จึงทรงมอบหมายให้สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต มาจัดการทันที โดยที่ทรงเชื่อมั่นว่าจะทรงจัดการได้เรียบร้อย ซึ่งปรากฏในพระราชหัตถเลขา มีความดังนี้

เหวกราชการในกรมทหารเรือเวลานี้ไม่เป็นการเรียบร้อยตามที่ควรจะเป็น ครั้นจะให้แต่ผู้รู้การเดินเรือเป็นผู้บัญชาการฝ่ายการปกครองกรมก็จะไม่เป็นที่เรียบร้อยได้

เหวว่าเจ้าเป็นผู้มีความสามารถแลความเพียรพอจะไปจัดการให้เป็นระเบียบเรียบร้อยได้ จึงขอตั้งให้เป็นผู้บัญชาการทหารเรือตั้งแต่วันนี้ไป

แต่เพราะเจ้าเป็นผู้มีอายุน้อยอยู่ แลเพิ่งเข้ารับราชการในทหารบกไม่นานนักจะยังไม่ทราบราชการภายในทั่วถึง จึงให้พระยาเทพอรชุนปลัดทูลฉลองกลาโหม ซึ่งเคยรับราชการมาช้านาน ออกไปช่วยประคับประคองอีกคนหนึ่ง

สำหรับสภาพราชการในกรมทหารเรือในขณะที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต ทรงรับมอบหน้าที่เป็นผู้บัญชาการทหารเรือนั้น หม่อมเจ้าหญิงประสภคสม บริพัตร ทรงเล่าไว้อย่างละเอียดว่า "...งานทางทหารเรือกำลังยุ่ง เป็นลูกหนึ่หางอีศเหอเซียตัก ถึง ๒ แสนบาท และข้าราชการทหารเรือกำลังแตกแยกกันเป็นพวกหัวใหม่พวกหนึ่ง หัวเก่าพวกหนึ่ง... เมื่อเสด็จไปถึงกรมทหารเรือแล้ว ก็ไม่ทรงทราบว่าจะจัดการอย่างไร เพราะหาหลักฐาน ขอบังคับ คำสั่ง แบบแผนที่จะปฏิบัติราชการไม่ได้แม้แต่อย่างเดียว บันทึกรหัสไม่มีเลยปฏิบัติงานกันอย่างงาบบาน ใครเคยทำอะไรก็ทำไปตามเคย ต้อง

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก.๑๘/๓๒, พระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๒

เชิญทานผู้ใหญ่ที่เป็นหัวหน้าหน่วยต่าง ๆ และกรมหลวงชุมพร ฯ มาอธิบายการปฏิบัติราชการ
 ตามที่ทานทรงทราบ พวกหัวหน้าหน่วยเหล่านั้นก็ไม่พูดกัน เพียงนั่งทำงานอยู่คนละห้อง
 มีเรื่องอะไรควรจะถามกันควยวจากตอง เขียนจดหมายถามกัน ซึ่งทำให้งานล้าช้า พวก
 หัวใหม่ทีกลาวขงตน โกแกลงกรมหลวงชุมพร ฯ และพระยามหาโยธา (ฉาง แสงฐโต)^๒
 พวกหัวเก่าได้แก่พระยาราชสงคราม (กร หงษกุล)^๓ พระยานาวาพลพยุหรัภษ์ (ชม ภูมริศน์)^๔
 พระสรสำแดง (ไม่ทราบนามเดิม)^๕ และยังมีอีกหลายท่าน"^๖

จากพระราชหัตถเลขาฉบับที่กลาวถึงข้างต้นนี้ ประกอบกับบันทึกความทรงจำของ
 หม่อมเจ้าหญิงประสงคสม เป็นหลักฐานที่แสดงแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอม
 เกล้าเจ้าอยู่หัวไค้ชัดเจน ในอันที่จะจัดการท่นำรุงกองทัพเรือ นับว่าพระองค์ทรงทราบ
 สภาพเหตุการณภายในกองทัพเรือไค้ และทรงวางแผนแก้ไขไว้อย่างงดงาม นอกจากสมเด็จ
 เจ้าฟ้า ฯ กรมขุนนครสวรรค์ ฯ จะทรงมีความสามารถในคานการบริหารการปกครอง
 และทรงร่วมงานกันไค้ดีกับเสด็จในกรมหลวงชุมพร เขตระดุมศักไค้แล้ว การที่ทรงส่งพระยา
 เทพอรชุน (เจ๊ก จารุจินดา) มาช่วยงานควย นับเป็นความรอบคอบอย่างยิงของพระองค์
 ในอันที่จะขจัดปัญหาของวางระหวางวัย (Generation Gap) อันอาจจะมิขึ้น เพราะ
 พระยาเทพอรชุนเป็นผู้ใหญ่จะสามารถ "ช่วยไกลเกลี่ยพวกหัวเก่าขง เป็นผู้ใหญ่ควยกัน"^๗

ศูนย์วิทยพัทยาการ

- ๑ เวลานั้นเป็นผู้บัญชาการกรมทหารเรือ
- ๒ เวลานั้นเป็นผู้บัญชาการกรมเรือกลและป้อม
- ๓ เวลานั้นเป็นผู้บัญชาการกรมทหารเรือฝ่ายบก
- ๔ เวลานั้นเป็นเจ้ากรมทะเลเบียนทหารเรือ (ต่อมาถูกถอดยศ)
- ๕ นามเดิมว่า สอน เป็นเจ้ากรมยกบัตรทัพเรือ
- ๖ ม.จ.หญิง ประสงคสม บริพัตร, เรืองเดิม, หน้า ๑
- ๗ เรืองเดียวกัน, หน้า ๒

ทั้งยังมีประสบการณ์และสุขุมพอที่จะคอยถวายพระสติ และเป็นพี่ปรึกษาในบางกรณี พระยาเพ็ชรบูรณ์ได้รับราชการในตำแหน่งปลัดทัพเรือมาด้วยความจงรักภักดี เป็นเวลาถึง ๑๐ ปี จึงถึงแก่กรรม นับเป็นกำลังสำคัญที่ช่วยให้ราชการทางด้านการปกครองของทหารเรือในระยะแรก ๆ นั้นดำเนินมาได้อย่างราบรื่น

การจัดส่วนราชการในกองทัพเรือ

การจัดส่วนราชการให้เป็นระเบียบแบบแผนเป็นภารกิจสำคัญอันดับแรกสำหรับผู้บริหารงานในกระทรวงและกรมต่าง ๆ จะต้องจัดการวางแผนงานให้เหมาะสม ให้ทุกหน่วยงานทำงานประสานกันและอยู่ในสภาพที่จะอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด และเพื่อประโยชน์ในการปกครองอันเป็นหัวใจของความเจริญก้าวหน้าอื่น ๆ เพราะความเจริญที่จะมีขึ้นในราชการแผนกต่าง ๆ นั้นล้วนเป็นผลเนื่องมาจากระเบียบการปกครองทั้งสิ้น ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าในการจัดระเบียบในกองทัพเรือ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาสภาพของการจัดส่วนราชการในกองทัพเรือที่ได้มีวิวัฒนาการเป็นขั้น ๆ มาเป็นลำดับ

ในสมัยก่อนตั้งกรมทหารเรือนั้นราชการทหารเรือยังมีน้อย จำนวนเรือและคนในสังกัดยังมีไม่มาก ทั้งยังแบ่งราชการออกเป็น ๒ กรมใหญ่ คือกรมทหารเรือพระที่นั่งเวสชาติกรี กับ กรมอรสมุพล ต่างกรมต่างดำเนินงานโดยอิสระรวมทั้งการจัดระเบียบภายในกรมด้วย การจัดการส่วนราชการในกองทัพเรือจึงยังไม่เป็นปัญหาสลับซับซ้อนนัก จนกระทั่งได้มีพระราชบัญญัติจัดการทหารฉบับแรก เมื่อวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๐ ให้รวมกรมเรือพระที่นั่งเวสชาติกรี กับกรมอรสมุพลเข้าเป็นกรมเดียวกันเรียกว่า "กรมทหารเรือ" เป็นกรมใหญ่ขึ้นจึงมีภาระหนักที่มากขึ้น ราชการต่าง ๆ จึงมีความสับสนมากยิ่งขึ้น เพราะระเบียบงานที่ใช้อยู่เดิมยังล้าหลังมาก ไม่มีเอกภาพ (ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน) ในการทำงาน และยังมีความก้าวร้าวสับสน งานบางแผนกก็ไม่ได้อำนาจให้ชัดเจนว่าอยู่ในความรับผิดชอบของกรมใด ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างเปะปะไร้สมรรถภาพ บางตำแหน่งก็ทำงานเกินกำลัง แต่บางตำแหน่งกลับว่างงาน ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๓

(ร.ศ. ๑๐๘) จึงโปรดพระราชบัญญัติจัดการมณฑลทหารขึ้น กำหนดให้มีกรมยุทธนาธิการ (Ministry of War and Marine) ทำหน้าที่บังคับบัญชาราชการและพลเรือนที่เกี่ยวข้องของแกลการทหารบกทหารเรือ และสำหรับจัดหาและคำริราชการยุทธซึ่งจะตองใช้กำลังทหารบกทหารเรือ นั้น " และตั้งกรมสำหรับบังคับบัญชาราชการทหารที่เกี่ยวข้องของแกลการทหารบกทหารเรือ อีก ๒ กรม คือ กรมทหารบก (Army Department) สำหรับรักษาและบังคับบัญชากองทหารบกทั่วไป และกรมทหารเรือ (Navy Department) สำหรับรักษาและบังคับบัญชากองทหารเรือทั่วไป " ได้กำหนดตำแหน่งผู้บัญชาการทหารเรือและตำแหน่ง "ปลัดทหารเรือใหญ่" กับระบุนหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทั้งสองไว้ตลอดจนกำหนดตำแหน่งชั้นรอง ๆ ลงมาด้วย ^๒

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๓๕ กรม(กระทรวง) ยุทธนาธิการ ได้เปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงกลาโหม แดกรมทหารเรือยังใช้ชื่อเดิมและมีการจัดส่วนราชการดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑ "พระราชบัญญัติจัดการกรมยุทธนาธิการ" ราชกิจจานุเบกษา ร.ศ. ๑๐๘ เล่ม ๓, หน้า ๓๓ - ๓๔

๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕ - ๔๖

แผนภูมิที่ ๑

กรมทหารเรือ ปี พ.ศ. ๒๔๓๕ (ค.ศ. ๑๘๙๒)

ที่มา สรุปรจากตำแหน่งข้าราชการต่าง ๆ ในกรมทหารเรือ

ราชกิจจานุเบกษา ร.ศ. ๑๑๑

การจัดส่วนราชการในลักษณะเช่นนี้มีข้อบกพร่องมาก เพราะแบ่งเป็นหน่วยย่อย ๆ มากมายขึ้นตรงต่อกรมทหารเรือ และไม่มีการบังคับบัญชาเป็นลำดับชั้น หน่วยย่อยต่าง ๆ เช่นกองบัญชีเงิน โรงพยาบาลทหารเรือ ฯลฯ ต่างก็ส่งรายงานและคำขออนุมัติโดยตรงต่อกรมกลางของกรมทหารเรือทั้งสิ้น การจัดส่วนราชการในลักษณะนี้ทำให้เกิดความล่าช้าและสับสนในเรื่องที่ไม่จำเป็น ตลอดจนสับสนในการปฏิบัติราชการและขาดประสิทธิภาพในการบริหารราชการกองทัพเรือเป็นส่วนรวม โดยเฉพาะเมื่อพลเรือโท พระยาชลยุทธโยธินทร์

ผู้บัญชาการกรมทหารเรือไคกราบถวายบังคมลาออกจากราชการ และต่อมาพระองค์เจ้าอาภากร
เกียรติวงศ์ รองผู้บัญชาการซึ่งรักษาการแทนผู้รั้งผู้บัญชาการ^๑ ต้องออกไปจัดราชการทหาร
เรือตามหัวเมืองชายฝั่งทะเลตะวันออก ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๕ (ร.ศ. ๑๒๑)
ยิ่งทำให้ราชการทหารเรือสับสนมากขึ้น เพราะต้องจัดให้มีผู้ทำการแทนในตำแหน่งต่าง ๆ
กล่าวคือให้พระยานาวาพลพยุหรัักษ์ (ชม ภูมิรัตน์) เจ้ากรมทะเลเป็นทำการแทนผู้บัญชาการ
กรมทหารเรือ หลวงประดิษฐนาวายุทธ (ฉาง แสงสุโข) เสนาธิการทหารเรือมาทำการ
แทนปลัดทัพและ^๒ ยกรบัตร^๓ ในระยะนั้น กองบัญชาการซึ่งมีหน้าที่บริหารงานและบังคับบัญ
ชาทั่วไปจึงไปรวมอยู่กับกรมปลัดทัพเรือด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการทับถมเพิ่มหน้าที่ราชการของ
ปลัดทัพเรือซึ่งเดิมก็มีมากอยู่แล้วให้มากยิ่งขึ้น

การจัดส่วนราชการที่ไม่เหมาะสมเช่นนี้ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กิจการของกองทัพ
เรือ ต้องหยุดงักไม่ก้าวหน้า นับเป็นเวลาสิบ ๆ ปี และนับวันก็จะยิ่งเสื่อมลงอีก เมื่อ
ตั้งกรมกองใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรม
พระภาณุพันธุวงศ์วรเดช เข้ารับราชการตำแหน่งผู้บัญชาการกรมทหารเรือแล้ว สมเด็จพระ
องค์ผู้บัญชาการกัโศทรวงปรึกษากับพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ เพื่อ
จัดส่วนราชการกองทัพเรือเสียใหม่ โดยแบ่งออกเป็นกรมใหญ่ ๆ ๖ กรม ดังนี้

- ๑ จอมพลเรือ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช
- ๒ แจกความของกรมทหารเรือ, ราชกิจจานุเบกษา ร.ศ. ๑๒๑ หน้า ๒๘๕

๓ กองจกหมายเหตุแพ่งชาติ, เพิ่ม ก.๑๘/๓๕, ลายพระหัตถ์ที่ ๒/๒๗
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๖ เมษายน ร.ศ. ๑๒๒ (พ.ศ. ๒๔๔๖)

๑. กรมปลัดทัพเรือ สำหรับบังคับบัญชากอง เรือและกองทหาร ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับ การรบและประจำรักษาราชการทั่วไป แบ่งราชการออกเป็น ๖ กอง คือ

- ๑. กอง เรือ - บังคับการ เรือและคนซึ่ง เกี่ยวกับการรบทางทะเล
- ๒. กองพาหนะ - บังคับการ เรือในราชการทั่วไปที่ไม่เกี่ยวกับทะเล
- ๓. กองป้อม - บังคับการป้อมและคนประจำรับราชการในป้อม
- ๔. กองแพทย์
- ๕. กองช่างกล
- ๖. กองแคร์

๒. กรมยกรบัตรทัพเรือ บังคับบัญชาการเงินและสรรพาวุธยุทธภัณฑ์ แบ่ง เป็น ๓ กอง คือ กองการเงิน กองยุทธภัณฑ์ และกองสรรพาวุธ

๓. กรมเสนาธิการ มีหน้าที่รวบรวมเรียบเรียง ขอบบังคับและวางแบบแผนสืบ เหตุ ทั้งปวง รวมกรมยุทธศึกษาเข้ากับกรมนี้ด้วย แบ่ง เป็น ๕ กอง คือ กองโรงเรียน นายเรือ, กองโรงเรียนนายรอย, กองโรงเรียนพลทหาร, กองแผนที่ทะเล และกอง รายงาน

๔. กรมทะเบียน มีหน้าที่ถือทะเบียนเกณฑ์ทหาร จำหน่ายคน ตลอดจนพิจารณา คดีในการทหารเรือ แบ่ง เป็น ๓ กอง คือ กองทะเบียนกรุงเทพฯ กองทะเบียนหัวเมือง และกองพิจารณา

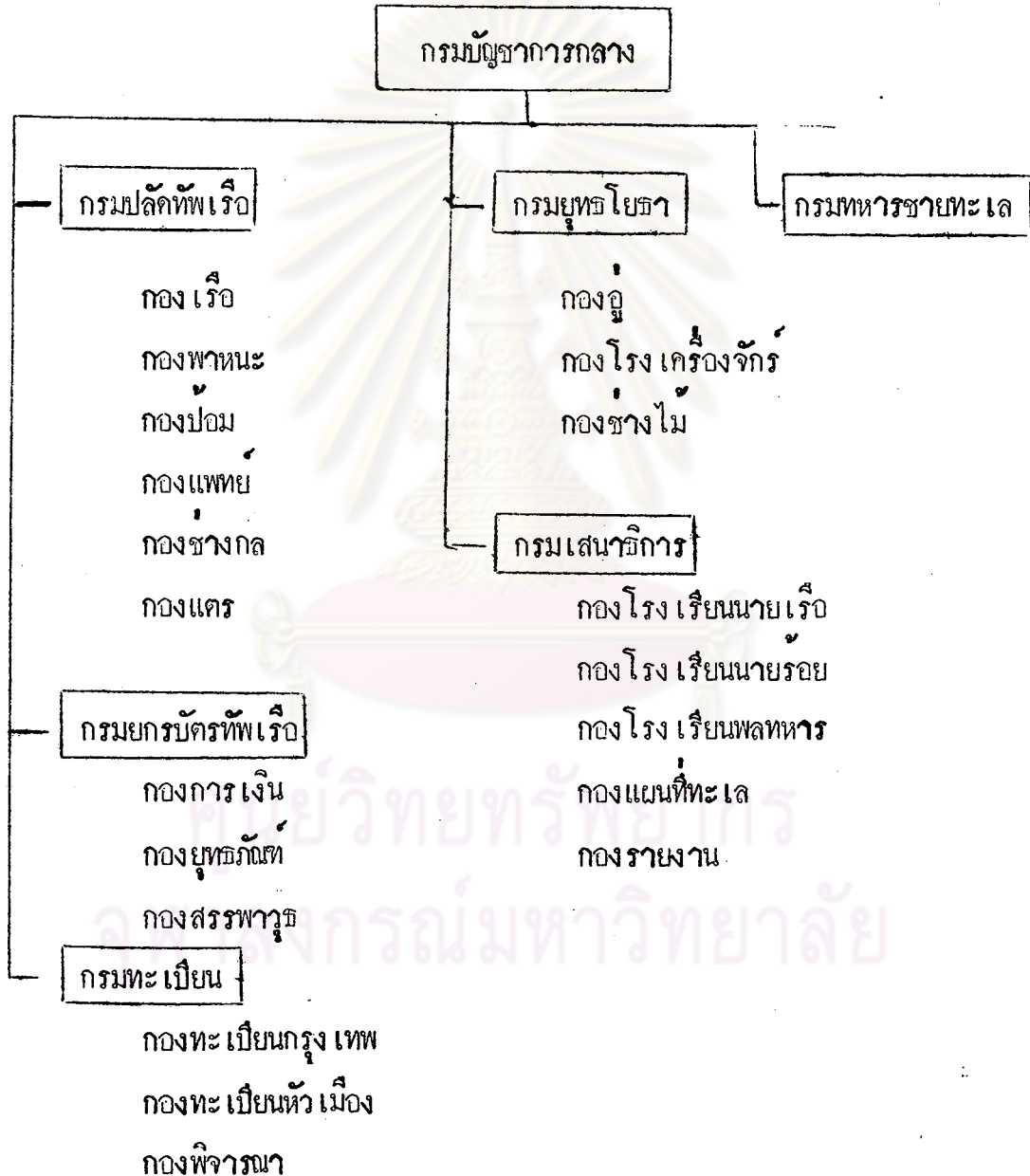
๕. กรมยุทธโยธา มีหน้าที่บังคับบัญชาการช่างทั้งหลาย แบ่ง เป็น ๓ กอง คือ กองคู, กองโรงเครื่องจักร และกองช่างไม้

๖. กรมทหารชายทะเล ตั้งขึ้นใหม่สำหรับบังคับบัญชากองทหารประจำรักษา ราชการชายทะเลทั่วไป ซึ่งยังแสดงการจัดส่วนราชการทหารเรือ มีดังนี้

เดิมเป็นกอง เล็กอยู่ในสังกัดกรมปลัดทัพ ที่แยกออกมาเพราะเจ้ากรมปลัดทัพจำ เป็นต้อง เป็นผู้ที่มีความรู้ทางทหารเรือ แต่การทหารชายทะเลเป็นแบบทหารบก สมเด็จ เจ้าฟ้า กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช จึงทรงปรึกษากับกรมหมื่นนครไชยศรีสุริยเดช ขอยืมนายทหารบก คือพระยาวชิทธิไชยศักดิ์ควงมารับราชการในตำแหน่งผู้บัญชาการกรม

แผนภูมิที่ ๒

กรมทหารเรือ ปี พ.ศ. ๒๔๔๖ (ค.ศ. ๑๙๐๓)

ที่มา กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. แฟ้ม ก. ๑๔/๓๕ อังแล้ว และราชกิจจานุ-
 เบกษา เล่ม ๒๐ ร.ศ. ๑๒๒ "ประกาศกรมทหารเรือ" ลงวันที่ ๒๒
 เมษายน ร.ศ. ๑๒๒ , หน้า ๗๖

การจัดส่วนราชการแบบที่ใช้อยู่ในพ.ศ.๒๔๔๖ นี้ เป็นการปรับปรุงระบบงานครั้งแรกที่ได้รวมกลุ่มหน่วยรองต่างๆ เข้ามาสังกัดกันหน่วยใหญ่ให้เป็นระเบียบ และจัดการบังคับบัญชาเป็นลำดับชั้นได้ แต่การแบ่งส่วนปริมาณงานยังไม่สมดุลกัน ยังไม่เข้าลักษณะการจัดส่วนราชการที่ดี โดยเฉพาะกรมปลัดทัพเรือนั้นยังมีราชการมากอยู่เช่นเดิม เพราะตองมีหน้าที่บังคับบัญชาทั่วไป ทั้งกองเรือ กองพาหนะบนบก ตลอดจนกองป้อม โดยไม่ไ้แบ่งมอบการบังคับบัญชารองลงไปอีก จึงไม่มีผู้บังคับบัญชาชั้นรอง เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนนครสวรรค์วรพินิตทรง เชารับตำแหน่งผู้บัญชาการกรมทหารเรือ ในปลาย พ.ศ. ๒๔๔๖ จึงได้จัดระเบียบการบังคับบัญชาชั้นใหม่ แบ่งอำนาจและความรับผิดชอบออกตามปริมาณงาน โดยแบ่งส่วนราชการออกเป็น ๕ กรมใหญ่ ๆ กรมกองต่าง ๆ ที่ไม่มีหน้าที่บังคับบัญชาการทหารได้จัดเข้าเป็นกรมในกรมบัญชาการกลาง ส่วนกรมกองที่เกี่ยวกับการบังคับบัญชาการทหารนั้นได้แยกออกเป็น ๔ ส่วน ตามความเหมาะสมดังนี้

ก. กรมบัญชาการกลาง มีผู้บัญชาการกรมทหารเรือประธาน มีหน้าที่บังคับบัญชาปกครองและรับผิดชอบราชการทั้งปวงในกรมทหารเรือ แบ่งเป็น ๓ แผนก คือ

๑. กรมปลัดทัพเรือ มีหน้าที่รวบรวมหนังสือไปมาของกรมทหารเรือนำเสนอผู้บัญชาการและเก็บบันทึก กับมีหน้าที่คำสั่งของผู้บัญชาการเป็นครั้งคราว และบังคับบัญชากองแพทย์ทหารเรือและโรงพยาบาลควย

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก ๑๔/๓๔ ลายพระหัตถ์ที่ ๑๑/๑๕๓๔ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๒ (พ.ศ. ๒๔๔๖) และรายงานถวายราชการในกรมทหารเรือ (ประจำปี ๑๒๓)

๒. กรมยกบัตรทัพเรือ มีหน้าที่อำนวยความสะดวกการเบิกจ่ายและขอหา แแบ่งเป็น ๔ แผนก คือ แผนกเวรเงิน แผนกเวรสรรพาวุธ แผนกเวรยุทธภัณฑ์และอาภรณ์ และแผนกเวรเสบียงและเลี้ยง

๓. กรมทะเลเป็นทหารเรือ มีหน้าที่อำนวยความสะดวกตามคนเข้ารับราชการ ถือทะเลเป็นบัญชีสังกัดกรมทหารเรือ มีหน้าที่พิจารณาความต่าง ๆ ในกรมทหารเรือในกรุงเทพฯ และรับผิดชอบในการคุมขังผู้ต้องโทษในกรุงเทพฯ แแบ่งเป็น ๔ แผนก คือ แผนกเวรทะเลเป็นกรุงเทพฯ แผนกเวรทะเลเป็นหัวเมือง แผนกเวรพิจารณา และแผนกเวรคุมขัง

๒. กรมบัญชาการเรือกลและป้อม ๒ เป็นกรมที่เพิ่งขึ้นใหม่ แยกออกมาจากกรมปลัดทัพเรือ รองผู้บัญชาการกรมทหารเรือเป็นผู้บัญชาการกรม มีหน้าที่บังคับบัญชาบรรดาทหารประจำเรือกลและป้อม อำนาจการฝึกหัดในกระบวนรบทางเรือและป้อมและในการเดินเรือกับรับผิดชอบในการรักษาเรือและป้อมในบังคับบัญชารวมทั้งอาวุธยุทธภัณฑ์และเครื่องแต่งกายของทหารในเรือและป้อมนั้น ๆ แบ่งการบังคับบัญชาลง เป็นลำดับชั้นดังนี้

๑. เรือกลไฟขนาดใหญ่ แต่ละลำนับเป็นกองทหารกองหนึ่ง ต่างลำต่างขึ้นกับกรมบัญชาการเรือกลและป้อมโดยตรง

๒. กองเรือกลไฟเล็ก รวมเรือกลไฟเล็กทุกลำเป็น ๑ กอง

๓. ป้อมต่าง ๆ ป้อมหนึ่ง ๆ จัดเป็นกองทหารกองหนึ่ง ต่างกองต่างชั้นกับกรมบัญชาการเรือกลและป้อมโดยตรง

๑. กองทัพเรือ, คำสั่งกรมทหารเรือ ที่ ๑/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๒ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๖ เรื่อง ระเบียบราชการกรมทหารเรือ กฎขอมบังคับทหารเรือ เล่ม ๑ (พระนคร : โรงพิมพ์บุญชูชายเจริญ, ๒๕๕๒) หน้า ๒๗

๒. กรมทหารเรือ ได้ออกคำสั่ง ที่ ๓๔๒/๑๐๓๑๐ ลงวันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ โอนป้อมต่าง ๆ และโรงเรียนพลทหารตามจังหวัดชายทะเล ไปขึ้นกับกรมทหารชายทะเล และเปลี่ยนชื่อกรมบัญชาการเรือกลและป้อม เป็นกรมเรือกล

๔. กองช่างกล มีหน้าที่ตรวจและแนะนำการซ่อมเรือ และฝึกหัดช่างกล สำหรับประจำเรือต่าง ๆ

๕. กองทหารเบ็ด มีหน้าที่จัดทำทุ่นระเบิดต่าง ๆ และวางสายทั่วไป

ค. กรมบัญชาการทหารเรือฝ่ายบกในกรุงเทพ ๒ เป็นกรมซึ่งตั้งขึ้นใหม่ โดยแยก กองพาหนะจากกรมปลัดทัพเดิมมารวมกับกรมยุทธโยธา มีหน้าที่บังคับบัญชาและปกครองทหาร ที่ไม่ประจำเรือและป้อม คือทหารที่อยู่บนบก และลงเรือชั่วคราว ตลอดจนโรงงานและอู่ หลวงมีหน้าที่อำนวยความสะดวกและซ่อมแซมต่าง ๆ รวมทั้งการจัดและรักษาเรือพายเรือแจว ค่ายแแบ่ง เป็น ๕ กอง คือ กองอู่ กองพาหนะ กองช่างเหล็ก กองช่างไม้ และกองช่างเย็บ

ง. กรมยุทธศึกษา มีหน้าที่อำนวยความสะดวกวิชาทหารเรือ (กรมนี้ได้รวม หน้าที่กรมเสนาธิการทหารเรือเดิมซึ่งยุบเลิกไปเข้ามาด้วย) มีหน้าที่เรียบเรียงซ่อมบังคับ แบบฝึกหัดการทหาร และแบบเรียนต่าง ๆ เก็บ. ยานวยการเขียนและพิมพ์แผนที่ซึ่งจะใช้ ในการเดินเรือแ่ง เป็น ๒ แผนก คือ กองโรงเรียนนายเรือ และกองแผนที่

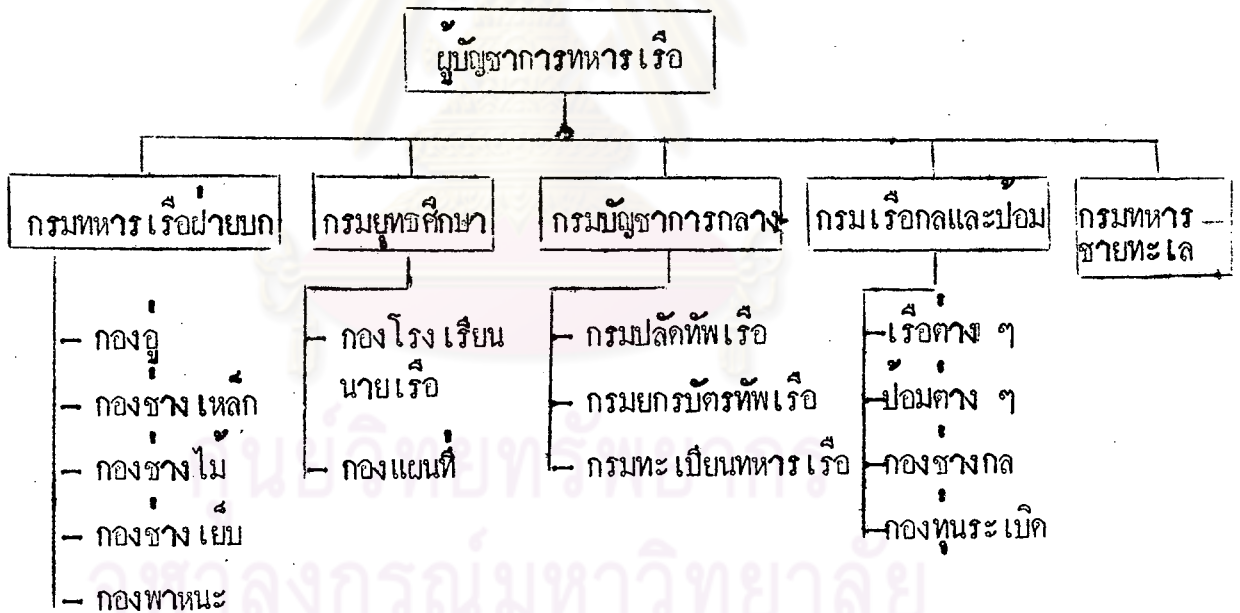
๑. ยุบเลิกในวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ตามคำสั่งกรมทหารเรือ ที่ ๔๘/๑๓๕๐ และไต่ถามตำแหน่ง สารวัตรเครื่อง และผู้ช่วยสารวัตรเครื่อง ขึ้น

๒. เติมชื่อ "กรมบัญชาการทหารเรือขบมก" และเปลี่ยนเป็น "กรมบัญชาการทหารเรือฝ่ายบก ในวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ตามคำสั่งกรมทหารเรือ ที่ ๓/๑๕๖๘

จ. กรมบัญชาการทหารชายทะเล ขณะนั้นยังไม่มีหน้าที่อะไรนอกจากรวบรวม
บรรดากองทหารชายทะเล ทั้งที่บางพระและมณฑลจันทบุรี และจัดการฝึกหัดคนเหล่านั้น
ซึ่งต่อมาได้จัดเป็นกองร้อยต่าง ๆ ๗ กองร้อย และวันที่ ๘ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕
ได้รับโอนป้อมต่าง ๆ และโรงเรียนพลทหารเรือทางหัวเมืองชายทะเลจากกรมเรือกลและ
ป้อมมาขึ้นอยู่กับ

แผนภูมิที่ ๓

กรมทหารเรือ ปี พ.ศ. ๒๔๘๗ (ค.ศ. ๑๙๐๔)

การจัดส่วนราชการครั้งนี้ กรมทหารเรือได้ยกเลิกกรมเสนาธิการที่มีอยู่เดิม
และตั้งกรมยุทธศึกษาขึ้นแทน เพราะว่าขณะนั้นกรมเสนาธิการมีแค่ชื่อเท่านั้น ตัวเสนาธิการคือ

หม่อมไพบูลย์เทพ ก็นั่งไปปฏิบัติราชการอัน นายทหารประจำกรมที่มีอยู่ ๒ - ๓ นาย ก็เป็นนายทหารที่ไม่เคยได้รับการศึกษาการทหาร เรือมาเลย หน้าที่ของกรมเสนาธิการที่กำหนดไว้คือ "คิดเตรียมการให้พร้อมสำหรับสงคราม คิดจัดหากำลังทหาร เรือ อาวุธ ศึกวิธี ฝึกหัดให้ชำนาญการสงคราม และอำนวยความสะดวกในยามศึก" นั้น ปรากฏว่าตั้งแต่ตั้งกรมเสนาธิการขึ้นมายังไม่เคยปฏิบัติได้ เพราะขาดองค์บุคคล สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต ทรงเห็นว่ากรมทหารเรือยังไม่พร้อมที่จะจัดตั้งกรมเสนาธิการได้ มีไว้เปลืองงบประมาณ จึงยุบเลิกเสีย ๓

แต่เนื่องจากสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต ไม่เคยทรงศึกษาวิชาการทหารเรือมาก่อน พระองค์จึงต้องมีที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการทหารเรือ เพื่อถวายเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจการทหารเรือ เมื่อยุบเลิกตำแหน่งเสนาธิการและกรมเสนาธิการเสียแล้ว พระองค์จึงทรงให้เสด็จในกรมหมื่นชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ซึ่งทรงดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการกรมทหารเรือ ทำหน้าที่แทน และทรงตั้ง "กองรองผู้บัญชาการ" ขึ้น เพื่อให้รองผู้บัญชาการมีลูกมือ (Staff) สำหรับทำหน้าที่ที่เคยเป็นหน้าที่ของกรมเสนาธิการ กล่าวคือ จัดทำแบบแผนทางด้านการทหารเรือ และเป็นที่ปรึกษาทางด้านการขององค์ผู้บัญชาการ พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ทรงดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการกรมเรือกลและป้อมด้วย จึงทรงมีภาระการงานมาก ในที่สุดพระองค์ต้องย้ายจากตำแหน่งผู้บัญชาการกรมเรือ-

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ๑ หม่อมราชวงศ์ พิณ สนิทวงศ์ ต่อมาเป็น พระยานาวาพลยุวรักษ์
 - ๒ ประกาศกรมทหารเรือ, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๐ ร.ศ. ๑๒๒, หน้า ๗๖
 - ๓ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก. ๑๔/๓๕, ลายพระหัตถ์ ที่ ๑๑/๑๕๓๔
- สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต กรมราชเลขาภิบาล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์, ลายพระหัตถ์ ที่ ๒๓/๒๓๒๔

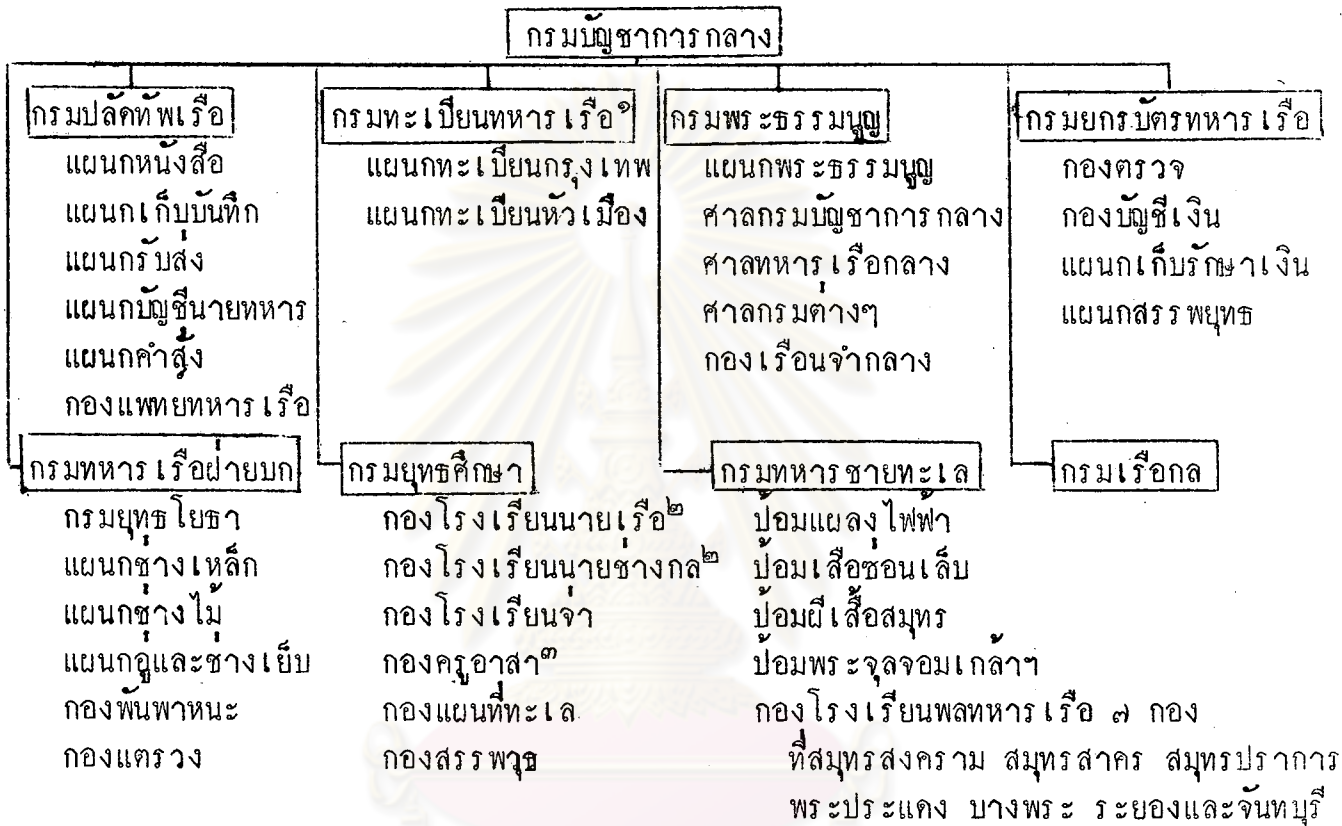
กลและป้อม มาทรงดำรงตำแหน่ง รองผู้บัญชาการแต่ตำแหน่ง เดียว ในเวลานั้นกองแผนที่-
 ทะเลได้ขึ้นอยู่กับกอง รองผู้บัญชาการควย เสด็จในกรมหมื่นชุมพร เขตระอุมศักดิ์ ต้องทรงทำ
 หน้าที่ เสนาธิการโดยไม่มีนายทหารที่มีความรู้ทางทหาร เรือ เป็นผู้ช่วยเลย เพราะนายทหารที่สำ-
 เร็จการศึกษาวิชาทหาร เรือจากต่างประเทศกอง ทำหน้าที่บังคับบัญชา เรือและกรมกองอื่น ๆ
 ไม่สามารถดองมาได้ นายทหารเรือใหม่ ๆ ที่รู้การทหาร เรือก็ยังไม่ มี ต่อมาเมื่อเจ้ากรม-
 ยุทธศึกษา (หม่อมไพชนนคเทพ) ลาออกจากราชการ ไม่มีคนบริหารงานทาง คำนการศึกษา กรม-
 ทหาร เรือจึงจัดให้กรมหมื่นชุมพร เขตระอุมศักดิ์ รองผู้บัญชาการทรงดำรงตำแหน่ง เจ้ากรมยุทธ-
 ศึกษาอีกตำแหน่งหนึ่ง และโดยยกเลิกกอง รองผู้บัญชาการเสียเพื่อประหยัด แล้วโอนงานฝ่าย
 เสนาธิการทั้งหมดไปรวมอยู่ในกรมยุทธศึกษาซึ่งมีเจ้าหน้าที่ (Staff) อยู่บางแล้ว

กรมทหารเรือได้จัดส่วนราชการตามแบบนี้ต่อมาอีกหลายปี จนกระทั่งถึง พ.ศ.
 ๒๔๕๓ (ค.ศ. ๑๙๑๐) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 เลื่อนฐานะกรมทหารเรือขึ้นเป็นกระทรวงทหารเรือ จึงได้มีการปรับปรุงการจัดระเบียบราชการ-
 ทหารเรือเสียใหม่ตามความจำเป็น เพื่อจะขยายกิจการให้กว้างขวางยิ่งขึ้น แต่การปรับปรุง
 ครั้งนี้มิได้เปลี่ยนแปลงหลักการเดิมเลย เพียงแต่วางราชการส่วนใดที่ถึงขั้นใหม่มีภาระหน้าที่
 เพิ่มขึ้นก่เลื้อนฐานะขึ้นเป็นกรมกองตามความสำคัญ เช่น ใน พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้โอนป้อมต่าง ๆ
 และโรงเรียนพลทหารตามจังหวัดชายทะเล ไปขึ้นกับกรมทหารชายทะเล และเปลี่ยนชื่อกรม-
 บัญชาการเรือกลและป้อม เป็นกรมเรือกล ตั้งกรมพระธรรมนูญทหารเรือขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๑^๒
 เพราะได้ตราพระธรรมนูญศาลทหารเรือขึ้น แผนกเวรพิจารณาและแผนกเวรคุมขังในกรม
 ทะ เเบียนจึง โอนไปขึ้นกับกรมพระธรรมนูญทหารเรือ

๒ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก. ๑๔/๓๒๓, ภายพระหัตถ์ ที่ ๒๓/๒๓๒๔
 สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัว, วันที่ ๒๐ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๔ (พ.ศ. ๒๔๕๕)
 ๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๕ ร.ศ. ๑๒๓, "แจ้งความกรมทหารเรือ", ลงวันที่
 ๒๐ เมษายน ร.ศ. ๑๒๓, หน้า ๑๑๖

แผนภูมิที่ ๔

กระทรวงทหารเรือ พ.ศ.๒๔๕๓ (ค.ศ.๑๙๑๐)

ที่มา กองทัพเรือ, ทำเนียบข้าราชการในกระทรวงทหารเรือ พ.ศ.๒๔๕๓ (ธนบุรี : โรงพิมพ์ยุทธศึกษาทหารเรือ, ๒๔๕๓)

^๑ ค.ศ.๒๔๕๔ กระทรวงทหารเรือได้ออกคำสั่ง ที่ ๑๕/๑๓๐/๐๐๓๕๔ ลกระณะกรมทะเลเบียนทหารเรือองเป็น กองทะเลเบียน ขึ้นกับกรมปลัดทัพเรือ กิจการภายในกองทะเลเบียนคงแบ่งออกเป็น ๒ แผนกตามเดิม

^๒ ใน พ.ศ.๒๔๕๔ รวมเป็นกองเดียวกัน เรียกว่า " กองโรงเรียนนายเรือและนายช่างกล "

^๓ พ.ศ.๒๔๕๔ เปลี่ยนชื่อเป็น " กองอาจารย์นักเรียนนายเรือ " และ " กองอาจารย์นักเรียนนายช่างกล "

เมื่อยุทธฐานะขึ้นเป็นกระทรวงแล้ว ราชการในกระทรวงทหารเรือขยายขอบเขต
กว้างขวางขึ้น บางกรมกองมีกิจการและหน้าที่มากขึ้น จึงต้องปรับปรุงส่วนราชการอีกในปี
พ.ศ. ๒๔๕๖ ตั้งกรมกองขึ้นใหม่บาง เปลี่ยนชื่อบาง เพื่อความเหมาะสม ดังนี้

๑. แผนกเสนาธิการ ซึ่งฝักงานไว้กับกรมยุทธศึกษาขึ้นมีงานมากขึ้น เพราะ
กระทรวงทหารเรือมีนโยบายที่จะจัดกำลังทางเรือให้มีสมรรถภาพยิ่งขึ้นเท่าที่ควรจะเป็น ประ-
กอบกับขณะนั้นเมียนายทหารที่มีความรู้ทางทหารเรือมากขึ้น แม้จะศึกษาตามหลักสูตรภายใน
ประเทศ แต่ก็นับว่ามีความสามารถพอที่จะทำหน้าที่ทางคานเสนาธิการได้บ้าง จึงจัดตั้ง กรม
เสนาธิการทหารเรือขึ้น หนึ่งได้ใหญ่ของวิทยุโทรเลขซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ในปีเดียวกัน (พ.ศ. ๒๔๕๖)
ขึ้นกับกรมเสนาธิการทหารเรือด้วย

๒. กรมทหารเรือฝ่ายบก มีหน้าที่ทางด้านการจัดการช่าง และปกครองบังคับบัญชา
หน่วยทหารในกรุงเทพฯ อันเป็นงานหลายฝ่ายและต่างเทคนิคกัน ทำให้ผู้บังคับบัญชามี
งานมากเกินไป จึงได้ยุบเลิกกรมทหารฝ่ายบกเสีย ยุทธฐานะกองยุทธโยธาอันเป็นหน่วย
งานทางเทคนิคขึ้นเป็น กรมยุทธโยธาทหารเรือ และตั้ง กรมชุมพลทหารเรือ ขึ้นใหม่
สำหรับทำหน้าที่ปกครองบังคับบัญชาหน่วยทหารในกรุงเทพฯ

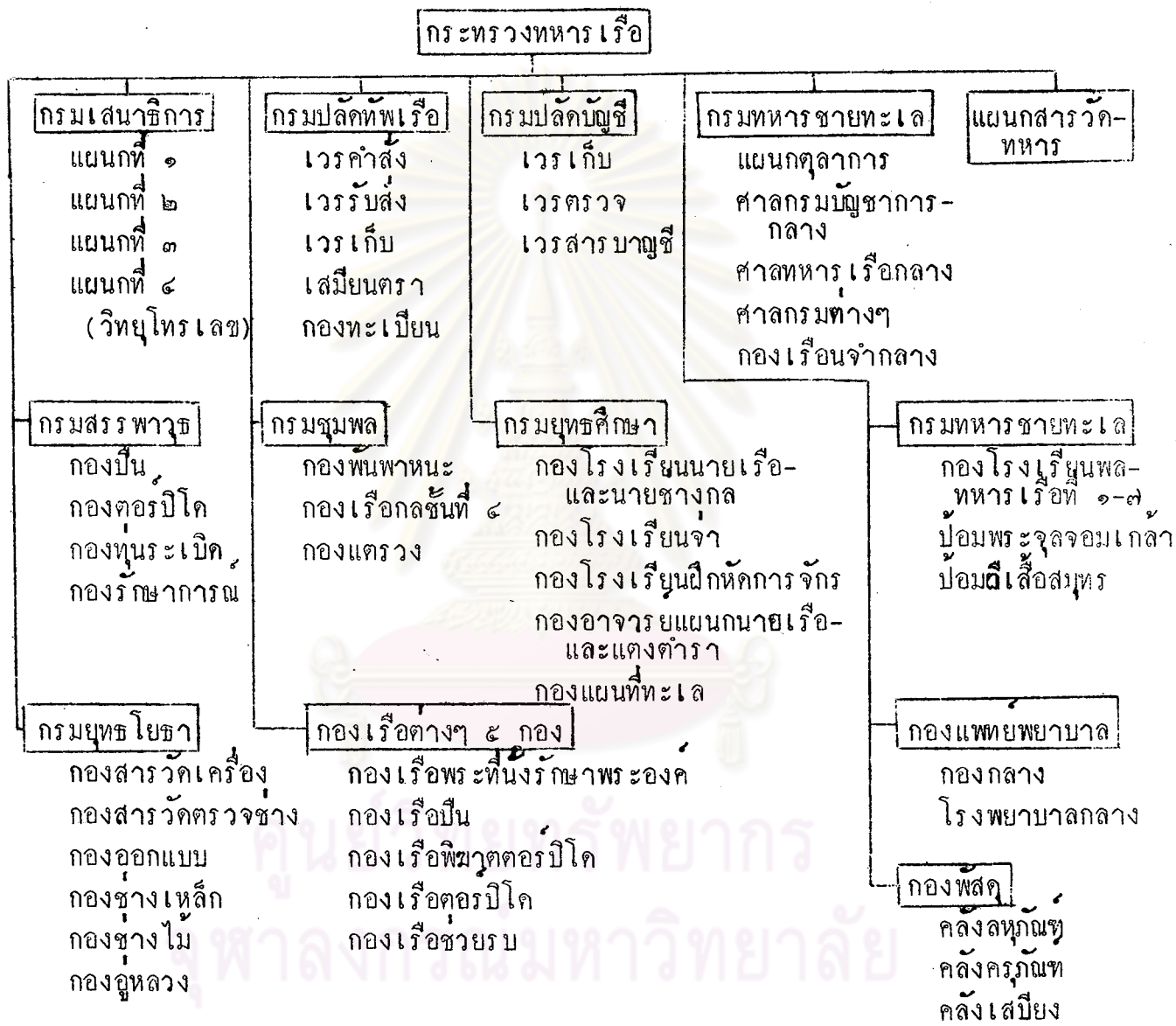
๓. ยุบเลิกกรมยกรบัตรทัพ ซึ่งมีหน้าที่ทางด้านการเงินและพัสดุ แล้วจัดตั้ง กรม-
ปลัดบัญชี ขึ้นทำหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน ส่วนการพัสดุนั้นให้จัดตั้งเป็น กองพัสดุ แผนกสรรพ-
ยุทธซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับสรรพาวุธนั้นตั้งเป็น "กรมสรรพาวุธ" ขึ้นตรงต่อกระทรวงทหารเรือ

๔. กรมเรือกล ซึ่งเดิมเคยแบ่งเรือออกเป็น ๔ ชั้น ตามขนาด คือ เรือกล-
ชั้นที่ ๑ เทียบเท่ากองทัพอ เรือกลชั้นที่ ๒ เทียบเท่ากองร้อย เรือกลชั้นที่ ๓ เทียบ-
เท่าหมวด เรือทั้ง ๓ ชนิดนี้เป็นเรือขนาดใหญ่ ต่างลำต่างชั้นในบังคับบัญชาของกรมเรือกล
โดยตรง ส่วนเรือกลชั้นที่ ๔ เป็นเรือเล็กเทียบเท่าหมู่ จึงรวมกันทั้งหมดเป็น ๑ กอง
ต่างหากเรียกว่ากองเรือกลชั้นที่ ๔ นั้น ใน พ.ศ. ๒๔๕๖ นี้ได้ยุบกรมเรือกลเสีย โอน

กองทัพอเรือ, คำสั่งกระทรวงทหารเรือ ที่ ๔๑๔/๒๓๑ ลงวันที่ ๓ มีนาคม

แผนภูมิที่ ๕

กระทรวงทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๕๖ (ค.ศ. ๑๙๑๓)

ที่มา กองทัพเรือ , ทำเนียบข้าราชการกระทรวงทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๕๖ (ธนบุรี :
โรงพิมพ์ยุทธศึกษาทหารเรือ , ๒๔๕๖)

กองเรือกลขนที่ ๔ ไปขึ้นกับ กรมชุมพลทหารเรือที่เพิ่งขึ้นใหม่ แล้วจัดแบ่ง เรือหลวงขนาด ใหญ่ออกเป็นกองเรือต่าง ๆ ตามชนิดของเรือ คือกองเรือพระที่นั่ง รักษาพระองค์ กองเรือ ปืน กองเรือพิฆาตตอร์ปิโด กองเรือตอร์ปิโด และกองเรือช่วยรบ แต่ละกองขึ้นตรงต่อ กระทรวงทหารเรือ

๕. ได้จัดตั้ง "แผนกสารวัคทหาร" ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ร่วมกับสารวัคของกระทรวง-
กลาโหมในการควบคุมความประพฤติและรักษาระเบียบวินัยกองทหาร หัวหน้าแผนกมีตำแหน่ง
เป็น "ผู้ช่วยสารวัคใหญ่ทหาร"

๖. ยู่เลิกป้อมที่ไม่ได้ใช้ราชการและมีอาวุธที่ล้าสมัย คือ ป้อมเสือซ่อนเล็บและ
ป้อมแสงไฟฟ้า

๗. กองแพทย์ทหารเรือ แยกจากกรมปลัดทัพเรือเป็นหน่วยขึ้นตรงกระทรวงทหาร-
เรือและเปลี่ยนชื่อเป็น "กองแพทย์พยาบาล"

แม้ว่าจะได้มีการปรับปรุงใน พ.ศ. ๒๔๕๖ นี้แล้ว การจัดส่วนราชการในกระทรวงทหารเรือยังต้องมีการเปลี่ยนแปลงอีกหลายครั้ง ส่วนใหญ่ก็เป็นการเพิ่มหน่วยย่อยบาง
เลือนฐานะที่มีกิจการมากขึ้นเป็นกรมบาง เปลี่ยนชื่อหน่วยบาง เช่น เพิ่ม "กองโรงเรียน-
พลทหารเรือกรุงเทพฯ" ขึ้นในกรมชุมพลทหารเรือ เปลี่ยนชื่อ "กองแผนที่ทะเล" เป็น
"กองอุทกศาสตร์" เปลี่ยนชื่อ "กรมทหารชายทะเล" เป็น "กรมทหารเรือชายทะเล"
ในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้เลื่อนฐานะกองพัสดุเป็นกรมพัสดุทหารเรือ และเลื่อนฐานะกองแพทย์-
พยาบาลเป็นกรมแพทย์พยาบาล เป็นต้น การปรับปรุงการจัดส่วนราชการของกระทรวง-
ทหารเรือตลอดมาเช่นนี้ นับเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้ไ้ระบบงานที่เหมาะสมที่สุด เพราะเป็น
ระยะที่กระทรวงทหารเรือกำลังขยายกิจการ

มีข้อสังเกตว่า การปรับปรุงส่วนราชการกระทรวงทหารเรือ ใน พ.ศ. ๒๔๕๖
นี้เสด็จในกรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ มีโคตรงเกี่ยวข้องกับ เพราะพระบาทสมเด็จพระ -

พระมกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้พระองค์ออกจากประจำการ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๔๕๔ การปรับปรุงส่วนราชการ ใน พ.ศ. ๒๔๕๖ เป็นการขยายหน่วยงานเล็ก ๆ ซึ่งเคยเป็นหน่วยรองของหน่วยขึ้นตรงต่อกระทรวงทหารเรือ ให้มีฐานะเป็นหน่วยใหญ่และขึ้นตรงต่อกระทรวงทหารเรือ หน่วยขึ้นตรงต่อกระทรวงทหารเรือมีในรายงาน พ.ศ. ๒๔๕๖ - ๒๔๕๘ มีเพียง ๖ - ๗ หน่วย ได้เพิ่มขึ้นเป็น ๑๗ หน่วย ทำให้สายงานมีขอบเขตกว้างขวางและล้ำลึกกว่าเดิม นอกจากนั้นยังทำให้ต้องเพิ่มตำแหน่งและอัตราข้าราชการในหน่วยใหญ่อีกด้วย ทำให้กองทัพเรือต้องสิ้นเปลืองงบประมาณที่ได้รับ ไปเป็นค่าเงินเดือนและค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่าง ๆ เสียมาก จนไม่มีเงินที่จะจัดซื้อเรือรบได้ เมื่อพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหมื่นชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ทรงกลับเข้ารับราชการอีกครั้ง ใน พ.ศ. ๒๔๖๐ โดยมีสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ทรงเป็นผู้กำกับราชการกระทรวงทหารเรือ นั้น เสด็จในกรมหมื่นชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ได้ทรงเรียกประชุมหัวหน้าหน่วยต่าง ๆ เพื่อหาทางยุบหน่วยขึ้นตรงกระทรวงทหารเรือให้เหลือเพียง ๖ หน่วย เพื่อประหยัดงบประมาณและลดสายงานให้น้อยลง แต่ยังไม่ทันสำเร็จ พระองค์สิ้นพระชนม์เสีย

ใน พ.ศ. ๒๔๖๔ (ค.ศ. ๑๙๒๑) กระทรวงทหารเรือได้จัดตั้ง "สถาบันวิชาการกลางกระทรวงทหารเรือ" ขึ้น เป็นที่ประชุมปรึกษาราชการ^๒ กำหนดให้มีการประชุมทุกสัปดาห์แรกของเดือนสมาชิกของสภาได้แก่ผู้ที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยขึ้นตรงกระทรวงทหารเรือหน่วยใหญ่ ๆ และผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านที่เห็นสมควร เพราะหัวหน้าหน่วยบางท่านมีความรู้ทางเทคนิคไม่เพียงพอ เช่น นายพลเรือตรี พระยาดำรงราชพลชัย เจ้ากรมยุทธโยธา เป็นผู้ที่ไม่ได้ศึกษาทางการช่าง จึงต้องมีนายช่างผู้ชำนาญและรู้งานเข้ามาประชุมด้วย เป็นต้น นอกจากสถาบันวิชาการกลางซึ่งเป็นสภาใหญ่แล้ว พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ยังได้ทรงขอมติจากสถาบันวิชาการฯ ตั้งสภาย่อยขึ้นอีก ๒ สภา

^๑ กระทรวงทหารเรือ, คำสั่งที่ ๑๒๓/๒๔๖๔ ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๔

^๒ กองทัพเรือ, คำสั่งกระทรวงทหารเรือที่ ๒๓๓/๒๔๖๔ ลงวันที่ ๑ ตุลาคม

คือ สภาวิชาการ ๑ เป็นคณะกรรมการสำหรับพิจารณาจัดซื้อสิ่งของทุกอย่างไว้ใช้ในราชการ กระทรวงทหารเรือ เคมีภัณฑ์นี้เป็นของกรมพัสดุทหารเรือ แต่มีข้อควรสงสัยว่ามีการทุจริต ๒ สภามัชชากรกลางจึงมีมติให้ตั้งคณะกรรมการชุดนี้ขึ้นทำการแทน และเมื่อสภานี้ได้ดำเนินงานซื้อของไว้ใช้ในราชการ ก็ปรากฏว่า ซื้อได้ราคาสูงกว่าและไคของที่มีคุณภาพดีกว่าที่กรมพัสดุทหารเรือเคยซื้อ นอกจากนี้ก็มี "สภาการช่าง" สำหรับทำหน้าที่พิจารณาการซ่อมสร้างเรือและอาคาร รวมทั้งการออกรายการ (Specification) ออกแบบ ตรวจรับตบ ๓ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อสภานี้เป็น "สภาการช่างยุทธโยธาทหารเรือ" และลดขอบเขตของหน้าที่ลงบ้าง ๔

เมื่อพระเจ้าฟ้าเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์สิ้นพระชนม์แล้ว ความคิดที่จะมีสภามัชชากรกลางเพื่อช่วยบริหารราชการทหารเรือก็เป็นอันยุติลง เพราะสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงนครราชสีมา ผู้ทรงดำรงตำแหน่งประมุขของทหารเรือ แทนพระเจ้าฟ้าเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เป็นผู้ที่ไม่เคยทรงศึกษาวิชาการทหารเรือ หรือเข้าพระทัย

๑ กองทัพเรือ, คำสั่งกระทรวงทหารเรือที่ ๓๒๒/๒๔๖๕ ลงวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๕ และข้อบังคับว่าด้วยการจัดซื้อของในหน่วยนาที่สภาวิชาการ พ.ศ. ๒๔๖๕

ที่ ๑๕/๒๔๖๕ วันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๕

๒ นาวาตรีหลวงรักษาราชทรัพย์, "จดหมายของหลวงรักษาราชทรัพย์", นาวิกศาสตร์ ปีที่ ๓๔ เล่ม ๕ (พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๔) หน้า ๔๔๑ - ๔๔๓

๓ กองทัพเรือ, รายงานการประชุมสภามัชชากรกลาง ครั้งที่ ๑๑/๕ ในวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๕ และคำสั่งกระทรวงทหารเรือ ที่ ๒๔๖๕/๒๔๖๕ ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๕

๔ กองทัพเรือ, คำสั่งกระทรวงทหารเรือ ที่ ๔๔๓/๒๔๖๕ ลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๕ และคำสั่งกระทรวงทหารเรือ ที่ ๕๐๔/๒๔๖๕ ลงวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๕

ในกิจการทหารเรือมาก่อน พระองค์ไม่ทรงเห็นด้วยกับการมีสภาบัญชาการกลาง แม้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ไม่ทรงเห็นด้วยนักกับการบริหารราชการกระทรวงทหารเรือ โดยวิธีมีสภาเป็นที่พิจารณาตัดสินและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่นเดียวกัน และทรงกล่าวถึงต้นเหตุของการจัดตั้งสภาไว้ว่า

...เมื่อครั้งทูตเยอรมันมา ทรงเป็นผู้กำกับราชการอยู่นั้น ฉันได้ รับความรำคาญมากอยู่เสมอ ๆ ด้วยเหตุที่ทูตเยอรมันมาท่านมีพระนิสัยลึงเล และไม่มีใครไปรททรงใช้อำนาจอันมีอยู่ในตำแหน่งเสนาบดีและการที่ต้องมีสภาบัญชาการขึ้นก็เพราะกรมหลวงธุมพรต้องการความตกลงเด็ดขาดในกิจการต่าง ๆ ใ้เห็นท่วงที และทูตเยอรมันมาท่าน ไปรทการมีผู้ช่วยรับผิดชอบด้วยกันหลาย ๆ คน ซึ่งเป็นการตรงกันข้ามกับความรู้สึกของฉันอยู่ แต่ก็ต้องยอมตามท่าน เพราะหาไม่ท่านก็ตั้งท่า "กันไม่เข้ม" เสียเฉย ๆ งานการเลยคาราคาซัง ไปหมด ๒

สาเหตุที่ไม่ทรงเห็นด้วยอาจจะเป็นเพราะทรงเห็นว่า การปกครองโดยวิธีมีสภานั้นยังเป็นสิ่ง ที่ใหม่เกินไปสำหรับสภาราชการและความรู้ของข้าราชการในขณะนั้น เพราะนายทหาร ส่วนใหญ่เป็นคนไทยที่ไม่เคยรู้เห็นถึงวิธีการนี้มาก่อน จึงอาจจะไม่เข้าใจในหน้าที่ของตน ก็พอ

๑ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

๒ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก. ๒๐๑/๕๑ ต้นร่างพระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงนครราชสีมา, ไม่มีวันที่ (เป็นฉบับคัดลอกลายพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงนครราชสีมา ฉบับ วันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๖

แต่ตามข้อเท็จจริงนั้น สถาบันวิชาการ ฯ ได้เป็นที่ปรึกษาราชการของเสนาบดี
กระทรวงทหารเรือได้อย่างดียิ่ง มติของสถาบันได้เป็นนโยบายของกระทรวงทหารเรือสืบ
มาอีกหลายเรื่องดังจะกล่าวต่อไป พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ นั้น
ทรงมีพระทัยว่าจะดำเนินการไปโดยลุล่วง เพราะพระองค์ได้ทรงระบุเหตุผลในการจัด
ตั้งสถาบันวิชาการกลางทหารเรือ ไว้ดังนี้

๑. การที่จะมีประชุมกันนั้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ฟังข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของ
กรมอื่น ๆ ที่จะดำเนินการต่อไปด้วยความพร้อมเพรียงกัน จึงได้เป็นโอกาส
แสดงความเห็นหรือสอบถามความคำปรึกษาโต้แย้ง แนะนำให้เป็นที่แจ่มแจ้ง
ยิ่งขึ้น... ฯลฯ... ราชการจึงดำเนินการเร็วขึ้นประการหนึ่งกับทั้งทางคำปรึกษา
จะเป็นที่มั่นคงขึ้นโดยได้รับความเห็นของกรมอื่น ๆ อีกชั้นหนึ่งด้วยเป็นประ
การสอง...

รายงานการประชุมแต่ละครั้งแสดงให้เห็นว่านายทหารเรือไทยต่างก็พยายามใช้ความคิดและ
ความรู้สึกของตนอย่างเต็มที่ ทั้งมีความเข้าใจถึงหน้าที่และสิทธิ์ของตนเองดี ทั้ง ๆ ที่พระ-
เจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ทรงมีอาวุโสสูงและทรงเป็นครูของนายทหารที่
เข้าประชุมเป็นส่วนใหญ่ แต่ขอเสนอของพระองค์ก็ไม่ได้ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเสมอ
ไป พระองค์เองก็ทรงระมัดระวังไม่ให้นายทหารอาวุโสน้อยต้องลำบากใจในการแสดงความคิด
คิดเห็นว่าจะต้องคล้อยตามผู้ใหญ่ ในกรณีที่จะต้องแสดงความคิดเห็นและออกเสียงเพื่อชี้
ขาดในเรื่องที่อภิปรายแล้วยังตกลงไม่ได้นั้น พระองค์ทรงใช้วิธีให้ออกเสียงตามลำดับอาวุโส
ต่ำสุดขึ้นไปถึงอาวุโสสูงสุด ๒ ด้วยวิธีดังกล่าวนี้สถาบันวิชาการกลางทหารเรือจึงทำหน้าที่เป็น
ที่ปรึกษาราชการในกองทัพเรือได้ดี แต่ดำเนินการโดยใช้ระยะเวลาประมาณมีเศษ ๆ เท่านั้น

๑ กองทัพเรือ, คำสั่งกระทรวงทหารเรือ ที่ ๒๓๓๓/๒๔๖๔ วันที่ ๑ ตุลาคม
พ.ศ. ๒๔๖๔ (คำสั่งนี้ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงร่างเอง)

๒ พลเรือตรี ประพัฒน์ จันทวิรัช, "พระคำริของเสด็จในกรม ฯ, "นิตยสารวิเศษ"
ปีที่ ๕๑ เล่ม ๔ (เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๑), หน้า ๔๓

มติของสภามัชฌิมการ ฯ ที่มาเป็นนโยบายถือปฏิบัติกันสืบมา ก็คือ นโยบายในการ
 ส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศ ๑ การกำหนดเกษียณอายุข้าราชการ ๒ การบินนาวิ ๓
 การขอฝากเงินงบประมาณเหลือจ่ายของกองทัพเรือไว้กับกระทรวงพระคลังมหาสมบัติเพื่อสะสม
 ไว้ใช้อาวุธ ส่วนมติของสภามัชฌิมการ ฯ ที่ได้ปฏิบัติอยู่ชั่วเวลาที่เสด็จในกรมหลวงชุมพร-
 เขตระอุคมศักดิ์ ยังทรงรับราชการและต้องเลิกไปเมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์ ได้แก่ การจัด
 ข้อของใ้ราชการซึ่งกำหนดให้จัดตั้ง "สภาธุรกิจ" ขึ้น ๕ ปฏิบัติงานแทนกรมพัสดุทหาร-
 เรือเพื่อแก้ปัญหาทุจริต (Corruption) ดังกล่าวแล้ว

เมื่อพระเจ้าพี่ยาเชอ กรมหลวงชุมพรเขตระอุคมศักดิ์ ผู้ทรงดำริจัดตั้งสภามัชฌิมการฯ
 ขึ้นสิ้นพระชนม์ สมเด็จพระเจ้าพี่ กรมหลวงนครราชสีมา ผู้กำกับราชการกระทรวงทหารเรือ
 องค์ใหม่จึงได้ทรงลดฐานะสภามัชฌิมการ ฯ ลงเป็น คณะกรรมการที่ปรึกษา (Advisory
 Board) สำหรับเสนาบดี เรียกประชุมปรึกษากิจการบางอย่างที่ทรงเห็นว่าควรปรึกษา
 ส่วนที่ไม่จำเป็นเสนาบดีจะทรงสั่งการไปทันที สภาธุรกิจ ก็เช่นกัน พระองค์ทรงเห็นว่า
 การประชุมพิจารณาจัดซื้อทุกสิ่งเป็นการเพิ่มภาระให้กับคณะกรรมการซึ่งมีหน้าที่ประจำต้องปฏิบัติ
 อยู่แล้ว จึงลดฐานะเป็น หน่วยที่ปรึกษา (Advisory Body)

๑ กองทัพเรือ , รายงานการประชุมสภามัชฌิมการ ครั้งที่ ๑ วันที่ ๒๓
 พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๔

๒ กองทัพเรือ , รายงานการประชุมสภามัชฌิมการ ครั้งที่ ๒/๕ วันที่
 ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๕

๓ กองทัพเรือ , รายงานการประชุมสภามัชฌิมการ ครั้งที่ ๓ และ ๔ วันที่ ๒๕
 พฤศจิกายน และ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๔ ตามลำดับ

๔ กองทัพเรือ , รายงานการประชุมสภามัชฌิมการ ครั้งที่ ๑๑/๕ ครั้งที่ ๑
 ๑๒/๒ และครั้งที่ ๒๑/๑ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม , ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๕
 ๒๔๖๕ และ ๕ เมษายน ๒๔๖๖ ตามลำดับ

๕ กองทัพเรือ , รายงานการประชุมสภามัชฌิมการ ครั้งที่ ๑๓/๓ วันที่

สำหรับประมุขปรึกษาเมื่อจะซื้อของสำคัญหรือราคาแพงมาก จึงทรงมอบหมายให้กรมพัสดุทหารเรือ ดำเนินการจัดซื้อไปเหมือนสมัยก่อนมีสภาขุนการ ส่วน สภาการช่าง คงให้ทำหน้าที่เช่นเดิม และองค์เสนาบดีได้ทรงตั้ง "สภาการเงิน" ขึ้นใหม่อีกสภาหนึ่ง สำหรับพิจารณาวางโครงการการใช้เงินในแต่ละปี *

ในทางปฏิบัติ สภาต่าง ๆ ที่เสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงวางรูปไว้ ได้หมดภาระหน้าที่ไปโดยปริยายเมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์ เพราะประมุขของทหารเรือองค์ต่อ ๆ มา คือ สมเด็จเจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงนครราชสีมา และเสด็จในกรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกรไม่ได้ทรงใช้สภาเหล่านั้นให้เป็นประโยชน์

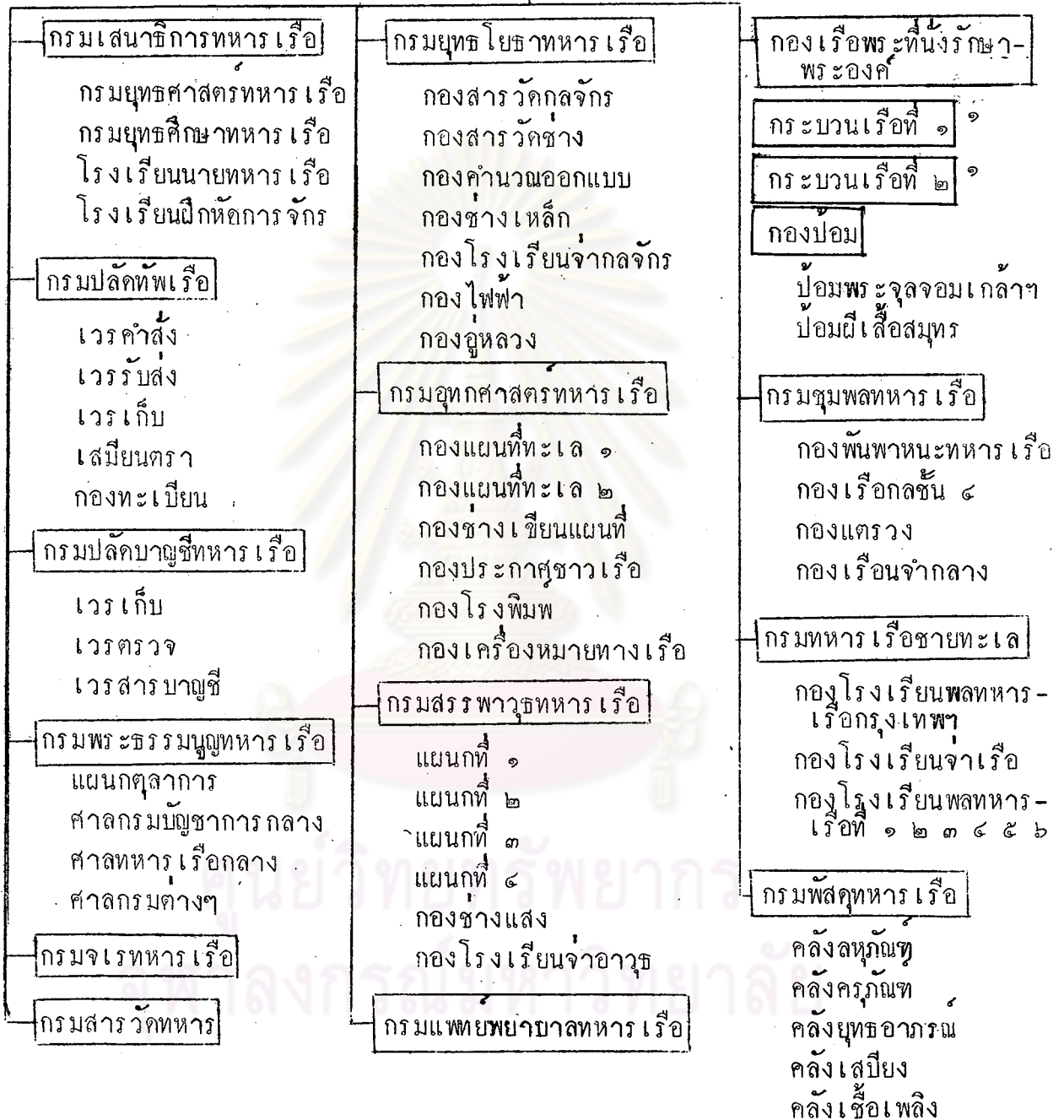
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๒ เป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดส่วนราชการในกองทัพเรือ (กระทรวงทหารเรือ) อีกหลายครั้ง ส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุงสภาพของหน่วยตามปริมาณของงาน เช่น เลื่อนฐานะ กองอุทกศาสตร์ เป็น กรมอุทกศาสตร์ จัดตั้งกรมยุทธศาสตร์ ขึ้นในกรมเสนาธิการ และลดฐานะ กรมยุทธศึกษา จากหน่วยขึ้นตรงกระทรวงทหารเรือ มาเป็นหน่วยขึ้นกรมเสนาธิการ เลื่อนฐานะ แผนกสารวัตรทหาร ขึ้นเป็น กรมสารวัตรทหาร กองโรงเรียนนายเรือและนายช่างกล เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนนายทหารเรือ ป้อมต่าง ๆ แยกจากกรมทหารเรือชายทะเลรวมเป็น กองป้อม ขึ้นตรงต่อกระทรวงทหารเรือ ย้าย กองโรงเรียนพลทหารเรือกรุงเทพ (จากกรมชุมพลทหารเรือ) และ โรงเรียนจำ (จากกรมยุทธศึกษา) ไปขึ้นกับกรมทหารเรือชายทะเล เป็นต้น แผนภูมิการจัดส่วนราชการกระทรวงทหารเรือ ใน พ.ศ. ๒๔๖๕ มีดังนี้

* กองจกหมายเหตุแห่งชาติ , แห่ง ก. ๒๐.๑/๕๑ , ลายพระหัตถ์ สมเด็จเจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงนครราชสีมา กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว , วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๖

แผนภูมิที่ ๖

กระทรวงทหารเรือ พ.ศ.๒๔๖๕

สถาบันราชการกลางทหารเรือ

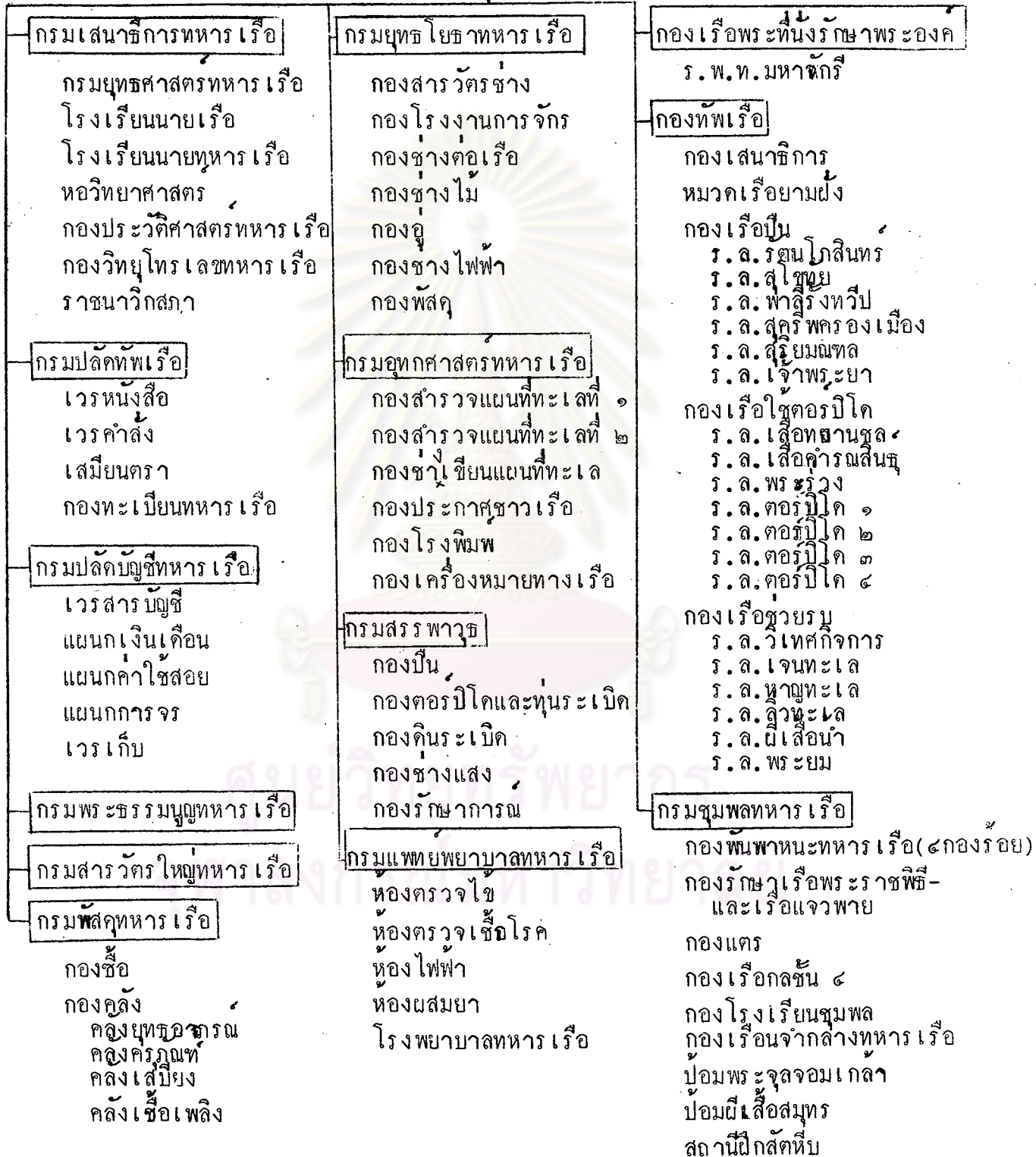
ที่มา กองทัพเรือ , ทำเนียบข้าราชการในกระทรวงทหารเรือ พ.ศ.๒๔๖๕

พ.ศ.๒๔๖๒ พระเจ้าฟ้ายาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ในตำแหน่งจเรทัพเรือ ได้ทรงเปลี่ยนแปลงการจัดหน่วยกำลังทางเรือใหม่เป็นกระบวนเรือ ๒ กระบวน ขึ้นตรงต่อกระทรวงทหารเรือ คือ รวมกองเรือปืนเดิมกับเรือช่วยรบบางลำ เป็น กระบวนเรือที่ ๑ รวมเรือพิฆาตคอร์ปิโคเคิม กองเรือคอร์ปิโคเคิมกับเรือช่วยรบบางลำ เป็น กระบวนเรือที่ ๒ ส่วนกองเรือพระที่นั่งรักษาพระองค์คงขึ้นกับกระทรวงทหารเรือตามเดิม

แผนภูมิที่ ๓

กระทรวงทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๗๔

สภามณฑลทหารเรือ

การมีหน่วยขึ้นตรงกระทรวงทหารเรือถึง ๓๗ หน่วย เช่นนี้ ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณในทางบุคคลมาก และสายงานสาขา พระเจ้าฟ้ามงกุฎ กรมหลวงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จึงทรงดำริที่จะยุบงานลงเหลือ ๖ หน่วย ดังกล่าวแล้ว แต่ยังไม่ทันสำเร็จ พระองค์สิ้นพระชนม์เสียก่อน นโยบายการสะสมงบประมาณเหลือจ่ายไว้ซื้อเรือรบซึ่งได้จากมติสภาบัญชาการ ฯ ในสมัยที่พระเจ้าฟ้ามงกุฎ กรมหลวงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ยังทรงบริหารราชการอยู่ประกอบกับกองทัพเรือถูกตัดทอนงบประมาณ ทำให้ประมุขของทหารเรือองคตอ ฯ มาต้องพิจารณาปรับปรุงส่วนราชการกองทัพเรืออีก มีการยุบเลิกและลดฐานะของหน่วยต่าง ๆ อีกหลายครั้ง เช่น จัดกำลังทางเรือใหม่เป็น กองทัพเรือ มีกองเรือต่าง ๆ ขึ้นอยู่ ๓ กอง ยุบเลิกกรมทหารเรือชายทะเลและกรมยุทธศึกษา เปลี่ยนชื่อ "โรงเรียนนายทหารเรือ" เป็น "โรงเรียนนายเรือ" และจัดตั้ง "โรงเรียนนายทหารเรือ" ขึ้นเพื่อสอนวิชาเพิ่มเติมให้แก่นายทหารเรือชั้นยศต่าง ๆ เปลี่ยนชื่อหน่วยงานขึ้นรอง ฯ เป็นต้น แผนภูมิจัดส่วนราชการกระทรวงทหารเรือในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ จึงเป็นดัง แผนภูมิที่ ๗

การจัดส่วนราชการในกองทัพเรือ จึงมีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแบ่งขอบเขตและปริมาณงานให้แก่หน่วยต่าง ๆ ตามความเหมาะสม กำหนดสายการบังคับบัญชา (Line of Command) และสายงานให้เป็นการแน่นอน กำหนดหน้าที่ของหน่วยงานแต่ละหน่วยให้ชัดเจน และมีการประสานงานกันในระดับต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ตลอดจนมีระบบการกำกับดูแล (Supervision) และควบคุม (Control) ที่รัดกุม

เอกสารที่เป็นหลักปฏิบัติราชการ

เมื่อการจัดส่วนราชการเป็นระเบียบและมีความเหมาะสม ราชการทหารเรือก็มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทุกหน่วยงานทำงานประสานกัน เกิดความสะดวกในการปกครองบังคับบัญชา การรายงานการปฏิบัติราชการเป็นไปอย่างมีระเบียบ รวมทั้งการติดต่อกับกระทรวงและกรมอื่น ๆ ก็จะเห็นได้จากการมีหนังสือราชการติดต่อระหว่างกันมากขึ้น ดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตาราง ที่ ๑

เปรียบเทียบจำนวนหนังสือรับส่ง ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ และ พ.ศ. ๒๕๑๗

ปี	หนังสือรับ	หนังสือส่ง	รวม
พ.ศ. ๒๕๑๖	๑๕๑๖	๒๒๘	๒๐๔๐
พ.ศ. ๒๕๑๗	๒๘๓๓	๑๐๑๖	๓๘๔๙
คงมากกว่าปีก่อน	๕๕๑๑	๕๑๘	๖๐๒๙

ที่มา : กองจดหมายเหตุแห่งชาติ , แฟ้ม ก. ๑๘/๕๕ รายงานราชการในกรมทหารเรือ ประจำปี ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๕๑๓) ลงวันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๘

การที่จำนวนหนังสือรับส่งมากขึ้นเช่นนี้ เป็นเครื่องแสดงว่าการติดต่อเกี่ยวข้องกับกระทรวงทบวงกรมอื่น ๆ มีมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการจัดส่วนราชการใหม่ทำให้ปริมาณงานและขอบเขตของงานขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว และถ้าวิเคราะห์โดยละเอียดจะเห็นว่าจำนวนหนังสือรับเพิ่มมากกว่าหนังสือส่งมากผิดส่วนกัน ทั้งนี้ เนื่องจากราชการภายในกรมทหารเรือมีหลักฐานเป็นหนังสือมากขึ้นและมีการติดต่อประสานงานมากขึ้นด้วย หนังสือรับเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นรายงานราชการของกรมกองต่าง ๆ ซึ่งเดิมหน่วยรองไม่เคยส่งรายงานเลย เพราะไม่มีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๓ กรมทหารเรือได้กำหนดให้ส่งรายงานเป็นประจำ

• กองจดหมายเหตุแห่งชาติ , แฟ้ม ก. ๑๘/๕๕ รายงานราชการในกรมทหารเรือประจำปี ร.ศ. ๑๒๓ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ สวรรคต พินิต กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว , ลงวันที่ ๑๑ เมษายน ร.ศ. ๑๒๔ (พ.ศ. ๒๕๑๘).

เช่น กรมเรือกลและป้อมส่งรายงานการนำเรือไปราชการในที่ต่าง ๆ ทุกวันจันทร์ กองช่าง
ก็ส่งรายงานการช่างทุกเดือนเป็นประจำ ส่วนหนังสือส่งที่เพิ่มขึ้นนั้น นอกจากจะเป็นหนังสือ
ราชการที่มีไปยังกระทรวงต่าง ๆ แล้ว ยังมีคำสั่งต่าง ๆ ของกรมทหารเรือด้วย ราชการ
ทหารเรือจึงมีเอกสารเป็นหลักฐานมั่นคงขึ้น

สำหรับคำสั่งและขอบังคับของกรมทหารเรือนั้น แต่เดิมใช้สั่งกันด้วยวาจาหรือลง
นามอนุมัติในรายงานของผู้เสนอ มีการเก็บหลักฐานเป็นส่วนน้อยและไม่ได้ประกาศให้ทราบ
ทั่วกัน ทำให้เกิดปัญหาโต้แย้งขัดทอกันอยู่เสมอ เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วร-
พินิตทรงเป็นผู้บัญชาการทหารเรือ ในชั้นแรกได้ทรงจัดให้มีสมุดคำสั่งขึ้นบันทึกรวบรวมคำสั่ง
เอาไว้ทั้งหมด แล้วให้กรมกองต่าง ๆ ส่งคนมาคัดสำเนาไปเก็บไว้เป็นหลักฐานทุกฉบับ^๒
การปฏิบัติ เช่นนี้ทำให้หน่วยต่าง ๆ ได้ทราบคำสั่งทั่วถึงกัน เพราะแม่แต่คำสั่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับ
กับกรมของตนโดยเฉพาะ แต่ละกรมก็ต้องคัดเอาไปด้วย การทำสมุดคำสั่งแบบนี้ทำให้หลัก
ฐานสำหรับค้นคว้าอ้างอิงคำสั่งที่เคยออกมาแล้ว และเป็นแนวทางสำหรับปฏิบัติราชการต่อไป
ต่อมาเมื่อมีเครื่องอัดสำเนาใช้จึงได้อัดสำเนาคำสั่งแจกทั่วกองทัพ เมื่อมีโรงพิมพ์ขึ้นแล้วก็ได้
เปลี่ยนเป็นเรียงพิมพ์คำสั่งและขอบังคับนั้นแจกจ่ายและเย็บเล่มไว้เป็นหลักฐาน

ขอบังคับต่าง ๆ ก็เช่นกัน นับแต่จัดตั้งเป็นกรมทหารเรือก็ได้มีขอบังคับออกมา
อยู่เสมอ แต่พิมพ์ขึ้นไว้เป็นหลักฐานเป็นส่วนน้อย โดยมากใช้วิธีประกาศตักเตือนชั่วคราวชั่ว-
คราแล้วสูญหายไป ที่มีเหลือเป็นหลักฐานบ้าง เช่น ขอบังคับเจ้าพนักงานทหารเรือ
ว่าด้วยการลงโทษเพื่อป้องกันไม่ให้นายทหารชาวต่างประเทศลงโทษคนตีพลทหารตามใจชอบ^๓

๑ เรื่องเดียวกัน

๒ เรื่องเดียวกัน

๓ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ , พิมพ์ ก. ๑๘/๓๖ ลายพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้า-
กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ (เมื่อครั้งเป็นกรมขุน) กรมมังกุมทูล พระบาทสมเด็จพระจุล-
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว , ลงวันที่ ๕ มีนาคม ร.ศ. ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๓๘)

และข้อบังคับเกี่ยวกับการซื้อขายน้ำแข็งของกรมทหารเรือ^๑ เป็นต้น ข้อบังคับนี้เป็นสิ่ง
จำเป็นที่จะต้องบันทึกไว้เป็นหลักฐานเพื่อประโยชน์ในการปกครอง เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้า
กรมขุนนครสวรรค์วรพินิจทรงรับตำแหน่งผู้บังคับบัญชาการกรมทหารเรือ จึงได้ทรงตรา
ข้อบังคับ คำสั่ง และแจ้งความไว้เป็นหลักฐานให้ทหารเรือใช้เป็นหลักฐานในกิจการต่าง ๆ
เช่น การปกครอง การลา การลงโทษ การรายงาน การพัสดุ ฯลฯ แต่ข้อบังคับเหล่านี้
มักเป็นเพียงข้อบังคับเพื่อประโยชน์ในด้านการบริหารฝ่ายการปกครองเท่านั้น

สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนนครสวรรค์วรพินิจ ทรงให้จัดทำประมวลข้อบังคับ
ขึ้น โดยรวบรวมคำสั่ง ข้อบังคับและแจ้งความต่าง ๆ ที่ยังคงใช้เป็นหลักปฏิบัติอยู่
แล้วทำสารบัญมอกหน้าและเรื่อง เพื่อจะได้อค้นหาได้สะดวกขึ้น ได้ให้กรมพระธรรม
ทหารเรือ เป็นเจ้าหน้าที่จัดทำและเริ่มออกใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๖ เป็นต้นไป^๒
สำหรับข้อบังคับเกี่ยวกับการบังคับบัญชาภายในเรือนั้นยังไม่เป็นหลักปฏิบัติมั่นคงนัก
เพราะข้อบังคับที่มีอยู่ คือ "ข้อบังคับหน้าที่ราชการแผนกเครื่องเรือกล" (Instruction
for Engineering Department on Board His Majesty's Ships)^๓
เป็นข้อบังคับที่เกี่ยวกับการกลจักรภายในเรือเสียเป็นส่วนใหญ่ ใน ปี พ.ศ. ๒๔๕๖
สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนนครสวรรค์วรพินิจ จึงทรงให้ นาวาเอก จอห์น ชไนค์เลอร์
(John C. Schneider) นายทหารเรือสวีเดนซึ่งรัฐบาลไทยจ้างใหม่มาเป็นที่
ปรึกษาประจำกระทรวงทหารเรือในขณะนั้น เขียนข้อบังคับเกี่ยวกับราชการภายในขึ้น
นาวาเอก พระยาศราภยพิพิฒม์ ได้เล่าเรื่องการทำข้อบังคับทั้ง "ข้อบังคับหน้าที่ราชการเรือ"
(ช.น.ร.) และ "ข้อบังคับหน้าที่การกลจักร" (ช.น.จ.) ไว้ดังนี้

^๑ กองทัพเรือ, กฎข้อบังคับทหารเรือ เล่ม ๑, ๒, ๓. (พระนคร, : โรงพิมพ์
บุญช่วยเจริญ ๒๔๕๖)

^๒ ที่ ๑๐/๑๑๓๕๓ ลงวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๑๒๔

ในหน้าที่การบังคับบัญชาการเรือ ที่ปรึกษาได้เขียนขึ้นใหม่หมด
 สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมพระนครสวรรค์ ฯ ไททรงแปลเองและ
 ทรงบอกให้ข้าพเจ้าเขียนวันละ ๒ ชั่วโมง เป็นเวลาหนึ่งเดือน
 เผลอจึงจบ และประทานไปให้กรมเสนาธิการทหารเรือพิจารณา
 ในที่สุดจึงออกเป็นข้อบังคับหน้าที่ราชการเรือ (ช.น.ร.) ออกมา
 ส่วนข้อบังคับหน้าที่ราชการกลจักร (ช.น.จ.) นาวาเอก ทอรัส-
 เลฟ (เคนมาร์ก) สารวัคกลจักร เป็นผู้เขียนและแปลมาเสร็จ
 สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมพระนครสวรรค์ ฯ ทรงแก้ไขส่วนที่ไม่
 ใช่วิธีเทคนิคก่อนที่จะออกเป็นข้อบังคับ

ข้อบังคับหน้าที่ราชการเรือ หรือ ช.น.ร. นั้น เป็นข้อกำหนดการบังคับบัญชา
 ทางฝ่ายเรือ การปกครอง พิทักษ์รักษาเรือและเครื่องประกอบเครื่องสรรพาวุธ เครื่อง
 ใช้อำนาจเรือ การปฏิบัติราชการต่าง ๆ อันเป็นหน้าที่ของเรือ หรือขบวนเรือ ส่วน
 ข้อบังคับหน้าที่การกลจักร หรือ ช.น.จ. นั้น เป็นข้อกำหนดวิธีการใช้หมอนำและเครื่อง
 กลจักรต่าง ๆ ในเรือกรมทหารเรือได้ใช้ประโยชน์จากข้อบังคับทั้งสองฉบับนี้มาเป็นเวลานาน ^๒
 และมีส่วนทำให้การปฏิบัติงานของทหารเรือมีหลักฐานมั่นคงยิ่งขึ้น แต่แทนที่ข้อบังคับนี้จะสำเร็จ
 ขึ้นด้วยสติปัญญาของคนไทย กลับต้องอาศัยชาวต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะคนไทยคนเดียวที่
 สามารถเขียนข้อบังคับเหล่านี้ได้ในขณะนั้น คือ พระเจ้าพญาเชอ กรมหมื่นขุนพรเชตรอุดม-
 ศักดิ์ ไททรงออกจากหน้าที่ราชการประจำเป็นทหารกองหนุนชั่วคราว ^๓

นาวาเอก พระยาสุรภักดิ์พิสิฐ, "เรื่องเก่าเล่าใหม่", นาวิกศาสตร์
 ทัศนาวิ พ.ศ. ๒๕๑๒, หน้า ๑๒

^๒ กองทัพเรือได้ยกเลิกข้อบังคับหน้าที่ราชการเรือ ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ เสีย และตรา
 ช.น.ร.ฉบับใหม่ขึ้นใช้แทน ใน พ.ศ. ๒๕๕๐ ส่วนข้อบังคับหน้าที่ราชการกลจักรนั้นยังคง
 ใช้มาจนทุกวันนี้

^๓ ทรงออกจากประจำการ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ถึง วันที่

การเงิน

นอกจากจะขาดหลักฐานในเรื่องข้อบังคับและคำสั่งต่าง ๆ แล้ว ขอบทพจน์สำคัญอีกอย่างหนึ่งในการบริหารราชการทหารก็คือ เรื่องการเงินและการเบิกจ่าย เรื่องนี้เป็นปัญหาใหญ่เช่นเดียวกับที่กระทรวงทบวงกรมอื่น ๆ ประสบอยู่ในสมัยนั้น เพราะวิธีการควบคุมการเบิกจ่ายเงินยังไม่รัดกุม กรมทหารเรือในสมัยแรกตั้งก็ประสบกับปัญหานี้เช่นกัน การเบิกจ่ายเงินและพัสดุยังไม่เป็นระเบียบ กระทรวงพระคลังก็ไม่ได้วางตัววางระเบียบการเบิกจ่ายเงินของหน่วยราชการต่าง ๆ ให้เรียบร้อย การเงินจึงมีทางรั่วไหลและมีช่องทางให้เกิดการทุจริตได้ง่าย แม้การจ่ายเงินของกระทรวงพระคลังมหาสมบัติเองก็ไม่กำหนดเวลาแน่นอน ดังที่ นาวาตรี หลวงรักษาราชการพิชัย (รักษ เอกะวิภาต) เล่าไว้ว่า "...การเบิกจ่ายเงินเดือนทหารและข้าราชการ เวลานั้นไม่เหมือนกับสมัยนี้ ก่อนสิ้นเดือน ๕ วัน ข้าราชการเขียนฎีกาเป็นเงินไปยังกระทรวงพระคลัง ฯ ตรวจสอบถูกต้องแล้ว บางเดือนก็จ่ายให้เร็ว บางเดือนก็จ่ายให้ช้า บางที ๒ - ๓ เดือนจ่ายให้ทีหนึ่งก็มี... เป็นการยุ่งยากกับเจ้าหน้าที่ผู้จ่ายและผู้รับเค็มที่ ..."

พระศรีสาแดง (สอน) เป็นผู้ระเบียบการเบิกจ่ายดี เพราะเคยรับราชการในกระทรวงพระคลังมาก่อน แต่เมื่อขาดำรงตำแหน่งกรมบัตรพิชัยเรือ การเงินของทหารเรือก็ยังดีสืบ เมื่อพระศรีสาแดงถึงแก่กรรมใน พ.ศ. ๒๔๘๓ สมเด็จเจ้าฟ้า ฯ กรมขุนนครสวรรค์วรพินิตจึงได้รับสั่งให้หม่อมเจ้าตุม สนิทวงศ์^๒ ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยพระศรีสาแดงอยู่เดิมเข้ารับตำแหน่งแทน เรื่องนี้หม่อมเจ้าหญิง ประสงค์สมบริพัตร ทรงเล่าไว้ว่า

• นาวาตรี หลวงรักษาราชการพิชัย , "จดหมายจากหลวงรักษาราชการพิชัย" , นาวิกศาสตร์ ปีที่ ๓๔ เล่ม ๕ (พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๔) หน้า ๘๘๘

^๒ ต่อมาเป็น พลเรือโท พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสนิทพงษ์พัฒน์เดช

... หม่อมเจ้าตุ้มรับแต่จะจ่ายใหม่ ไม่ยอมตรวจบัญชีเงินค่างเก่า
 ขอให้หม่อมหลวงหากตรวจบัญชีเงินเก่าเสียให้เรียบร้อย และพูดแนะนำ
 ให้ขอคนจากกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ โดยทรงวิตกว่าการจ่ายเงินครั้ง
 ก่อนจะผิด ถึงแม้จะทรงเป็นผู้ช่วยพระศรีสำแดงมาแต่ก่อน ก็ไม่เคยได้เกี่ยว
 ของกับกรจ่ายเงิน เป็นเพียงแต่เขียนหนังสือติดต่อกับกรมกองต่าง ๆ เท่านั้น

หม่อมหลวงได้เสด็จไปเฝ้าเสด็จพ่อ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอชั้น ๔
 กรมหมื่นมเหศวรราชเทวี) เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติในสมัยนั้น
 ขอประทานผู้ตรวจบัญชี ได้ประทานนายพลเรือวิชาติอิตาเลียนผูกไทยเก่ง
 เป็นหัวหน้าและพนักงานผู้ช่วยอีก ๒ คน ไปตรวจบัญชีที่พบว่าเงินขาดไปมาก
 ได้จดหมายถวายมือพระศรีสำแดงเขียนถึงนายก่อนพนักงานรักษาเงินว่า ขอขม
 เงินใช้คราวละ ๒๐๐ บาท ๔๐๐ บาท บาง รวมหลายฉบับ แต่กระนั้น
 ก็ไม่พอกับจำนวนที่ขาดไป จึงตรวจกันต่อไป ได้ความว่านายก่อนพนักงานรักษา
 เงินก็ยกยอกเอาไปเองเหมือนกัน นายก่อนต้องโทษฐานโกงเงินหลวง
 นายพลเรือวิชาติอิตาเลียนเรียบร้อยแล้ว ก็ได้ช่วยออกแบงบัญชีถวาย รวมทั้งจัด
 บัญชีเก็บเงินและจ่ายเงินให้รัดกุมขึ้น เพื่อป้องกันกรโกงเงินต่อไป

การตรวจบัญชีคราวนั้นพบว่าเงินขาดบัญชีอยู่กว่า ๒๐๐,๐๐๐ บาท ทั้งกรงานใน
 หน้าที่กับภพรองคั้งค่างอยู่มาก ๑) จำเป็นต้องดำเนินการสอบสวนและลงโทษ พระบาทสมเด็จพระ

๑) สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต

๒) หม่อมเจ้าหญิง ประสงค์สม บริพัตร , เรื่องเดิม , หน้า ๑๐

๓) กองจดหมายเหตุแห่งชาติ , แฟ้ม ก. ๘/๕๕ รายงานว่าด้วยราชการในกรม
 ทหารเรือ (ประจำปี ร.ศ. ๑๒๓) , ลงวันที่ ๑๑ เมษายน ร.ศ. ๑๒๔ (พ.ศ.
 ๒๔๔๔)

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งศาลพิเศษขึ้น
พิจารณาได้ความจริงแล้ว ได้โปรดเกล้าฯ ให้ลงโทษตามคำพิพากษา คือ

ให้ปรับผู้รับมรดกของพระศรีสำแดง (สอน) ไซ้พระราชทรัพย์
ที่พระศรีสำแดง (สอน) เอาไปไซ้ส่วนตัวนั้นจนครบ แลให้ถอด
วาทีนายเรือโท นายกอง ออกจากบรรดาศักดิ์ตั้งเป็นไพร่ และให้
จำคุกอายุก่อน มีกำหนด ๓ ปี ๑

หลักฐานการทุจริตครั้งนี้เป็นเรื่องใหญ่ที่เลื่องลือมาก เพราะเป็นการทุจริตในส่วน
กองบัญชาการกลางเอง และบุคคลผู้ทุจริตก็เป็นเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่มี ตำแหน่งเป็นถึงกรมบัตร
พระศรีสำแดงนี้จัดว่าเป็นผู้มีมีความรู้ทางการจัดระเบียบการเงินได้ดี แต่เมื่อมารับราชการใน
กรมทหารเรือกลับไม่สามารถจัดการให้เรียบร้อยได้ เพราะไม่มีอำนาจบังคับให้นายทหารชั้นผู้
ใหญ่ทำตามระเบียบได้ สมัยนั้นนายทหารเรือผู้ใหญ่ (ที่) มีหน้าที่จัดซื้อและเบิกจ่ายเงินไม่
สันตติในทางการเงิน มักจะจ่ายเงินตามใจชอบ ซึ่งผิดระเบียบและงบประมาณที่วางไว้ พระ
ศรีสำแดงผู้รักษาเงินก็มีความเกรงกลัวผู้สั่งจ่ายเงิน แม้สั่งจ่ายผิดระเบียบก็จ่ายให้เสมอ...๒
เหตุที่ไม่สามารถจัดระเบียบการเงินให้เรียบร้อยได้ก็เพราะขาดความเข้มแข็งในการรับผิดชอบ
งานในหน้าที่ ซึ่งอาจจะเกิดความท้อใจหรือไม่ตั้งใจจริง รวมทั้งการยึดเอาผลประโยชน์
ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง

เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและเพื่อให้ราชการฝ่ายการเงินรัดกุมยิ่งขึ้น กรมทหารเรือ
ได้ตราระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการเงิน เช่น อัตราเงินเดือน อัตราเบี้ยเลี้ยงเกินทาง
การเบิกจ่ายและการรักษาเงิน ฯลฯ ขึ้นเป็นสำคัญ เช่น ข้อบังคับสำหรับจัดเงินทหารเรือ ๓

๑ กองทัพเรือ, คำสั่งกรมทหารเรือ ที่ ๑๔๕/๒๓๖๖ ลงวันที่ ๒๔ กันยายน
ร.ศ.๑๒๓ (พ.ศ.๒๔๔๓)

๒ หม่อมเจ้าหญิง ประสงค์สม บริพัตร, เรื่องเคิม, หน้า ๓

๓ กองทัพเรือ, กฎข้อบังคับทหารเรือ เล่ม ๑. (พระนคร : โรงพิมพ์บุญช่วย-
เจริญ ๒๔๕๖) หน้า ๔๔-๔๕

คำสั่งว่าควยอัตราเงินเดือน ๑ คำสั่งว่าควยการเบิกจ่ายเงินและสิ่งของ ๒ คำสั่งว่าควย
การเบิกจ่ายและเก็บรักษาเงิน ๓ ฯลฯ และยังได้จัดให้มีคณะกรรมการทำหน้าที่ตรวจและ
ควบคุมการเงิน โดยสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต ทรงมีอำนาจแก่พระองค์
เดียวในการแต่งตั้งคณะกรรมการ ถ้ามีพระประสงค์จะให้ใครไปตรวจที่ใดเวลาใดก็จะทรง
ส่งของอันไปถึงตัวผู้ตรวจและผู้รับตรวจ โดยไม่มีโอกาสใดที่ทราบล่วงหน้า นับว่าการควบคุม
การเงินของกรมทหารเรือเริ่มจัดการเป็นระเบียบได้ตั้งแต่นั้นมา

การใช้ตำแหน่งหน้าที่ทำการทุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนตนเช่นนี้มีอยู่มาก ในวงการ
ราชการสมัยนั้นนอกจากจะโกงเงินหลวง โดยตรงเช่นนี้แล้วยังมีการฉ้อราษฎร์บังหลวงอีก
เช่นใน พ.ศ. ๒๔๕๒ พระยานาวาพลพยุหรัักษ์ (ชม ภูมิรัตน์) ได้ทุจริตหลอกเอาเงินจากพล-
ทหาร โดยอาศัยหน้าที่ในตำแหน่งเจ้ากรมทะเลเบียนและกรมพระธรรมนูญเป็นเครื่องหาผลประโยชน์
ลดย่อนผ่อนโทษให้หรือทำหลักฐานเท็จปกปิดก่อนเวลาแล้วเรียกเงินตอบแทน ๔ เจ้า-
หน้าที่ทั้ง ๒ ในกรมทหารเรือ คือพระยาศรั้งสำแดง และพระยานาวาพลพยุหรัักษ์นี้ เป็นตัว
อย่างที่สุดแสดงให้เห็นถึงระบบการทำงานของข้าราชการอาวุโสสมัยนั้น และทำให้เข้าใจได้
ชัดเจนว่าเพราะเหตุใดข้าราชการในกรมทหารเรือจึงแบ่งออกเป็นพวกหัวเก่ากับพวกหัวใหม่
(ดังที่หม่อมเจ้าหญิง ประสงค์สม บริพัตร ทรงกล่าวไว้) ข้าราชการอาวุโสเหล่านี้ส่วนมาก
ได้ย้ายสังกัดมาจากกรมฝ่ายพลเรือนอื่น ๆ เพราะสมัยแรกตั้งกรมทหารเรือขึ้น กรมทหารเรือ
ขาดแคลนองค์บุคคลที่จะดำเนินงาน ข้าราชการที่ย้ายมามีความรู้ในการจัดระเบียบราชการ
น้อย ยิ่งทางการทหารเรือแล้วไม่มีความรู้เลย แต่เนื่องจากเป็นผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งสูงอยู่

๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๖ - ๑๒๖

๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๗ - ๑๓๑

๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๕ - ๑๕๐

๔ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม ก.๑๔/๑๑๘, สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนนครสวรรค์-
วรพินิต กรามบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๑๘ กรกฎาคม
ร.ศ. ๑๒๔ (พ.ศ. ๒๔๕๒)

ก่อนแล้ว เมื่อโอนมารับราชการทหารเรือจึงได้รับตำแหน่งสูงและมีอำนาจหน้าที่มาก
 แต่คงทำงานตามแบบเดิมคือขาดคุณสมบัติ มีความคิดในวงแคบไม่รับฟังความคิดเห็นของ
 ผู้อื่น และนายทหารชั้นผู้น้อย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม เช่น พระยา-
 นาวาพลพยุหร์ักษ์ เคยทูลขอยศจางวางและ เคยปลอมลายเซ็นของหลวงประจักษ์คินาวายุทธ
 ไปขอพระราชทานเงินเดือนขึ้น เมื่อไม่ได้ดังประสงค์จึงชวนพระยาราชสงคราม (กร
 หงษ์กุล) ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทให้กราบถวายบังคมลาออกจากกรมทหารเรือกลับไปรับราชการ
 ในกรมพระตำรวจตามเดิม การประพฤตินั้นนี้ยอมทำให้นายทหารที่มีความรู้ เช่น
 พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ทรงรังเกียจ แต่เมื่อไม่-
 สามารถจะจัดการแก้ไขอย่างไรได้ก็ไม่ได้ไม่ทรงเกี่ยวข้องกับควยเท่านั้น ความบกพร่อง
 ต่าง ๆ ในวงราชการทหารเรือ จึงยังคงมีอยู่จนกระทั่งสมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมขุนนคร-
 สวรรค์วรพินิตทรงเป็นผู้บัญชาการกรมทหารเรือ จึงได้แก้ไขให้เรียบร้อยขึ้นดังกล่าวนั้นแล้ว

นับตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต กับ พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่น-
 ชุมพรเชษฐอุดมศักดิ์ ทรงรวมมือกันวางรากฐานกิจการต่าง ๆ ให้แก่กองทัพเรือ ราชการ
 ก็เริ่มเข้ารูปเป็นระเบียบและเจริญขึ้นเป็นลำดับ แต่นับว่าเป็นความเรียบร้อยและมีระเบียบ
 ที่เกิดขึ้นจากการควบคุมอย่างเข้มแข็งและใกล้ชิดของผู้บังคับบัญชาที่มีความสามารถและเข้าถึง
 จิตใจของทหารเรือ แม้เมื่อกรมทหารเรือได้รับการสถาปนาเป็นกระทรวงทหารเรือแล้ว
 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอและเสด็จในกรม ฯ ทรงเสนาบดีก็ยังต้องทรงพระคำริและควบคุมการ
 ดำเนินงานเกือบทุกอย่างด้วยพระองค์เองเสมอ วิธีการทำงานแบบรวบอำนาจไว้ในตัว-
 บุคคลคนเดียว เช่นนี้ทำให้ประมุขของทหารเรือต้องมีงานหนักและความเจริญของราชการทหาร-
 เรือขึ้นอยู่กับประมุขของทหารเรือคนเดียว ถ้าผู้เป็นประมุขเข้มแข็งก็จะสามารถรวมพลังดำเนิน-
 งานไปสู่วัตถุประสงค์ได้ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนผู้นำใหม่การงานต่าง ๆ ก็จะเริ่มระส่ำระสาย

๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก. ๑๘/๑๘๘ พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้า
 อาภากรเกียรติวงศ์ กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่
 ๒๕ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๒๑ (พ.ศ. ๒๔๔๕)

และถ้าผู้นำใหม่ไม่สามารถสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้น ก็จะไม่สามารถจัดราชการในกระทรวง ให้เป็นระเบียบได้ กระทรวงทหารเรือจึงยังคงเป็น "...กระทรวงที่ใคร ๆ ย่อมทราบกันอยู่ ว่าไม่ใช่กระทรวงที่ยังคับบัญชาง่าย..."

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ไปทรงดำรงตำแหน่งเสนาธิการทหารบก ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช มาทรงเป็น "ผู้กำกับราชการกระทรวงทหารเรือ" แทน และพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงดำรงตำแหน่งเสนาธิการทหารเรือ ต่อมาสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชประชวร พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ พลเรือโท หม่อมเจ้าชุมพลฑูตลงลงกระทรวงทหารเรือทำการในหน้าที่เสนาบดีกระทรวงทหารเรืออยู่อีกชั่วระยะหนึ่ง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เป็นเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ เสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ทรงประชวร สิ้นพระชนม์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงนครราชสีมา ซึ่งทรงสำเร็จการศึกษาวิชาการทหารบกมาดำรงตำแหน่งผู้กำกับราชการกระทรวงทหารเรือ พระองค์ต้องทรงพบกับปัญหาหลายอย่างในกระทรวงทหารเรือ เช่น การปกครองโดยมีสภาพบัญชาการเป็นที่ปรึกษาซึ่งเพิ่งนำมาใช้ในกระทรวงทหารเรือ ตามพระดำริของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ และงานอื่น ๆ อีกหลายด้านด้วย เมื่อพระเจ้าพี่ยาเธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์สิ้นพระชนม์ ราชการในกระทรวงทหารเรือก็ขาดผู้บริหารที่เข้มแข็งและ

• กองจดหมายเหตุแห่งชาติ , แฟ้ม ก. ๒๐๑/๕๑ , ต้นร่างพระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงนครราชสีมา , ไม่มีวันที่ (ฉบับตอบลายพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงนครราชสีมา ฉบับวันที่

รอบรู้วิชาการทหารเรือ ทำให้ผู้กำกับราชการ ฯ องค์ใหม่ทรงหนักพระทัยมาก และทรงมี
ลายพระหัตถ์ กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความตอนหนึ่งว่า

... ในการที่แลแล้วกรมหลวงชุมพร ฯ ทรงรับจะฉลองพระเดชพระคุณในตำแหน่ง
เจ้ากรมยุทธโยธาค่ายอีกตำแหน่งหนึ่ง ที่ความจริง กรมหลวงชุมพร ฯ คุณเหมือน
ท่านองจะตั้งพระทัยที่จะรวบรวมราชการในกระทรวงทหารเรือมาไว้ในพระหัตถ์
เพื่อทรงกระทำเองโดยที่ท่านเชื่อว่าจะเป็นผลดีนี้ให้มากที่สุดที่จะทำได้ไม่แต่
ตำแหน่งเจ้ากรมยุทธโยธามาแต่ตำแหน่งเสนาธิการทหารเรือเอง
ก็ได้ฟังว่ามีพระดำริที่จะให้นายพลเรือตรี พระยาราชวังสัน ๒
ยังอยู่แต่เพียงเป็นผู้รั้งตำแหน่งกึ่งที่เป็นอยู่ ละ บัดนี้ หากได้ตั้งพระ
ทัยที่จะขอพระราชทานให้เป็นตัวจริงไม่เลย และบางทีถ้ามีตำแหน่ง
อื่นอาจจะย้ายไปก็ได้ ค่ายพระประสงคเช่นนี้ถ้าเป็นกรมหลวงชุมพร ฯ
อาจจะทรงกระทำได้เป็นแน่ เพราะพระองค์ท่านทรงพระปรีชา และ
ขอสำคัญคือมีความรู้ในทางทหารเรือเป็นอย่างดีอยู่แล้ว การทำหน้าที่
ต่าง ๆ ในส่วนเรือก็ไม่ขัดข้องหรือต้องอาศัยผู้ช่วยอย่างใด แต่สำหรับ
ขกพระพุทธรูปจะฉลองพระเดชพระคุณอย่างกรมหลวงชุมพร ฯ ทรง
ปึกษาที่ไว้สำหรับพระองค์ท่านเองนั้น เห็นว่าจะเกินกว่าความสามารถ
ด้วยขาดความรู้ในทางทหารเรือและในทางการช่างอื่น ๆ ค่าย... ๓

-
- ๑ เมื่อทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ
 - ๒ ต่อมาเป็น พลเรือโท พระยาราชวังสัน (ศรี กมลนาวิน)
 - ๓ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ , แฟ้ม ก. ๒๐.๑/๕๑ ลายพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้า
กรมหลวงนครราชสีมา กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว , วันที่
๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๖

เพื่อแบ่งเบาภาระการงานที่เสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เคยทรงปฏิบัติในตำแหน่งเสนาบดีและตำแหน่งอื่น ๆ ที่ยังทรง "ทำการในหน้าที่" อยู่เช่น ตำแหน่งเจ้ากรมยุทธโยธาทหารเรือ เป็นต้น ให้พ้นไปจากความรับผิดชอบของสมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงนครราชสีมา ผู้กำกับราชการกระทรวงทหารเรือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พลเรือตรี พระยาราชวังสัน (ศรี กมลนาวิน) ผู้รั้งตำแหน่งเสนาธิการทหารเรือ เป็นเสนาธิการทหารเรือ และ ใหนาวาเอก พระยาอนุชิตฤทธิศาสตร์ (เทียบ นายเรือ) เป็นเจ้ากรมยุทธโยธาทหารเรือ และทรงอนุมัติให้สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงนครราชสีมา ทรงปรับปรุงการงานในกองทัพเรือได้ตามประสงค์ เช่น เลิกใช้สภาขลุกรการเป็นผู้จัดหาพัสดุต่าง ๆ เลิกใช้สภามัญชาการ ฯ เป็นที่ปรึกษาเป็นการประจำ และใช้เป็นที่ปรึกษาเป็นครั้งคราว ฯลฯ ราชการทหารเรือจึงมีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งและไม่ดำเนินตามแนวทางที่เสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ทรงวางรูปไว้ ทั้งนี้จากกล่าวได้ว่ามีส่วนเกิดจากการที่ผู้เป็นประมุขของทหารเรือ ไม่มีความรู้ทางวิทยาการทหารเรือด้วยประการหนึ่ง

เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงนครราชสีมาประชวรเสด็จทิวงคตแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เสด็จในกรมขุนสิงหวิกรมเกรียงไกร เป็นเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ ทั้ง ๆ ที่ใน พ.ศ. ๒๔๕๕ (ค.ศ. ๑๙๑๕) พระองค์เคยทรงไม่พอพระราชหฤทัยในความประพฤติและวิธีทำงานในตำแหน่งเสนาธิการของเสด็จในกรมสิงหวิกรมเกรียงไกร * และสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนนครสวรรค์วรพินิตก็ทรงเห็นว่า " กรมหมื่นสิงหวิกรมเกรียงไกรมีชื่อน่าตำหนิ มีอุปนิสัยเป็นคน

* กองจดหมายเหตุแห่งชาติ , แฟ้ม ก. ๒๐.๑/๒๓๗ ลายพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว , วันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๕

ทำงานซ้ำ แต่ไม่ใช่เพราะเกียจคร้าน เป็นคนซื่อตรงต่อความเห็นตามหน้าที่ เมื่อกรม-
ขุนสิ่งหวิกรมเกรียงไกรทรงรับตำแหน่งเสนาบดีงานไค้ดำเนินไปในรูปเดียวกับที่สมเด็จพระเจ้าฟ้า
กรมหลวงนครราชสีมาเคยทรงปฏิบัติ แต่พระองค์ยังทรงรักษานโยบายบางอย่างที่เสด็จในกรม
หลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงวางไว้คือ การสะสมเงินงบประมาณเหลือจ่ายของกระทรวง
ทหารเรือไว้ซื้อเรือรบ และได้สั่งสร้างเรือหลวงสุโขทัย ใน พ.ศ. ๒๔๗๑

ราชการทหารเรือนับตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงนครราชสีมา เป็นต้น
มา ก็อบจะเข้แบบกระจายอำนาจ แบ่งภาระหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่หัวหน้าหน่วย
ลงตามลำดับ ซึ่งในทางทฤษฎีย่อมจะเป็นวิธีการที่ดีกว่าการรวมอำนาจอยู่ที่ตัวบุคคลเดียว แต่
ก็มีเงื่อนไขสำคัญที่หัวหน้าหน่วยรองจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและความสุจริต สภาพ
ทั่วไปของการทหารเรือและองค์บุคคลในระยะแรกตั้งซึ่งยังบกพร่อง ทำให้ปัญหาการทหารเรือ
หรือเสนาบดีจำเป็นต้องรวมอำนาจไว้และควบคุมการทำงานทุกด้านอย่างใกล้ชิดด้วยพระองค์เอง
เพราะในเวลานั้นนายทหารชั้นหัวหน้าหน่วยรองที่เป็นคนไทย ยังเป็นคนสมัยเก่าที่ไม่มีความรู้
ในกิจการทหารเรือ ไม่สามารถจะจัดการทหารเรือให้เจริญทันสมัยขึ้นได้ และขาดความสุจริต
ด้วยถึงกลาวมาแล้ว ส่วนนายทหารชาวต่างประเทศก็หย่อนในความรับผิดชอบ การงานทุกอย่าง
ก็ยังไม่ปรากฏฐานเป็นมีกแผนมั่นคง

ต่อมาโรงเรียนนายเรือได้ผลิตนายทหารเรือที่มีความรู้ในวิชาการทหารเรือเข้
มาปฏิบัติงานแทนที่คนรุ่นเก่าและมีศ อวรุโศสูงขึ้นไป มีความสามารถในการงานดีขึ้น กระทรวง
ทหารเรือจึงได้วางระเบียบข้อบังคับเป็นแนวทางและเป็นหลักฐานในการปฏิบัติราชการไว้อย่าง
เรียบร้อย กระทรวงทหารเรือจึงสามารถเปลี่ยนระบบการควบคุมการปฏิบัติราชการเสียใหม่
ให้เป็นรูปการกระจายอำนาจได้

ในสมัยที่สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตเสด็จมาดำรงตำแหน่งแทน
เสนาบดีกระทรวงทหารเรือชั่วคราว^๒ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๔ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๑

• เรื่องเดียวกัน

๒ ระหว่างที่พลเรือเอก กรมขุนสิ่งหวิกรมเกรียงไกร เสนาบดีกระทรวงทหารเรือ
ขณะนั้น เสด็จไปราชการในยุโรป

พระองค์ทรงมีพระดำรัสในที่ประชุมนายทหารชั้นหัวหน้าหน่วยขึ้นตรงกระทรวงทหารเรือ เมื่อ วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๕ มีความบางตอนว่าดังนี้

“...งานที่ได้ทรงรับใหม่คราวนี้ ย่อมเป็นการที่เพิ่มงานซึ่งมีอยู่มากมายหลายอย่างแล้วนั้นขึ้นอีก เป็นอันยากที่จะหาเวลาครบคุณองการอยู่ถึงเช่นเคยทำมาก่อนนั้นได้ ข้อสำคัญที่จะปฏิบัติและดำเนินการราชการให้ไปได้มากน้อยเพียงใดนั้น ก็ต้องอาศัยนายทหารชั้นหัวหน้า เป็นหลักที่จะตรวจตราการงานในหน้าที่ให้เข้มแข็งแล้วคิดคำริทการงานนั้น ๆ ให้เจริญขึ้น ทั้งการวินิจฉัยการงานซึ่งเป็ปัญหาใหญ่หลวงไปไม่คั้งค้างเสียชั้นหนึ่งก่อน

...การงานส่วนย่อยอันเป็งานละเอียด ย่อมเป็หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ไม่ใช่หน้าที่ของเสนาบดีที่จะต้องทำเองทุกสิ่งทุกอย่าง เสนาบดีมีสิ่งที่จะต้องคิดต้องทำอยู่มากมาย จึงได้แต่คิดกิจการที่เป็ส่วนใหญ่ เช่นคำริทการหรือวินิจฉัยข้อปัญหาอันเจ้าหน้าที่ชั้นรองลงไปไม่สามารถทำความตกลงกันได้ เป็นต้น

... งานแต่ชั้นก่อนนั้น จำเป็ต้องคำเนิรตามุ ที่เป็มาแล้ว การที่เป็เช่นนั้นก็เพราะในชั้นต้นเจ้าหน้าที่ มีความรู้ความสามารถในทางของทหารเรือยังไม่มี แม้นายทหารก็เป็ฝรั่งโดยมาก นายทหารไทยที่มีความรู้แม้ว่ายังไม่มี การงานทุกอย่างจึงเป็ไปในทางที่เรียกว่าสร้างกันใหม่ทั้งสิ้น เมื่อเป็เช่นนั้น ผู้บัญชาการหรือเสนาบดีก็จำต้องสงวนอำนาจไว้ในกำมือ ทำเองและควบคุมการงานอย่างละเอียดทุกสิ่งทุกอย่าง วิธีคำเนิรการครั้งกระโน้นตามที่ว่ามานี้ แท้จริงก็หาใช่ทางที่ค้แต่ไม่ แต่หากเป็การจำเป็ดังกล่าวแล้วจึงต้องทำเช่นนั้น

... มาบัดนี้ทรงเห็นว่าไม่จำเป็ต้องควบคุมกันแจะเช่นเคย เพราะน่าจะพอมีปัญญาควบคุมกันไปได้โดยอิสระมากขึ้นแล้ว....

อันการแบ่งงานกันทำเช่นนี้ ขอให้เป็นที่เข้าใจว่า ความรับผิดชอบ
ในขั้นที่สู้นั้นย่อมจะต้องตกอยู่กับเสนาบดี ไม่ใช่เป็นทางสำหรับชักและ
เวไนใหญ่จนยวบยัดแทนตน เมื่อผู้น้อยทำการภายในขอบอำนาจขอบควย
ระเบียบการประกอบควยความรอบคอบแล้ว ไม่มีการอันใดจะต้องหวาด
หวั่นในความรับผิดชอบในผลขั้นที่สู้น

ราชการในกระทรวงทหารเรือในตอนปลายสมัยราชวชิปไทย จึงมีการแบ่งมอบ
หน้าที่และความรับผิดชอบ กระจายไปตามลำดับขั้น โดยมีเสนาบดีเป็นผู้ชี้ขาดและตัดสิน
ปัญหาสำคัญ ๆ พร้อมทั้งรับผิดชอบในผลงานขั้นสุดท้ายอันเป็นส่วนรวมของกองทัพเรือ และ
ภายหลังจากที่สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงนครราชสีมาทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ
กระทรวงทหารเรือในปี พ.ศ. ๒๔๖๓ แล้ว ก็ไม่มีนายทหารบกคนใดมาเป็นผู้บังคับ
บัญชาทหารเรืออีก ราชการทหารเรือจึงคงรูปเดิมและเป็นหลักฐานสืบมาจนทุกวันนี้
การเสริมสร้างกำลังทางเรือและการทหารเรือ

ผู้บังคับบัญชาทหารเรือทุกยุคทุกสมัยล้วนแต่คำนึงถึงการเสริมสร้างกำลังทางเรือ
อย่างจริงจังอยู่เสมอ เพราะถือว่าเรือรบเป็นหัวใจของการทหารเรือ แแต่ต้องประสบกับ
ปัญหาต่าง ๆ ทำให้โครงการเสริมสร้างกำลังทางเรือไม่สำเร็จลุล่วงไปได้โดยง่าย
อุปสรรคสำคัญก็คือขาดแคลนเงิน เพราะเรือรบแต่ละลำราคาแพงมาก และทหารเรือก็ไม่
มีรายได้พิเศษทางใดนอกจากเงินงบประมาณประจำปีที่รัฐบาลได้จัดสรรให้ จำนวนเงินนั้น
เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่คงที่ จะมากน้อยเพียงไรย่อมขึ้นอยู่กับจำนวนเงินรายได้ทั้งหมดของ
ประเทศในแต่ละปี เมื่อพิจารณาจากจำนวนเงินงบประมาณทหารเทียบอัตราส่วนกับงบประมาณ
ทั้งประเทศจะเห็นว่าไม่ใช่ว่าจำนวนเงินเล็กน้อยสำหรับประเทศ นับตั้งแต่มีการจัดการปกครอง
ประเทศใหม่ในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ กระทรวงกลาโหมซึ่งรวมกรมยุทธนาธิการและกรมทหารเรือ
อยู่ควยเป็นส่วนราชการที่ได้รับงบประมาณมากเป็นอันดับหนึ่ง เพราะในปี พ.ศ. ๒๔๓๕

และปี พ.ศ. ๒๔๓๖ (ร.ศ.๑๑๒) เป็นระยะที่ไทยกำลังมีกรณีพิพาทกับประเทศฝรั่งเศส โดยเฉพาะในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ งบประมาณของกระทรวงกลาโหมได้รับมากเป็นพิเศษ ถึง ๒๔.๕๕ เปอร์เซนต์ ของเงินรายได้ทั่วประเทศในปีนั้น * กระทรวงกลาโหมคงได้ รั้งงบประมาณเป็นอันดับหนึ่งมาจนถึง พ.ศ. ๒๔๔๑ กระทรวงมหาดไทยจึงเพียงขยายขอบ เขตของงานกว้างขวางออกไปจึงได้รับงบประมาณสูงขึ้นเป็นอันดับหนึ่งแทนที่กระทรวงกลาโหม ถึงกระนั้นกระทรวงกลาโหมก็ยังคงได้รับงบประมาณไม่ต่ำกว่า ๑๐ เปอร์เซนต์ ของเงิน งบประมาณทั้งหมด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ราชกิจจานุเบกษา , เล่ม ๒๑ (เมษายน มีนาคม ร.ศ. ๑๒๓) ,
 บานแผนก ค และบานแผนก ง

ตารางที่ ๒

ตารางแสดงงบประมาณที่กระทรวงกลาโหมได้รับระหว่าง ปี พ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๔๕๖
(ร.ศ. ๑๑๔ - ๑๒๒) โดยแสดงการแบ่งสรรรายออกเป็นงบประมาณกรมยุทธนาธิการและกรมทหารเรือ

ปี	ร.ศ. ๑๑๔ (๒๔๕๑)	ร.ศ. ๑๑๕ (๒๔๕๓)	ร.ศ. ๑๒๐ (๒๔๕๕)	ร.ศ. ๑๒๑ (๒๔๕๕)	ร.ศ. ๑๒๒ (๒๔๕๖)
รวมยอดรายได้ของประเทศ	๒๕,๓๘๐,๓๖๕.๕๑	๓๕,๖๑๑,๓๑๖.๕๓	๓๖,๑๕๓,๕๓๖.๐๘	๓๕,๐๐๐,๐๐๐.-	๕๕,๕๕๐,๐๐๐.-
งบประมาณป้องกันประเทศ	๓,๙๕๓,๑๕๕.๕๓	๕,๐๓๕,๒๓๕.๑๑	๕,๐๘๕,๓๒๓.๐๓	๕,๓๓๐,๖๕๓.-	๖,๕๓๖,๒๕๐.-
คิดเป็นร้อยละกระทรวงกลาโหม	๑๖.๘๕	๑๑.๕๕	๑๑.๓๓	๑๐.๖๓	๑๑.๖๕
กรมยุทธนาธิการ			๑๕๖,๖๒๒.๐๕	๒๘๑,๕๕๖.-	๕๓๐,๘๑๐.-
กรมทหารเรือ	๒,๒๒๖,๒๓๕	๒,๐๘๓,๖๑๓.-	๑,๙๒๘,๖๙๑.๐๘	๒,๐๐๐,๐๐๐.-	๓,๙๐๕,๔๓๐.-
			๒,๑๕๓,๐๓๓.๕๕	๒,๐๕๘,๘๑๑.-	๒,๒๒๐,๓๓๐.-

ที่มา กองจดหมายเหตุแห่งชาติ , แฟ้ม ก.๑๕/๕๕ รายงานกรมทหารเรือ ศก.๑๑๔ - ๑๑๕
และราชกิจจานุเบกษา , เล่ม ๒๐ (กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๒) หน้า ๕๕ - ๕๖

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จนกระทั่ง ค่อมารัฐบาลได้กำหนดให้จัดงบประมาณสำหรับราชการส่วนการป้องกันราชอาณาจักรเป็นจำนวน ๒๕% ของรายได้ทั้งหมดประจำปี ๑ ภัยเหตุนี้จำนวนเงินงบประมาณในแต่ละปีจึงไม่คงที่ มากหรือน้อยบางขึ้นอยู่กับกิจการค้าและรายได้ทางภาษีอากร ส่วนเพิ่มและลดประจำปีได้กระทบกระเทือนถึงการดำเนินงานในกระทรวงทหารเรือ เพราะรายจ่ายของทหารเรือไม่ใช่จ่ายเฉพาะเรื่องกำลังพล ซึ่งอาจจะเพิ่มหรือลดจำนวนเรือกระทำไต่ยาก แม้แต่การบำรุงรักษาและซ่อมแซมก็จำเป็นต้องจ่ายอยู่เสมอ กระทรวงทหารเรือจึงได้ขอให้จัดงบประมาณคงที่ให้แก่กระทรวงทหารเรือเป็นจำนวน ๕ ล้านบาท โดยขอให้ทางงบประมาณส่วนที่เปลี่ยนแปลงไปเพิ่มหรือลดในงบประมาณกระทรวงกลาโหม (ทหารบก) เพราะคงปรับแก้กำลังพลให้เหมาะสมกับงบประมาณได้ง่ายกว่า ตลอดจนจำนวนเงินที่จ่ายประจำอยู่แล้วก็มากกว่าทหารเรืออยู่เกือบ ๓ เท่า ๒ กระทรวงทหารเรือจึงได้ร้องขอประมาณเช่นนี้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๘ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๖๘ การเงินของประเทศฝืดเคืองมากยิ่งขึ้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งคณะกรรมการองคมนตรีขึ้นพิจารณาการเงินของประเทศ ตั้งงบประมาณของกระทรวงต่าง ๆ ครั้งนั้นกระทรวงทหารเรือถูกตั้งงบประมาณไปปีละ ๔๕๕,๐๐๐ บาท ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๘ ๓ เป็นต้นมา และเมื่อฐานะการเงินทรุดลงอีกทำให้การทหารทั้งสองฝ่ายไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ ที่ประชุมเสนาบดีจึงได้มีมติให้รวมเข้าเป็นกระทรวงเดียวกัน โดยยุบกระทรวงทหารเรือและให้กระทรวงกลาโหมบังคับบัญชาทั้งทหารบกและทหารเรือในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๔

๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ค ๘.๒/๑ แสดงงบประมาณประจำปี ๑๓๐ ดังนั้นกรมยุทธนาธิการและกระทรวงกลาโหมได้งบประมาณ ๑๑,๒๖๔,๘๘๘ บาท ส่วนกระทรวงทหารเรือได้งบประมาณ ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท จากงบประมาณทั้งหมด ๒๗,๓๐๗,๕๐๐ บาท

๒ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก.๒๐.๑/๔๖ ลายพระหัตถ์ที่ ๑/๒๔๖๕ พระเจ้าพี่ยาเธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๕

๓ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก.๔/๒๒, ลายพระหัตถ์ที่ ๑๘/๒๔๗๒ พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงสิงหนวิกรมเกรียงไกร (แต่ครั้งเป็นกรมขุน) กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๒

การจัดสรรเงินส่วนการป้องกันราชอาณาจักร แสดงว่ารัฐบาลเอาใจใส่ในการ
สร้างความมั่นคงปลอดภัยให้แก่ประเทศอยู่เสมอ ให้ความสำคัญของการทนุบำรุงกอง
ทหาร แต่เนื่องจากรายได้ของประเทศมีน้อย เงินส่วนที่จะปันส่วนให้กระทรวงกลาโหม
จึงน้อยตามไปด้วย เพื่อให้เห็นชัดเจนจะขอยกตารางเปรียบเทียบซึ่งสมเด็จพระ
นครสวรรค์วรพินิตทรงทำขึ้นโดยอาศัยหลักฐานจากสมุดคู่มือสำหรับทหารเรือเยอรมัน ฉบับ
พ.ศ. ๒๔๕๓ แสดงให้เห็นถึงการจ่ายเงินสำหรับทหารบกและทหารเรือรวมกันในประเทศ
ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยตามจำนวนพลเมือง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๓

ประเทศ	รายจ่ายการทหารต่อพลเมือง ๑ คน	
	บาท	สตางค์
อังกฤษ	๑๘	๖๐
ฝรั่งเศส	๑๕	๓๒
เยอรมัน	๑๒	๒๕
สหรัฐอเมริกา	๓	๑๕
อิตาลี	๖	๕๕
ออสเตรเลีย อังกฤษ	๕	๘๕
รัสเซีย	๔	๘๖
ญี่ปุ่น	๔	๓๒
สยาม พ.ศ. ๒๔๕๒ (พลเมือง ๔ ล้านคน)	๑	๓๕

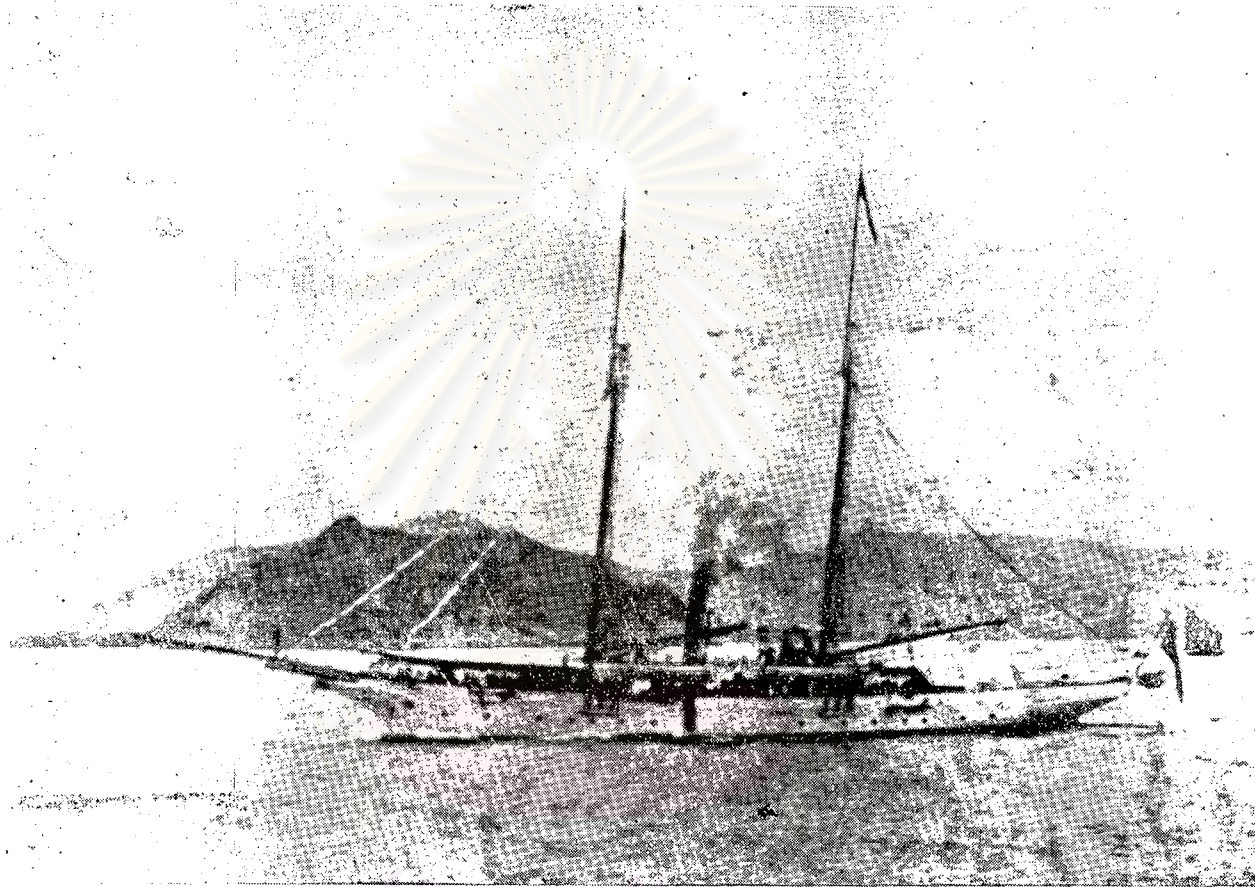
กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก.๒๐.๑/๘, ลายพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรม
พระนครสวรรค์วรพินิต กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่

เมื่อถั่วเฉลี่ยตามจำนวนพลเมืองแล้ว ไทยยังจ่ายบำรุงการทหารน้อยมาก ความเจริญจึงเกิดไวกวามากด้วย โดยเฉพาะการทหารเรื่อนั้นมีเปลี่ยนแปลงถี่ขึ้นก็แต่ในทางระเบียบการเท่านั้น กองทัพเรือขยายตัวไวกว่ากองทัพบกเพราะว่าเรือรบแต่ละลำราคาแพงมาก ต้องสร้างทยอยคราวละลำสองลำ เมื่อขาดเงินก็ต้องเว้นระยะสร้างเป็นคราว ๆ ไป ซึ่งในเวลาเดียวกันเรือที่มีอยู่เดิมก็ชำรุดไปตามอายุขัย สภาพเช่นนี้ทำให้กองทัพเรือไทยไม่เคยมีเรือพอที่จะจัดเป็นหน่วยรบได้สมบูรณ์ตามโครงการสักครั้งเดียว

สำหรับภารกิจกองทัพเรือไทย จากพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๐๓ มาตรา ๑๕ บัญญัติไว้ว่า "กองทัพเรือมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพเรือและป้องกันราชอาณาจักร มีผู้บัญชาการทหารเรือเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ" ข้อบัญญัตินี้เป็นการแสดงความมุ่งหมายไว้อย่างกว้าง ๆ การป้องกันราชอาณาจักรนั้นทหารเรือมีหน้าที่ต้องป้องกันฝั่งทะเล จัดกำลังสำหรับยกพลขึ้นบกปฏิบัติการสนับสนุนกองทัพบก รักษาเส้นทางคมนาคมทางทะเลให้เข้าออกทางอ่าวไทยได้ตลอดเวลา ตลอดจนปฏิบัติการตามลำน้ำภายในประเทศ ภัยภะรณะที่ดังกล่าวกองทัพเรือจึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างกำลังทางเรือเป็นหลัก ไม่ใช่กำลังพล เพราะถึงจะมีกำลังพลมาก ๆ ถ้าไม่มีเรือสำหรับบรรจุลงประจำกำลังพลนั้นก็ไม่มีประโยชน์ ผู้บัญชาการทหารเรือทุกสมัยจึงต้องเรียกร้องชักจูงให้มีการสร้างหรือซื้อเรือรบอยู่เสมอ

ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (เดอ ริโซลิเออ) เป็นรองผู้บัญชาการทหารเรือ ก็เคยต้องโต้แย้งกับนาย โรลิ่ง ยัคมิเนส (Rolyn Jacquemyns) ต่อมาเป็นเจ้าพระยาอภัยราชา) ที่ปรึกษาราชการทั่วไปเกี่ยวกับราชการทหารเรือมาแล้วดังนี้

๑ กระทรวงกลาโหม, พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม

เรือพระที่นั่งเวสาลี (VESATRI)

ประจำการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๒๑ ถึง พ.ศ. ๒๔๓๓

(ลากกอมพระอภัยมณีเสด็จหนารเรือ)

... หัวข้อนั้น ที่แรกก็ (ม.ยัคมินส์) สำแดงความเห็นวาทหารเรือไม่
 ควรต้องมีเรือใหม่ ไซ้เรือรบเก่า ๆ ไปก็พอแล้ว พระยาชลยุทธอธิบาย
 ถึงเรือเก่าว่าทรุดโทรมจะไซ้ต่อไปไม่ได้เพราะอายุมากแล้ว ซี้ให้เห็น
 ว่าใน ๒๒ ปีนี้ได้เรือรบใหม่มาเพิ่มเติมแต่กฎราชกุมารล่าเคี้ยวเท่านั้น
 ก็ได้แต่ล่าเรือไม่มีปืน ม.ยัคมินส์ ก็ยืนยันความเห็นวาทหารเรือเก่ายังไซ้ได้อยู่นั้น
 เอง เฝียงกันอยู่ชานาน พระยาชลยุทธว่า การที่ชีวิตคนจะไปตายตั้ง
 ๒๐๐ ๓๐๐ คนนี้ ย่อมเป็นที่เสียชื่อพระยาชลยุทธ แลพระยาชลยุทธต้อง
 รับผิดชอบต่อชีวิตคนอื่นต้องรับผิดชอบ ชั้นที่ ๒ ม.ยัคมินส์ ยอมให้เรือรบ
 ออสเตอร์เลี่ยนไซ้ ก็ไม่เป็นที่ตกลงกัน พระยาชลยุทธเถียงว่า เรือออสเตอร์เลี่ยน
 เป็นเรือปืน มีปืนขนาดใหญ่เต็มลำสำหรับแตการรบอย่างเคี้ยว ประทุกคน
 ไม่ได้ จะไซ้ประทุกคนไปเปลี่ยนที่เมืองภูเก็ตก็ไม่ได้เสียแล้ว แลถ้าเกิดการ
 อะไรเช่นชนบทหึ่งขึ้นอีกก็ไซ้ไม่ได้ พระยาชลยุทธไม่เต็มใจที่จะรับเรือออสเตอร์-
 เลี่ยนนี้ ต้องการเรือครูเวทที่รบได้ แลประทุกคนได้ ๒ ลำ ม.ยัคมินส์ เห็นควร
 ล่าเคี้ยว แนะนำให้คิดถึงเรื่องเงิน พระยาชลยุทธตอบว่าก็คิดแต่ราชการจำเป็น
 แท้จริงต้องขอ ใ้เฝียงกันอยู่เป็นชานาน ม.ยัคมินส์ ถามความเห็นข้าพระพุทธ-
 เजा ก็เห็นชอบด้วยพระยาชลยุทธ การก็ไม่เป็นที่ตกลงกัน....*

ความคิดในการสร้างหรือซื้อเรือรบจึงมักจะประสบกับอุปสรรคอยู่เสมอ เพราะข้าราชการ

* กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก.๑๔/๒๕ ลายพระหัตถ์ที่ ๘๓/๕๐๒๕
 สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ (ครั้งทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นกรมขุน) กราบ
 บังคมพูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ร.ศ. ๑๑๔
 (พ.ศ. ๒๔๓๘)

และประชาชนทั่วไปไม่เข้าใจในกิจการทหารเรือคือพอ แม่แต่นาย ยึดมินส์ ก็ไม่เห็นความสำคัญอาจจะเป็นเพราะไม่คิดว่าการบำรุงกองทัพเรือของไทยจะได้ผลคุ้มค่า คงจะสูญเปล่าไม่ได้ใช่ประโยชน์ และถึงจะเตรียมไปก็คงจะไม่สามารถต้านทานกำลังศัตรูได้ ถ้าศัตรูนั้นเป็นประเทศมหาอำนาจ กวญเหตุนี้การคิดสร้างเรือแต่ละครั้งจึงสำเร็จได้ยาก เช่น เรือครูเซอร์ ๒ ลำที่พระยาชลยุทธโยธินขอให้สร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๘ เพิ่งจะได้สั่งสร้างจริงจึงในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ เรือทั้งสองลำคือเรือพาลีรั้งทวีป และเรือสุครีพครองเมือง ซึ่งสร้างโดยบริษัท อู๋ของกงและแวมไป

ถึงแม้ว่าจะต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ อยู่เสมอ กิจการทหารเรือก็ไม่ถึงกับชะงักดำเนินการต่อไปไม่ได้ เพราะองค์พระประมุขของชาติทุกพระองค์ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการทหารเรือ พยายามสนับสนุนบำรุงอยู่เสมอทั้งยังทรงพยายามชักชวนให้ประชาชนสนใจในกิจการของการทหารเรือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นความจำเป็นที่ไทยจะต้องมีเรือรบ ทรงเตือนให้กรมทหารเรือทำโครงการ (Scheme) ของทหารเรือพร้อมกันกำหนดจำนวนเงินงบประมาณอย่างละเอียดด้วย ดังนี้

..... เหนว่าการป้องกันปากอ่าวน่าจะคิดเสียให้ตลอด ว่าเราควรจะมีป้อมอย่างไร เราควรมีเรืออย่างไรเท่าใด รวมเป็นเงินหมกด้วยเท่าใด เมื่อเห็นว่าเป็นการพอเพียงที่จะป้องกันได้แน่แท้แล้ว จึงเอาความคิดนั้นออกกระจายเป็นรายปี ว่าควรเราจะลงมือไรก่อนไรหลังเป็นลำดับ ควรใช้เงินกี่ เท่าใด จะหาเงินใช้ไฉนจริงมีละเท่าใด จึงผ่อนผันการที่จะเป็นประโยชน์ในขั้นต้นให้ทำได้ก่อน ค่อยทวิการขึ้นไปจนกว่าจะได้เต็มรูปที่คิดไว้ จะเป็นสักกี่ปี เมื่อถึงปีว่างประมาณถ้าเงินเหลือควรจะผ่อนเอาเงินมาใช้ใหม่มากขึ้น การกับวิธีรวดเร็วขึ้นกว่ากำหนด ถ้าถาการรวมเข้าไปแล้วควรระวังให้แล้วเร็วจะทุ่มเทเงินลงไปการที่สำเร็จได้เร็ว คำที่พูดนี้ไม่ใช่ฟังพูด ได้พูดแก่ผู้บัญชาการทหาร

เรือตลอดจนอากาศ ไม่มีผู้ใดที่ได้คิดการสำเร็จมาให้ใครสักคนหนึ่ง เว้นไว้
แต่พระยาชลยุทธ ได้คิดบ้างแต่ก็ไม่ทั่วถึง เพราะดูเหมือนจะรู้ตัวว่าจะ
ไม่ได้เห็นการสำเร็จ คงจะต้องไปเสียก่อน และมีผู้ใดรวมอะไรเกี่ยวข้อง
อยู่ในนั้นบ้าง เรื่องจะต้องทำเองทั้งหมดเป็นคน.....๑

การจัดทำโครงการเสริมสร้างกำลังรบทางเรือนี้เป็นโครงการที่ใหญ่มากสำหรับ
สมัยนั้น นายทหารเรือไทยคนเดียวที่สามารถจะจัดการคิดทำขึ้นได้ก็คือ พระเจ้าลูกยาเธอ
พระองค์เจ้าอภินทรกิจวิวงศ์ แต่พระองค์ก็เพิ่งเสด็จกลับมารับราชการใหม่เพียง ๔ ปี
ทรงพบกับปัญหาเฉพาะหน้าต่าง ๆ ในกรมทหารเรือทั้งที่เกี่ยวกับตัวบุคคลและสภาพการทำงาน
ถึงกลาวแล้ว ต้องทรงงานอยู่แต่พระองค์เดียว ซากคฤคิคุปริक्षा เป็นเหตุให้พระองค์ไม่
สามารถคิดวางโครงการได้ตามพระราชประสงค์ จนกระทั่งสมเด็จพระเจ้าฟ้า ๗ กรมขุนนคร-
สวรรค์วรพินิตเสด็จมารับราชการตำแหน่งผู้บัญชาการกรมทหารเรือและได้รับพระราชหัตถเลขา
ทรงแนะนำมาเช่นนี้ทั้ง ๒ พระองค์จึงได้ช่วยกันจัดทำโครงการสร้างกำลังทางเรือ ดัง-
กล่าวขึ้นพูดเกล้าถวายในปีต่อมา คือ พ.ศ. ๒๔๔๔ (ค.ศ. ๑๙๐๑) โครงการนี้มีกำหนด
เวลา ๑๖ ปี และยอดเงินที่จะต้องใช้จ่ายตามโครงการรวมทั้งสิ้นเป็นเงิน ๑๖๐,๐๐๐,๐๐๐
บาท ๒

๑ พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงสมเด็จพระเจ้าฟ้า-
กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๓) พิมพ์ใน
พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและลายพระหัตถ์สมเด็จพระปิตุจฉา
เจ้าสุหมานมารศรี พระอรรคราชเทวี , หน้า ๕๖ - ๕๗.

๒ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ , แฟ้ม ก. ๒๐.๑/๑๔ รายงานการจัดราชการ
กระทรวงทหารเรือ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงนครสวรรค์ กรมมิ่งมณฑล พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว , ลงวันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๓, หน้า ๔๕

แม้ว่าตามโครงการจะทยอยจ่ายเงินเป็นปี ๆ แต่ก็นับว่าเป็นเงินจำนวนไม่น้อย เพราะมากกว่า รายได้ทั้งประเทศในขณะนั้นรวม ๓ ปี เสียอีก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้พระราชทานโครงการนี้ไปให้กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ทรงพิจารณา พร้อมทั้งมีพระราชหัตถเลขาแนบไปด้วยดังนี้ ๑

ที่ ๕๕/ ๑๑๖๑

พระที่นั่งวิมานเมฆ

วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ร.ศ. ๓๖

ถึงกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย ด้วยฉันได้รับความคิดป้องกันราชอาณาจักรเขตทางทะเล จากกรมทหารเรือมับ ๑ ซึ่งถ้านึกตามบ้านเมืองเวลานี้จะต้องเห็นว่าเป็นการพ้นวิสัยซึ่งจะ ทำได้แต่เมื่อนึกถึงปีที่จะสำเร็จเต็มความคิดก็ยงชา มีกำหนด ๑๖ ปี เป็นอย่างเร็วที่สุด ถ้าจะคิดถอยหลังดูว่า ๑๖ ปีที่ล่วงแล้วกับ ๑๖ ปีที่จะเป็นไปภายหน้า เทียบการที่เกิดขึ้นของ เมืองเรา ก็เห็นว่ายังไม่พอที่จะสำเร็จเต็มความคิดได้ แต่ต้องเอาความคิดอย่างหนึ่งมาคิด ว่าการแรกลงมือทำเมื่อยังไม่มีรากเหง้า แลไม่มีเครื่องมือบริบูรณ์ย่อมได้ผลน้อยแลช้า เมื่อ ตั้งรากเหง้าลงแล้วคงได้ความเจริญขึ้นทุกกิ่งก้าน ผลก็คงทวีขึ้น คงจะได้ผลตามระยะปีที่วิ ขึ้นเห็นว่าจะเกินเร็วไวกว่า ๑๖ ปี ที่ล่วงมาแล้ว ข้อที่ทำให้มั่นใจนี้ ก็ตรงกันกับที่ผู้บัญชา- การทหารเรือดูเหมือนว่ามีความหวังอยู่สิ่งเดียวแก่เรื่องกู้เงิน แต่ฉันไม่ได้เห็นโดยความฉะฉานผู้บัญชา- การทหารเรือก็เห็นจะไม่ได้เห็นโดยควน ว่าควรระงับเงินมาจัดการทหารเรือตามสัจฉิมนี้ คือคิด เอาเงินกู้มาใช้ในทางที่เกิดผลกันเอาเงินได้จากพื้นเมืองมาใช้ในการทหารเรือ เมื่อคิดเห็น เช่นนี้ ต่างว่าเป็นอันเรามาใกล้พอจะทำสำเร็จได้ก็ยังมีทางที่จะคิดอีกอย่าง ๑ ว่า ความ คิดที่เราคิดนี้จะมีเวลาได้ใช้แลเห็นได้ใช้ฉะฉานไม่ จะเอาเงินไปทุ่มถมเสียในความคิดซึ่งจะไม่ได้ใช้ ฉะฉานไม่ ข้อนี้ฉันมีความสงสัยอยู่เป็นอันมาก คิดยังไม่ปลอดใจ แต่มีข้อซึ่งเตือนว่าจะงดเสีย

๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ , แฟ้ม ก.๑๘/๕๗ พระราชหัตถเลขานี้ ๕๕/๑๑๖๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย , ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๔

ไม่ได้คิดไม่ได้ คือกำลังของเราในการเรือทุกวันนี้มีแต่จะโทรลงไปทุกวัน ค่ายถึงอายุไขของเรือเหล่านั้น โดยที่เราจะละทิ้งความคิดใหญ่ทั้งปวงนี้เสีย เราคงจะต้องจัดการทำเรือเพิ่มเติม เพราะเป็นการจำเป็นที่จะต้องใช่ เราควรจะทำแต่การพยายามให้คงอยู่เท่าที่มีอยู่เดี๋ยวนี้ ฤจะหาหลักอะไรซึ่งเป็นความคิดยาว ตั้งต้นทำการตามหลักนั้นไป เมื่อจะสำเร็จได้เมื่อไรก็สำเร็จ เมื่อยังไม่สำเร็จก็ได้ใช้การไปพลาง ข้อนี้เป็นเรื่องที่จะต้องวินิจฉัยให้ตกลงในขั้นนี้

ครั้นจะคิดความคิดทั้งปวงนั้นส่งมาก เห็นว่าจะแพร่หลายกระจายกระจายมาในอันนี้ เหตุไฉนเวลา ซึ่งส่งคนหนังสือ ๒ ฉบับมาให้อานพิจารณา ฤยังมีคำสั่งเสียความความคิดฤจะมีทางเห็นอย่างอื่น ขอให้เธอได้สนทนากับผู้บัญชาการทหารเรือคิดเรื่องการแลมองหาเงินเสียให้ลูกอน ให้ได้ตกลงกันก่อนงบประมาณศก ๑๒๕ นี้ ถ้าความคิดทหารเรือและคลังตกลงแล้วการที่จะปรึกษาหารือผู้อื่นจะเป็นการง่ายสะดวกขึ้นไม่เสียเวลาและเปลือง

สยามินทร์

จากพระราชหัตถเลขาฉบับนี้แสดงว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงมีแนวพระราชดำริในทางสนับสนุนโครงการนี้เช่นกัน แต่เรื่องนี้ไปค้างที่กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัยตรงประจวบอยู่หลายเดือน และในที่สุดก็ทรงลาออกจากตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติโครงการเสริมสร้างกำลังเรือฉบับนี้จึงไม่ได้รับการพิจารณาอีก แต่ในระหว่างเวลานั้น กรมทหารเรือได้พยายามเจรจากับกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ให้ตกลงสร้างเรือพิฆาตหนึ่งลำพร้อมกับเรือตอร์ปิโดอีก ๓ ลำ ได้แก่ ร.ล.เสด็จยานชลและเรือตอร์ปิโด ๑-๒-๑ สร้างโดยบริษัทควาซากิในประเทศญี่ปุ่นทั้งหมด ขึ้นระวางประจำการในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ ๑
เรือขุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ ต่อจากนั้นรายได้ของประเทศก็นิดเคืองลงจนไม่อาจจะสร้างเรือตามโครงการอีกได้

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๕๓ (ร.ศ. ๑๒๙) กรมทหารเรือจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่งให้มีหน้าที่จัดทำโครงการเสริมสร้างกำลังทางเรือขึ้นใหม่ คณะกรรมการชุดนี้ได้แก่ กรมหมื่นชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ กรมหมื่นสิงหนวิกรมเจริญไกร และพระยาราชวังสรรค์ (ฉาง แสงชูโต ต่อมาเป็นพระยามหาโยธา) ได้มีจุดมุ่งหมายในการจัดทำโครงการให้สอดคล้องกับแผนการป้องกันประเทศของฝ่ายทหารบกซึ่งต้องการให้ทหารเรือป้องกันทางทะเล มีให้ชาติที่ขึ้นมาทางลำน้ำสำคัญ ๔ สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง และแม่น้ำบางปะกง อันเป็นหนทางที่จะเข้าสู่อ่าวไทยได้อย่างสะดวก เพราะเรือใหญ่เข้าได้และอาจอาศัยรถไฟเข้ามา อีกทั้งต้องการให้ทหารเรือช่วยในการสืบเหตุข่าวควย

ด้วยความมุ่งหมายดังกล่าวมาแล้วคณะกรรมการได้วางโครงการจัดแบ่งกำลังทางเรือที่จะเสริมสร้างขึ้นใหม่เป็น ๒ กองทัพ คือ ๒

๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก. ๑๘/๑๓๐ บันทึกประชุมนายพลเรือ เรื่อง กิจการทหารบกทหารเรือ วันที่ ๒ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๘ (พ.ศ. ๒๔๕๕) และกองทัพเรือ, ลายพระหัตถ์ กรมหลวงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ (ครั้งทรงดำรงพระอิสริยยศกรมหมื่น) กราบทูลสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงนครสวรรค์ฯ ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ (ระหว่างทรงประทับในเรือ กวาลา จากกรุงเทพฯ ไปสิงคโปร์ในโอกาสที่เสด็จไปยุโรป เพื่อดูกิจการทหารเรือและซื้อเรือหลวงพระร่วง)

๒ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ๒๐.๑/๘, ราชการลับ กระทรวงกลาโหม เล่ม ๒ ภาค ๒ การอนาคต (ทูลเกล้าถวายพร้อมกับรายงานการจัดการกระทรวงทหารเรือ ฉบับวันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๓ (ร.ศ. ๑๒๙) เข้าใจว่าเป็นฉบับเดียวกันกับรายงานลับที่ ๑๘ $\frac{๑๒๘}{๑๕๑๗}$ ซึ่งอ้างอยู่ในลายพระหัตถ์ลับที่ ๒๕ $\frac{๑๓๐}{๐๙๒๐๖}$ ของสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วรพินิต กราบมิ่งมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ร.ศ. ๑๓๐)

ตารางที่ ๔

แสดงจำนวนเรือตามโครงการเสริมสร้างกำลังทางเรือ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓

กองทัพที่ ๑

เรือ ย ๔ ลำ

เรือ ฆ ๔ ลำ

เรือ ห ๒๔ ลำ

กองทัพที่ ๒

ประเภทเรือ	ชั้นที่ ๑	ชั้นที่ ๒	ชั้นที่ ๓	ชั้นที่ ๔	ชั้นที่ ๕
ร	—	๑	๔	๔	๑๖
ฉ	๒	๔	๑๖	๒๔	๓๒
ว	๔	๒	๔	๔	๔
ส	—	—	—	๒	—
ศ	—	๒	๔	—	๔
ขอบเขตที่สามารถ อารักขา	ช่องแสมสาร ถึง สามร้อยยอด	เกาะกูด ถึง เกาะสมุย	แหลมฉบัง ถึง สงขลา	ปากน้ำไซงอน ถึง เกาะเรตัง	ปากน้ำไซงอน ถึง สิงคโปร์

ที่มา กองจกหมายเหตุแห่งชาติ , แฟ้ม ก.๑ ๒๐๑๑/๘ ราชการดับกระทรวงกลาโหม
เล่ม ๒ ภาค การอนาคต , หน้า ๑๒๔

เรือ ย คือ เรือมีอาวุธปืนใหญ่

เรือ ฆ คือ เรือวางทุ่นระเบิด

เรือ ห คือ เรือสืบเหตุในแม่น้ำ

เรือ ร คือ เรือพิฆาตใหญ่

เรือ ล คือ เรือพิฆาตขนาดเล็ก

เรือ ว คือ เรือคอร์บีโค ชั้น ๒

เรือ ส คือ เรือค้ำน้ำ

เรือ ศ คือ เรือดำเสียง

กองทัพที่ ๑ มีหน้าที่ป้องกันปากน้ำทั้ง ๔ สาย มีให้ขาศึกดวงลำเข้ามาได้ มีโครงการจะ
ตองใจเรือ ๓ ประเภท คือ

๑. เรือมีอาวุธปืนใหญ่ (เรือ ย) มีขนาดใหญ่พอสมควรและไม่ใช้เรือเดิน
เร็ว เพราะต้องทำการในแม่น้ำซึ่งเป็นที่แคบ ไม่สามารถจะแปรขบวน (maneuver)
ไต่คลองแล้วเหมือนในทะเล มีความประสงค์จะไขแทนป้อม มีประโยชน์กว่าป้อมเพราะราคา
ถูกกว่าและเคลื่อนที่ได้ มีหน้าที่เป็นกำแพงกันทุ่นระเบิดไม่ให้ขาศึกลากถอนขึ้นได้

๒. เรือวางทุ่นระเบิด (เรือ ข) เป็นเรือขนาดบรรทุกทุ่นระเบิดได้ ๒๐ ลูก
แบ่งออกเป็น ๕ หมู่ ๆ ละ ๔ ลูก แต่ละลูกบรรจุหินสำลี้ ๑ หนัก ๑๐๐ ปอนด์ ยิง
ด้วยไฟฟ้าจากเรือวางทุ่นระเบิดเอง สาเหตุที่วางเป็นหมู่เพราะระเบิดหมู่หนึ่ง หมู่อื่นจะได้ไม่
พลอยระเบิดด้วยเรือประเภทนี้มีเป็นกลเป็นอาวุธประจำเรือ มีหน้าที่วางทุ่นระเบิด ป้องกันทุ่น
ระเบิดและยิงทุ่นระเบิดด้วย ตั้งกานตั้งแท่นไฟแดงขึ้นมาถึงช่องนนทรี

๓. เรือสืบเหตุในแม่น้ำ (เรือ ค) ลำเล็กพอที่จะหนีเข้าคลองได้ มีหน้าที่
สอดแนมถึงนอกปากน้ำ แล้วบอกข่าวไปถึงกรุงเทพฯ ฯ โดยส่งข่าวต่อกันเป็นระยะ ๆ ด้วย
โทรเลขไม่มีสาย

กองทัพที่ ๒ มีหน้าที่ลาดตระเวนทางทะเล เล็ดลอดจากการใช้เรือรบปิดปากอ่าว
(blockade) ออกไปหาซื้ออาวุธ จับเรือสินค้าของขาศึก และเมื่อ
สมัยโอกาสก็ลอบเข้าโจมตีขาศึก กองทัพนี้ตองใจเรือ ๕ ประเภท คือ

๑. เรือพิฆาตใหญ่ (เรือ ร) อาวุธลาดตระเวนถึงปากน้ำโขงอน มีหน้า
ที่คอยจับเรือสินค้าและกันเครื่องสรรพยุทธของขาศึก ได้โอกาสก็โจมตีกองทัพเรือของขาศึก

๒. เรือพิฆาตขนาดเล็ก (เรือ ฉ) ใช้สำหรับลาดตระเวนอ่าวภายใน
และระหว่างเกาะต่าง ๆ มีหน้าที่สอดแนมสืบข่าว และทำลายขบวนเรือขนาดเล็กหรือเรือ
ลำเลียงทหารขึ้นบก

๑ ก็นสำลี้ คือ ก็นระเบิดชนิดหนึ่ง ภาษาอังกฤษเรียกว่า gun cotton
มี ๒ ชนิด คือ ก็นสำลี้แห้ง และก็นสำลี้เปียก

๓. เรือตอร์ปิโด ชั้น ๒ (เรือ ว) สำหรับต่อสู้กับเรือลาคกระเวนของข้าศึกและทำลายทุ่นระเบิดที่ข้าศึคนำมาวางปิดปากแม่น้ำ
๔. เรือดำน้ำ (เรือ ส) สำหรับลอบทำลายเรือดำน้ำใหญ่ของข้าศึก
๕. เรือล่าเสียง (เรือ ศ) เป็นกองเสียบัง

กองทัพที่ ๑ และกองทัพที่ ๒ มีประโยชน์ต่างกัน กองทัพที่ ๑ นั้นเป็นเครื่องป้องกันอยู่กับที่ ถ้าข้าศึกไม่ขึ้นทางปากน้ำก็แทบจะไม่ได้ใช้ประโยชน์เลย กองทัพที่ ๒ นั้นจะช่วยให้ไทยมีกำลังเกรงพอที่จะทำลายเรือข้าศึกได้ แต่ต้องใช้เงินจำนวนมากกว่าจึงได้คิดจัดแบ่งออกเป็น ๕ ชั้น แต่ละชั้นจำเป็นจะต้องมีเรือรบประเภทต่าง ๆ ตามจำนวนที่กำหนดไว้ในโครงการซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ ๔ กำลังคนก็เป็นส่วนสำคัญที่สัมพันธ์กับการเพิ่มจำนวนเรือรบ เพราะฉะนั้นนอกจากเงินทุนพิเศษสำหรับสร้างเรือรบแล้ว รัฐบาลยังจะต้องเตรียมจ่ายเงินงบประมาณประจำปีเพิ่มขึ้นอีกด้วยเมื่อเพิ่มกำลังพล (ดูตารางที่ ๕ และตารางที่ ๖ ประกอบ) ในปีที่ทำโครงการคือ พ.ศ. ๒๔๕๓ นั้น อัตราพลทหารประจำการยังมีจำนวนมากพอสำหรับโครงการชั้นที่ ๑ และที่ ๒ คือมีอยู่ ๑๕๐๐ คน ถ้าถึงชั้นที่ ๓ จะต้องเพิ่มพลทหารอีก ๔๐๐ คน ชั้นที่ ๔ จะเพิ่มอีก ๕๐๐ คน และชั้นที่ ๕ จะมีทหารเพิ่มอีก ๑,๖๐๐ คน หมายความว่าพอถึงชั้นที่ ๕ จะมีพลทหารประจำการจำนวน ๓,๑๐๐ คน ซึ่งเป็นอัตราที่เผื่อขาดไว้เป็นกองสำรองควยแล้ว ^๒

มีข้อสงสัยเกิดขึ้นว่า โครงการจัดกำลังป้องกันทะเลของไทยจะแน่นที่เรือรบมากที่สุด เพราะในสมัยที่วิทยาการทางเรือก้าวหน้าขึ้นมาก เช่นนี้ การป้องกันปากอ่าว

* กองจกหมายเหตุแห่งชาติ , แฟ้ม ก.๒๐.๑/๕ รายงานจัดการกระทรวงทหารเรือ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต กรมมังกมทูต พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว , ลงวันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๓ , หน้า ๑๘๖

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

ตารางที่ ๕

รวมเงินทุนพิเศษที่จะต้องใช้ในการสร้างกองทัพเรือทั้งสองกอง

กองทัพเรือฝ่ายทะเลและ	บัญชี ๑	บัญชี ๒	บัญชี ๓	บัญชี ๔	บัญชี ๕
ฝ่ายลำน้ำ เติมอัตรา	๗,๘๓๘,๖๕๐	๑๖,๖๓๕,๖๕๐	๒๕,๕๑๐,๖๕๐	๓๔,๓๙๖,๖๕๐	๔๓,๒๘๒,๖๕๐

ที่มา กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก. ๒๐.๑/๘ รายงานการจัดกระทรวงทหารเรือ
 สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมขุนนครสุทธานคร, กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,
 ลงวันที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๓, หน้า ๑๖๕

ตารางที่ ๖

รวมเงินรายจ่ายประจำปี

รายการ	บัญชี ๑	บัญชี ๒	บัญชี ๓	บัญชี ๔	บัญชี ๕
เงินเคื่อน	๑,๖๖๕,๓๘๘	๑,๓๓๖,๘๘๖	๒,๒๑๖,๒๖๘	๒,๖๕๓,๕๑๐	๓,๓๓๑,๑๕๐
ค่าใช้จ่าย	๑,๕๐๓,๑๑๕	๒,๑๒๘,๓๕๘	๒,๕๓๕,๑๘๘	๓,๕๕๐,๖๘๕	๔,๓๕๕,๓๘๕
เงาจร	๓๐๐,๐๐๐	๓๐๐,๐๐๐	๕๐๐,๐๐๐	๕๐๐,๐๐๐	๖๐๐,๐๐๐
รวมงบประมาณ	๓,๔๖๘,๕๐๓	๔,๗๖๕,๒๔๔	๕,๒๕๑,๔๕๖	๖,๗๐๔,๑๙๕	๘,๒๘๖,๕๓๕

ที่มา อ้างแล้วในตารางที่ ๕

โดยไซปอมเป็นกำลังสำคัญนั้นไม่เพียงพอ ๑ โครงการป้องกันประเทศทางทะเลของไทยจึง
ใช้เรือรบเป็นกำลังสำคัญ โดยเฉพาะเรือตอร์ปิโดและเรือพิฆาต คุ้มเรือตอร์ปิโดนั้นสามารถ
ต่อสู้ได้ทั้งเรือใหญ่และเรือเล็ก เพราะมีความเร็วสูงและคล่องตัวในการปฏิบัติงาน มีอาวุธ
ปืนใหญ่สำหรับต่อสู้กับเรือเล็กและมีตอร์ปิโดสำหรับต่อสู้กับเรือใหญ่ ส่วนเรือพิฆาตจะทำหน้าที่
ช่วยสนับสนุนเรือตอร์ปิโดในการโจมตีข้าศึก

โครงการเสริมสร้างกำลังทางเรือฉบับนี้ มีเนื้อหาสำคัญที่ควรจะได้นำมาพิจารณา
ศึกษาถึงแนวความคิดในการป้องกันน่านน้ำของไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้า
อยู่หัว อันเป็นพยานหลักฐานว่าทหารเรือมิได้เพียงแต่จะปฏิบัติราชการพอให้เสร็จไปวันหนึ่ง ๆ
เท่านั้น แต่มีความคิดกว้างขวางโครงการสำหรับอนาคตไว้อย่างเหมาะสม แต่ติดขัดด้วย
ปัญหาข้อเดียวคือไม่มีเงิน พิจารณากำตั้งรตามโครงการนี้จะเห็นได้ว่า ชั้นที่ ๑ และชั้นที่ ๒
กองทัพเรือไทยจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้แค่เพียงลาดตระเวน สอดแนมสืบข่าวและก่อกวนเท่า
นั้น ในชั้นที่ ๓ นั้นพอจะป้องกันการรยกพลขึ้นบกได้แต่ไม่ถึงกับจะโจมตีกองทัพข้าศึก ถ้ามี
ขบวนเรือถึงชั้นที่ ๔ และที่ ๕ แล้วกองทัพเรือไทยจึงจะสามารถปฏิบัติการเป็นฝ่ายรุกได้บาง
ทหารเรือมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพียงป้องกันประเทศมิได้มุ่งตั้งโครงการให้ถึงขั้นต่อสู้ทำลายกองทัพ
เรือของประเทศมหาอำนาจ หรือแย่งชิงอำนาจทางทะเล อันเป็นเรื่องที่น่าจะไม่มีทางสำเร็จ
ได้ เพราะจะต้องใช้กำลังกองทัพเรือที่ใหญ่มากจึงจะปฏิบัติได้ แม้จะคิดเพียงแต่เป็นฝ่ายรับ
ตามโครงการนี้ก็ยังไม่สำเร็จสมประสงค์ เพราะรายได้ของประเทศไม่อำนวยให้จัดการตาม
โครงการได้ ทั้ง ๆ ที่มีความจำเป็นก็ยิ่งถูกคัดทอนอยู่เสมอ กระทรวงพระคลังคงทำหน้าที่
ประหยักรายจ่ายเต็มที่ แต่ไม่มีผู้ใดคิดหาเงินรายได้มาเพิ่มขึ้นให้พอเพียงกับรายจ่ายที่จำเป็น

๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ค.๕.๒/๑๕ ลายพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าพ่
กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต ถึง กรมหมื่น จันทบุรีนฤนาถ, วันที่ ๑๖ พฤษภาคม
ร.ศ. ๑๒๘

โครงการนี้เป็นโครงการฉบับที่ ๒ ของทหารเรือไทย ใช้งบประมาณในการสร้างรวม ๒ กองทัพประมาณ ๑๖๐ ล้านบาท เปรียบเทียบกับโครงการฉบับแรก ซึ่งจัดทำใน พ.ศ. ๒๔๘๘ นั้น ก็ใช้งบประมาณพิเศษรวม ๑๖๐ ล้านบาทเช่นกัน ระยะเวลาที่จัดทำโครงการทั้ง ๒ ทางกันเพียง ๕ ปี จึงเข้าใจว่าโครงการฉบับที่ ๒ จะได้รับการแก้ไขมาจากฉบับที่ ๑ หรืออาจจะเป็นโครงการฉบับเดียวกันก็ได้ โครงการทั้ง ๒ กำหนดระยะเวลาของโครงการใกล้เคียงกันมากคือ ๑๖ ปีและ ๑๕ ปี ทั้งนี้ เพราะพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหมื่นชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ทรงเป็นกำลังสำคัญในการจัดทำโครงการทั้งสอง และทรงมีความเห็นว่า

...สัณที่เขากำหนดสำหรับทหารเรือโดยมากมี กำหนดสำหรับ ๑๕ ปี เหตุใดจึงตั้ง ๑๕ ปีเป็นเกณฑ์นั้นคือ เรืออายุเกิน ๑๕ ปี นับว่าเก่าเกินความหวังในสงคราม จึงตั้งอายุของเรือที่สร้างลำแรกเป็นเวลานานที่สุด ที่สัณที่นั้นจะดำรงอยู่ได้ เพราะในระหว่างนั้น ความคิดใหม่ในเรื่องอาวุธ เครื่องจักร แลตัวเรือมีผู้ประดิษฐ์เพิ่มเติมอยู่เสมอ กำลังแลความเร็วก็ขึ้นทุกชั้น... ๒

วิชาการต่อเรือย่อมวิวัฒนาการอยู่เสมอ มีการเปลี่ยนแปลงและเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว และอายุของเรือก็จะใช้การได้ดีเพียง ๑๕ ปี เท่านั้น จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดเวลาของโครงการ เมื่อไม่สามารถสร้างเรือขึ้นได้ตามกำหนดเวลา กองทัพเรือจึงไม่เคยมีเรือเต็มบริบูรณ์ตามจำนวนได้พอสร้างเรือใหม่ขึ้น ๑ ลำ ก็พอดีเรือเก่าหมดอายุหรือล้าสมัยแล้วทุกที

๑ โปรคตุ วิทยานิพนธ์เล่มนี้ หน้า ๑๘๘

๒ กองทัพเรือ, ลายพระหัตถ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ กรมหลวง สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต, ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๒

ราชนาวีจึงขาดแคลนเรือตลอดมา และเรือส่วนใหญ่ก็ของรับราชการเป็นเวลานานถึง ๓๐ - ๔๐ ปี กว่าจะปลดจากประจำการ เช่นเรือหลวงมกุฎราชกุมาร ร.ล.พาลีรังทวิป ร.ล.สุครีพครองเมือง ร.ล.พระร่วงและเรือหลวงเจ้าพระยา เป็นต้น

เมื่อทำโครงการขึ้นทุลเกล้าถวายแล้ว สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต เสนาบดีกระทรวงทหารเรือได้ทรงพยายามที่จะให้โครงการนี้เกิดผล โดยมุ่งสร้างกองทัพที่ ๒ ก่อน เพราะแม้ว่าจะราคาแพงแต่ประโยชน์ได้หลายอย่างและเป็นที่ยอมรับของชาติมากกว่ากองทัพที่ ๑ แม้จะเป็นเพียงชั้นที่ ๑ หรือที่ ๒ ก็ยังดี ขณะที่ทำโครงการขึ้นนั้นเรือราชนาวีมีลักษณะและความสามารถตรงกับเรือในโครงการ ก็คือเรือเสื่อหยานซด และเรือตอร์ปิโดอีก ๓ ลำ ซึ่งสร้างสำเร็จพร้อมกันในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ ส่วนเรืออื่น ๆ เช่น เรือพาลีรังทวิป และเรือสุครีพครองเมืองนั้นมีอายุ ๑๐ ปีแล้ว และมีลักษณะไม่ตรงกับจุดประสงค์ของโครงการ แต่ก้ออาจใช้แทนไปก่อนได้ ต่อมากระทรวงทหารเรือได้รับอนุมัติให้สร้างเรือพิฆาตเสื่อคาร์บอนลินซ์ และเรือตอร์ปิโด ๔ ที่บริษัทคาวาซากิในประเทศญี่ปุ่น เสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ นับเป็นครั้งแรกที่ไทยมีเรือแบบ ด (เรือพิฆาตขนาดเล็ก) และ ว (เรือตอร์ปิโด) ครบตามโครงการชั้นที่ ๑

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชปรารภว่าจะสร้างเรือพระที่นั่งชั้นใหม่แทนเรือพระที่นั่งมหาจักรีลำเดิมซึ่งมีอายุมากและชำรุดทรุดโทรม และจะเสด็จพระราชดำเนินไปยุโรป ซึ่งจำเป็นต้องมีเรือรบถวายอารักขา แต่ขณะนั้นกองทัพเรือไม่มีเรือรบที่มีประสิทธิภาพพอ กระทรวงทหารเรือจึงเสนอให้สร้างเรือรบตามเสด็จด้วย สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต ทรงมีลายพระหัตถ์กราบบังคมทูลว่า

...ไม่ควรสร้างเรืออะไรขึ้นเพื่อสำหรับตามเสด็จแต่ประโยชน์เดียวเท่านั้น ควรให้เป็นเรือที่อยู่ในสคิมการสร้างกองทัพเรือ แลตามสคิมที่ข้าพระพุทธเจ้าได้ทูลเกล้าถวายนั้น ส่วนกองทัพฝ่ายทะเลขาดเรือตอร์ปิโดอีกลำเดี๋ยวก็จะครบจำนวนที่นิยมเรียกว่าชั้นที่ ๑ ซึ่งไม่มีปัญหาอะไรที่จะต้องสงสัยในความสำเร็จ เพราะทำได้ด้วยเงินในงบประมาณประจำปีงบประมาณเพียงมีเดี๋ยวก่อนแล้ว การก็จะพล่างขึ้นไปสู่ชั้นที่ ๒ และในชั้น

ที่ ๒ นั้น มีเรือที่นิยมเรียกว่า เรือ ร ๒ ลำ คือเรือพิฆาตใหญ่ มีระวาง ๕๐๐ ถึง ๑,๐๐๐ ตัน เป็นเรือยิงสลุดได้แลเป็นเรือเดินสมุทร ตามเสด็จไปยุโรป ได้ จึงได้ตกลงกันในเวลานั้นว่า เรือ ร นี้เป็นเรือที่ควรสร้างขึ้น ๑ ลำ พร้อมกับเรือพระที่นั่ง เมื่อได้สำเร็จประโยชน์ทั้งในการตามเสด็จ ขูรูปและทั้งในการตามสคิมการสร้างความกองทัพเรือด้วย....

แต่การสร้างเรือพิฆาตขนาดใหญ่ลำนี้ และเรือพระที่นั่งลำใหม่ก็ระงับไปเพราะ เกิดสงครามขึ้นในยุโรปและการเงินขาดแคลน จึงได้ส่งเรือพระที่นั่งมหาจักรีลำเก่าไปรื้อสร้าง ตัวเรือใหม่ที่อยู่บนโดยไช้เครื่องจักรเดิม

ในวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ นาวาเอก ชไนด์เลอร์ (J.C. Schneider) นายทหารเรือสวีเดน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อำนาจมาเป็นที่ปรึกษาทหารเรือ (ในระหว่างที่กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงออกจากประจำการ) ได้เสนอโครงการป้องกันประเทศทางเรือ (Scheme For Naval Defence) ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะป้องกันแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นสำคัญ โครงการนี้เสนอให้ปรับปรุงป้อมต่าง ๆ คือ ป้อมพระจุลจอมเกล้า ป้อมผีเสื้อสมุทร ป้อมที่พระประแดง คลองมอญ และ East Point (ซึ่งยังยืนยันไม่ได้ว่าเป็นป้อมใด) เตรียมทุนระเบิดสำหรับวางปากแม่น้ำสร้างเรือรบต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และยังได้พิจารณาถึงการวางกำลังป้องกันแม่น้ำบางปะกง ทำจิง แม็กลอง การจัดตั้งกองเรือรักษาฝั่ง (Coast Defence flotilla) ที่จันทบุรี สงขลา และสุราษฎร์ธานี ตลอดจนการป้องกันจังหวัดศรีอยุธยา โครงการนี้ใช้เงินรวมทั้งสิ้น ๕๖.๕ ล้านบาท เฉพาะการจัดซื้อเรือรบนั้น ได้เสนอไว้ดังนี้

• กองทัพเรือ , ลกยพระหัตถ์ ฉบับที่ ๒๕/ ๓๓๐ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมพระนครสวรรค์วรพินิต กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว , วันที่ ๒๐ สิงหาคม ร.ศ. ๓๓๐ (พ.ศ. ๒๔๕๕)

๑. เรือปืนทุ่นเกราะ ขนาด ๕๐๐ ตัน ๓ ลำ	๔.๕	ล้านบาท
๒. เรือลาดตระเวน ขนาด ๓๐๐ ตัน ๒ ลำ	๑.๗	ล้านบาท
๓. เรือยนต์ตอร์ปิโด (เรือยามฝั่ง) ๑๒ ลำ	๑.๓	ล้านบาท
๔. เรือพิฆาตขนาดใหญ่ ๒ ลำ	๒.๒	ล้านบาท
๕. เรือตอร์ปิโด ขนาด ๑๐๐ ตัน ๒๔ ลำ	๑๒.๖	ล้านบาท
๖. เรือดำน้ำ ขนาดเล็ก ๔ ลำ	๒.๐	ล้านบาท
๗. เรือพี่เลี้ยงเรือดำน้ำ ๑ ลำ	๓.๓	ล้านบาท
๘. เรือวางทุ่นระเบิด ๒ ลำ พร้อมด้วยทุ่นระเบิด	๓.๐	ล้านบาท
๙. เรือพี่เลี้ยงเรือตอร์ปิโด ๑ ลำ	๐.๘	ล้านบาท
๑๐. ทุ่นระเบิดสำหรับวางป้องกันที่ต่าง ๆ	๑.๘	ล้านบาท
รวม	<u>๓๗.๖</u>	ล้านบาท

ค่าใช้จ่ายนอกนั้นเป็นค่าปรับปรุงอาคารของป้อมที่มีอยู่แล้ว และสร้างเพิ่มเติมที่จังหวัดสงขลา
ตรัง

โครงการนี้ต่างกับโครงการของ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ซึ่งมีปี
พ.ศ. ๒๔๕๓ ตรงที่มุ่งจะป้องกันแต่แม่น้ำ เรือในโครงการจึงเป็นเรือขนาดเล็ก ที่จะใช้
ไล่สะทกในแม่น้ำแควระหว่างทหารเรือก็ไม่ได้รับงบประมาณพิเศษที่เสนอไปตามโครงการ
ดังนั้นจนถึง พ.ศ. ๒๔๖๒ เมื่อโครงการมีอายุ ๗ ปีแล้ว ราชการก็ยังไม่เรือเพิ่มขึ้น
ตามโครงการนี้แม้แต่ลำเดียว แต่ทั้ง ๆ ที่ถูกจำกัดด้วยงบประมาณเช่นนี้ ทหารเรือก็ได้
พยายามเต็มที่ที่จะเสริมสร้างกำลังทางเรือให้เข้มแข็ง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง-
ชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงย้ายอยู่เสมอ ไหระลึกถึงความสำคัญของเรือรบว่า อำนาจของ

กองประวัติศาสตร์ทหารเรือ , หมวด , กองทัพและหน่วยต่าง ๆ ,

Scheme for Naval Defence submitted by Captain Schneider
(ไม่ได้จัดพิมพ์)

ทหารเรืออยู่ที่ " กองทัพเรือเป็นหลัก คือ มีกระทรวงเพราะมีเรือ ไม่ใช่มีเรือเพราะ-
กระทรวง " และ "... ถ้าจะไม่มีเรืออีกต่อไป ก็ควรจะเลิกทหารเรือเสียเลย
การไม่ให้เรือแต่มีกระทรวงทหารเรือเป็นการเปลืองอย่างที่สุด และไม่เข้าเรื่องด้วย ... "๒
งานเสริมสร้างกำลังทางเรือจึงเป็นภาระอันยิ่งใหญ่ที่มุ่งบัญชาการและเสนาบดีทหารเรือทุกท่าน
จะตองอุทิศสหะพันฝ่าใ้บรรรณลลสำเร็จ

ใน พ.ศ. ๒๔๕๖ (ค.ศ. ๑๙๑๓) กระทรวงทหารเรือได้รับพระราชทาน
พระบรมราชานุญาตให้สร้างเรือปืน (หรือ เรือ ย. ตามโครงการของเสด็จในกรมหลวง-
ชุมพร ฯ) ขนาด ๕๐๐ ตัน ๑ ลำ (คือ ร.ล. รัตนโกสินทร์) ที่อูอาร์มสตอง
วิทเวอร์ธ. (Amstrong Whitworth) ในอังกฤษ ในราคา ๑,๕๕๗,๐๐๐ บาท
แต่เนื่องจากได้เกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่งขึ้น การสร้างเรือลำนี้จึงชงักลง และเป็นภัยยึดเยื่อ
มานาน เพราะทางบริษัทขอเพิ่มราคาด้วยอุปกรณการสร้างและค่าแรงงานสูงขึ้น ในที่สุดต้องตก-
ลงเพิ่มราคาเป็น ๒,๑๓๗,๐๐๐ บาท. เรือลำนี้สร้างเสร็จใน พ.ศ. ๒๔๖๔

โครงการจัดสร้างกำลังทางเรือทั้งที่เสด็จในกรม หมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์
กับคณะจัดทำขึ้น และที่ นาวาเอก ชาญเศกสรรค์ จัดทำขึ้นนั้น จะเห็นได้ว่ามี "เรือค่าน้ำ"
รวมอยู่ด้วยทุกโครงการ เรื่องเรือค่าน้ำนี้ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนสงขลานครินทร์^๓
(สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก) ซึ่งทรงศึกษาสำเร็จวิชาการ

๑ กองทัพเรือ , รายงานประชุมสภามัญชาการทหารเรือ ครั้งที่ ๑๑/ $\frac{๕}{๒๔๖๕}$
พระคำรัสของ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ,
วันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๕

๒ กองทัพเรือ , ลายพระหัตถ์ พระเจ้าฟ้าเธอ กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์
กราบทูลสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต , วันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๖
(ระหว่างประทับในเรือ "ไชยราชน" จากสิงคโปร์ ไป โคโลมโบ ในโอกาสที่เสด็จไปยุโรป
เพื่อดูกิจการทหารเรือและซื้อเรือหลวงพระร่วง)

๓ ครั้งดำรงพระอิสริยยศ เป็น กรมขุนสงขลานครินทร์

ทหารเรือจากประเทศเยอรมัน อันเป็นประเทศที่มีชื่อเสียงมากทางเรือค้ำน้ำ ได้ทรงใช้ความ-
 วิชาที่ทรงศึกษามาและประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างเป็นนายทหารฝึกหัดอยู่ในราชนาวีเยอรมัน
 มาทำโครงการป้องกันอ่าวไทยด้วยเรือค้ำน้ำขึ้นเสนอต่อเสนาธิการทหารเรือ เมื่อวันที่ ๑๕
 มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๕ (ค.ศ. ๑๙๑๔) กรมหมื่นชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ทรงมีพระดำริเกี่ยว
 กับรายงานนี้ว่า "...นาชมเขยพระปรีชาสามารถอย่างยิ่ง... หากกรุงเทพฯมีเรือค้ำน้ำจะ
 เป็นเครื่องป้องกันสำคัญมาก หรือจะนับว่าเป็นเครื่องป้องกันอย่างดีที่สุดก็ได้..."
 เพราะเรือค้ำน้ำสามารถหลบหลีกและกำบังตนได้คล่องแคล่วกว่าเรืออื่น ๆ ด้วยการค้ำน้ำ
 จึงมีประโยชน์ทั้งในการลาดตระเวน สืบข่าว และลอบโจมตี ทั้งยังมีอาวุธที่พร้อมใช้สำหรับ
 ทำลายเรือผิวน้ำด้วย ทำให้ข้าศึกต้องระวังตัวอยู่ตลอดเวลาไม่สามารถที่จะได้โดยอิสระ
 แม้การจู่โจมทางเรือเข้ามาปฏิบัติการณ์ในเขตอ่าวไทย ข้าศึกก็จะไม่จัดเรือขนาดใหญ่เข้า
 มาเพราะจะเป็นเป้าแก่เรือค้ำน้ำ จำเป็นต้องส่งแต่เรือขนาดเล็กความเร็วสูงเข้ามาซึ่งจะ
 เป็นช่องทางให้เรือพิฆาตและเรือปืนของเราต่อสู้ได้โดยไม่เสียเปรียบมากนัก

รายงานความเห็นเรื่องเรือค้ำน้ำของสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนสงขลานครินทร์ฉบับ
 นี้ได้ทำขึ้นอย่างละเอียดละออ แสดงจุดมุ่งหมายและความจำเป็นที่จะต้องมีเรือค้ำน้ำ แสดง
 ข้อดีและข้อเสียในการใช้เรือค้ำน้ำป้องกันน่านน้ำไทย รายงานนี้เป็นรายงานแรกที่ให้แนว
 ความคิดอย่างสมบูรณ์ในการใช้เรือค้ำน้ำเป็นเครื่องป้องกันประเทศ ตมท้ายของโครงการ
 สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงสงขลานครินทร์ ได้ทรงเสนอแนะไว้ว่า "...กองเรือ 'ส' ๒

กองจกหมายเหตุแห่งชาติ , แฟ้ม ก. ๒๐.๑/๔๓, ความเห็นของกรมหลวง-
 ชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ เรื่องการจัดราชการทหารเรือ (มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๖) หน้า

จะเป็นส่วนสำคัญของกองทัพเรือไทยอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นถ้าจะมีแล้วควรมีให้ใช้ได้จริง ๆ ไม่ใช่มีสำหรับประดับพระเกียรติยศ หรือเมื่อเห็นว่า 'ควรมีไว้บ้าง' ย่อมมีเสียเสียดีกว่าไม่เสียเงิน * * ทั้งนี้เป็นเพราะว่าโครงการของกองทัพเรือเท่าที่เคยทำเสนอมานั้นไม่เคยได้รับการสนับสนุนให้เป็นไปตามโครงการอย่างสมบูรณ์แข็งแรงพอที่จะใช้การได้จริง ๆ เลยสักคราว กำลังของกองทัพเรือจึงอยู่ในสภาพทรุดโทรมอยู่ตลอดเวลา เรือที่มีอยู่ก็น้อยจนไม่สามารถจัดเข้าเป็นกองทัพตามหลักยุทธศาสตร์ได้ เช่น ตามหลักยุทธศาสตร์ถือว่าเรือแต่ละชนิดจะต้องมีไม่น้อยกว่า ๒ ลำ เพราะจะได้ช่วยกันทำการเป็นหน่วยได้ ส่วนเรือพิฆาตจะต้องมี ๓ ลำเป็นหน่วยเล็กที่สุด นอกจากนี้ยังจะต้องมีไว้เผื่อว่าในยามสงครามเรือบางลำอาจจะต้องพักซ่อมแซม จึงต้องมีเรือสำรองไว้ด้วย * * ซึ่งกองทัพเรือได้ยึดแนวความคิดนี้ตลอดมา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงสนพระราชหฤทัยและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ติดต่อกับรัฐบาลอังกฤษขอฝาก พลเรือตรี พระยาหาญกลางสมุทร (บุญมี พันธุมนาวิณ) เมื่อครั้งมียศเป็น นาวาโท พระหาญสมุทร ไปศึกษาการใช้เรือค้ำน้ำในราชนาวิกอังกฤษใน พ.ศ. ๒๔๒๒ แต่การที่จะสั่งสร้างเรือค้ำน้ำขึ้นเป็นกำลังของประเทศนั้นมีอุปสรรคอยู่หลายประการ ประการสำคัญก็คืองบประมาณที่จะใช้ในการสร้าง ประกอบกับจะต้องฝึกสอนคนประจำเรือทั้งนายทหารและพลทหารขึ้นใหม่ทั้งหมด นอกจากนั้นเรือค้ำน้ำยังเป็นอาวุธที่ใช้ปฏิบัติหน้าที่ของกองทัพเรือในยามปกติได้ไม่ดีเท่าเรือบนพื้นน้ำ และยังเป็นอาวุธที่ * * เป็นของประเภทเดียวกับอากาศยานและวิทยุ มีการเปลี่ยนสู่ความเจริญรวดเร็วเป็นสำคัญอีกประการหนึ่ง * * หากสร้างขึ้นไว้ในเวลานั้นก็คงล่าสมัยในระยะเวลานั้นนัก

* กรมหลวงสงขลานครินทร์ , ความเห็นเรื่องเรือ "ส" พ.ศ. ๒๔๕๕ (ไม่ได้จัดพิมพ์)

๒ กองทัพเรือ , ลายพระหัตถ์ฉบับที่ ๒๕/๑๑๐ อ่างแล้วในหน้า ๑๕๕
๐๗๒๐๖

๓ กองทัพเรือ , ลายพระหัตถ์ ที่ ๕/๒๔๓๖ พลเรือเอก พระเจ้าพี่ยาเธอ

กรมยุทธนาธิการกรรณการ กรมวังกรมมณฑล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ,
วันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๖

เพราะต่างประเทศยังพัฒนาอยู่เรื่อย ๆ

สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระแสงชฎานครินทร์ ทรงสนพระทัยการทหาร เรือมากโดย
เฉพาะโครงการเรือดำน้ำ แต่พระองค์คงคิดถึงผืนกว้างด้วยอุปสรรคต่าง ๆ ในการพัฒนา
กำลังทางเรือพระเจ้านวมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร^๑ ได้ทรงนิพนธ์เกี่ยวกับ
เรื่องนี้ไว้มีความตอนหนึ่งว่า

...กองทัพเรือไทยเวลานั้น มีเรือน้อยเกือบจะเรียกว่าเป็น
กองทัพเรือจริง ๆ ไม่ได้ เจ้าฟ้ามหิลมณีพระนิสสัยเป็นทหาร-
เรือจริง ๆ จึงรู้สึกับพระทัย แต่ก็ไม่ทอดทิ้งทหารเรือทีเดียว
ทรงคิดถึงเรื่องเรือรบเป็นอันมาก ทานสนพระทัยในเรื่อง
เรือเล็ก ๆ ที่ไทยอาจมีไครมาก ทรงนึกถึงเรือดำน้ำเป็นพิเศษ
เมื่อนึกถึงเรือดำน้ำแล้ว ปัญหาเรื่องอาหารจึงได้เกิดขึ้น คือ
คนไทยชอบกินข้าวที่หุงขึ้นสก ๆ เป็นอาหารประจำวันและอาหาร
สำคัญ แต่ในการหุงต้มในเรือดำน้ำทำได้เหมือนในเรือ
ชนิดอื่น ๆ จะต้องมีเสบียงกรังที่ไม่ต้องหุงต้มสก ๆ ตักไปในเรือ
อย่างในเรือของฝรั่ง จะต้องคิดหาอาหารที่เก็บเอาไปได้
อย่างนั้นและให้เหมาะแก่คนไทย และเป็นประโยชน์ในการ
ยังชีพและบำรุงกำลังอย่างดีที่สุดด้วย ที่จะทราบว่าจะอะไร
เป็นอาหารก็มิควรอย่างไรจะต้องศึกษาและทดลองเป็นพิเศษ
ทานอยากจะศึกษาในทางนี้... ๒

^๑ พระเจ้านวมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารังสิประยูรศักดิ์

^๒ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร "การแพทย์ในสยาม", สารศิริราช ฉบับพิเศษ
ฉลอง ๒๐ ปี ศิริราช (พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๓), หน้า ๑๔ - ๒๐

สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงสงขลานครินทร์ จึงได้ทรงหันไปศึกษาวิชาสาธารณสุขในมหาวิทยาลัย ฮาร์วาร์ด (Harvard) และในที่สุดก็ได้ศึกษาแพทยศาสตรคดีในมหาวิทยาลัยเดียวกัน แมว่าจะทรงรับราชการในกระทรวงทหารเรือเพียงระยะเวลาอันสั้น แต่ยังมีโครงการเรือดำน้ำนี้เป็นผลงานของพระองค์ฝากไว้ให้กับกองทัพเรือ

สำหรับเงินที่จะใช้สร้างเรือรบนั้น ทหารเรือมีวิธีแสวงหามาหลายวิธีตามความจำเป็นและโอกาส วิธีที่ไข่มากที่สุดและเป็นวิธีดั้งเดิมก็คือ การขอเงินงบประมาณพิเศษ งบประมาณพิเศษสำหรับสร้างเรือนี้จะไม่เกี่ยวข้องกับงบประมาณประจำปีและได้มาโดยขอพระราชทานจากองค์พระมยุฯ พระองค์จะทรงขอความเห็นชอบจากเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ถ้ากระทรวงมีเงินพอเสนาบดีก็จะอนุมัติ เช่น การสร้างเรือพิฆาตเรือดำน้ำขลุ่ย พร้อม กับเรือตอร์ปิโดอีก ๓ ลำ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ การสร้างเรือหลวงเรือดำน้ำขลุ่ย และเรือตอร์ปิโด ๔ ใน พ.ศ. ๒๔๕๔ และการสร้างเรือหลวงรัตนโกสินทร์ ใน พ.ศ. ๒๔๕๖ เป็นต้น ต่อมาฐานะการเงินของประเทศทรุกโทรมลงมาก การขอพิเศษจึงมักจะไม่ได้รับอนุมัติ เมื่อกระทรวงทหารเรือขาดแคลนเรือก็ต้องเจียดงบประมาณประจำปีส่วนหนึ่งไปซื้อหรือสร้างเรือรบ วิธีนี้ยอมซื้อได้แต่เรือที่ราคาไม่แพงนัก เพราะถึงจะคงตัดรายจ่ายต่าง ๆ ลง งบประมาณประจำปีจำนวน ๕ ล้านบาทก็คงจะมีเหลือให้ซื้อเรือได้ไม่มากนัก เรือในราชนาวิกโยธินที่ซื้อมาจากงบประมาณประจำปีแบบนี้ ได้แก่ เรือหลวงเจ้าพระยา ซึ่งซื้อในปี พ.ศ. ๒๔๖๖ (ค.ศ. ๑๙๒๓) เพื่อใช้เป็นเรือฝึกหัด และถูกอังกฤษห้ามไม่ให้ฝึกอาวุธ โดยอ้างสัญญาที่ทำไว้กับเรือยามฝั่ง "หาญหักศัตรู" ถ้าจะซื้อเรือขนาดใหญ่ทหารเรือก็จำเป็นต้องสะสมเงินไว้หลายปี ซึ่งในระยะแรกนั้นว่า มีปัญหาหลักของเพราะเงินงบประมาณประจำปีที่เหลือจ่ายจะต้องส่งคืนกระทรวงพระคลังมหาสมบัติทั้งหมด กระทรวงทหารเรือจึงได้ทำความตกลงกับกระทรวงพระคลังมหาสมบัติขอเก็บเงินงบประมาณเหลือจ่ายประจำปีสะสมไว้^๑ เพื่อมี

^๑ กองจกหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ค. ๒๑/๑ สภาการคลังปรึกษาพิจารณาหนังสือของเสนาธิการทหารเรือ (เรื่องการประหยัดทรัพย์ของกระทรวงทหารเรือ), ลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๕

จำนวนมากพอที่จะขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตสั่งสร้างเรือรบ และได้รับอนุมัติจาก
กระทรวงพระคลังใหม่ปฏิบัติได้ เงินที่สะสมด้วยวิธีนี้ได้ซื้อเรือหลวงสุโขทัย ใน พ.ศ.

๒๔๗๑

การที่กระทรวงทหารเรือมีเงินเหลือจ่ายประจำปีจนสามารถซื้อเรือได้เช่นนี้
ทำให้การใช้จ่ายเงินของทหารเรือเป็นเรื่องน่าสนใจ โดยเฉพาะระยะเวลาที่สะสมเงิน
สำหรับสั่งซื้อเรือรบหลวงสุโขทัยนั้น เป็นเวลาเดียวกับที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังตก-
ต่ำมาก และทหารเรือก็ถูกตัดงบประมาณจาก ๕ ล้านบาทลงเหลือ ๑,๕๕๕,๐๐๐ บาท
แต่กระทรวงทหารเรือกลับมีเงินเหลือจ่ายได้ก็เพราะได้พยายามตัดทอนรายจ่ายที่ไม่จำเป็น
ลง

พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงแสดงความเห็นว่า
ทั้งนี้เป็นเพราะ " ทหารเรือมีคนมากเกินไป เงินเดือนที่ได้เกินกว่าความรับผิดชอบ
ชอบและนายทหารมีตำแหน่งใหญ่โตเกินกว่างานที่ทำ " เหตุที่มีคนมากก็เพราะกรมชุม-
พรหลวงเรือพยายามจะเกณฑ์พลทหารเข้ามาให้เต็มอัตรา ^๑ ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นสำหรับ
บ้านเมืองในยามสงบ การเกณฑ์คนเข้ามาประจำการมาก ๆ นั้นนอกจากจะทำให้ประ-
ชาชนเดือดร้อนโดยไม่สมควร ยังทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายของกระทรวงอีกด้วย " ^๒
และระเบียบราชการของกระทรวงพระคลังมหาสมบัติที่ว่า กระทรวงใดมีเงินเหลือจ่าย
ให้ส่งคืนคลังนั้น ทำให้กระทรวงต่าง ๆ รวมทั้งทหารเรือด้วยเงินเหลือจะต้องคืนคลัง
ต้องขาดทุน " จึงหาทางจ่ายเป็นเงินเดือนไปจนท่วมกว่าครึ่งของงบประมาณ เพราะ

^๑ กองทัพเรือ , พระคำรัสใน พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์,
บันทึกการประชุมสภามัญฉากร ฯ ครั้งที่ ๑๑ ^๕ , วันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ.
๒๔๖๕

^๒ กองทัพเรือ , พระคำรัสใน พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
(โต้แย้งกรณีที่กรมชุมพรหลวงเรือรายงาน ว่า ทหารเกณฑ์ไม่พอราชการ) , บันทึกการประชุม
สภามัญฉากรทหารเรือ ครั้งที่ ๑ / ๒๔๖๕ , วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ.

๒๔๖๕

การขึ้นเงินเดือนหรือเพิ่มอัตราค่าเช่ากับไฟเย็น กินสุ่มหนัก ไม่สู้จะรู้สึก^๑ เกิดมีการเลื่อน
 ข้ามขึ้นกันมากจนผู้คนที่ในสังกัดได้รับ เงินเดือนสูงเกินกว่าหน้าที่และการทำงานในความรับผิดชอบ
 หมายจ่ายของทหารเรือจึงสูงที่สุดในส่วนที่เป็นเงินเดือน ดังตัวอย่าง การแบ่งสรรงบประมาณ
 ประมาณในกระทรวงทหารเรือประจำปี พ.ศ. ๒๔๖๔ (ค.ศ. ๑๙๒๑)^๒ ต่อไปนี้

เงินเดือน	๒,๕๖๘,๑๐๘	บาท
ค่าโง่สอยประจำปี	๒,๐๓๕,๓๓๕	"
การจร	<u>๓๔๖,๕๕๗</u>	"
รวมทั้งสิ้น	<u><u>๕,๙๕๐,๐๐๐</u></u>	"

ทหารเรือต้องแบ่งงบประมาณเป็นค่าเงินเดือนบุคคลในสังกัดถึง ๕๐ กว่าเปอร์เซ็นต์
 เป็นค่าโง่สอยซ่อมแซมรักษาเสีย ๔๐ เปอร์เซ็นต์ คงเหลือเป็นทุนสำหรับการสร้างเรือรบ
 และซื้ออาวุธเพียงไม่ถึง ๑๐ เปอร์เซ็นต์

การจรในที่นี้ก็คือ เงินทุนที่จะซื้อเรือและอาวุธยุทโธปกรณ์เพิ่มเติม ความเจริญ
 ก้าวหน้าของทหารเรือขึ้นอยู่กับเงินการจรนี้ ซึ่งยิ่งน้อยลงเท่าไรความเจริญก็เกิดขึ้นยาก
 เท่านั้น กระทรวงทหารเรือจึงได้พยายามลดรายจ่ายส่วนเงินเดือนลง ตัดทอนความหมด
 เปลืองทั้งหลายที่ไม่มีผลในส่วนกำลังทางเรือโดยตรง เช่น ยกเลิกกรมทหารเรือชายทะเล
 ซึ่งมีหน้าที่เพียงรับทหารในท้องถิ่นเข้าฝึกเพื่อป้องกันความแตกตื่นของราษฎร เมื่อแรกเริ่ม
 ใญ่พระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ต่อมาเมื่อประชาชนในหัวเมืองเหล่านั้นเข้าใจในหน้าที่ดีแล้ว
 เมื่อฝึกแล้วก็ส่งเข้ามาประจำเรือ และ ประจำหน่วยในกรุงเทพฯ ได้โดยตรง ไม่ต้อง

^๑ กองทัพเรือ, พระคำรัสใน พระเจ้าฟ้ามงกุฎ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์,
 บันทึกการประชุมสภาบัญชาการทหารเรือ ครั้งที่ ๑๑ $\frac{๕}{๒๔๖๕}$ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม
 พ.ศ. ๒๔๖๕ และครั้งที่ ๑๔ $\frac{๑๒}{๒๔๖๕}$ วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๕

^๒ กองทัพเรือ, พระคำรัสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์,
 บันทึกการประชุมสภาบัญชาการทหารเรือ ครั้งที่ ๒๑ $\frac{๕}{๒๔๖๕}$, วันที่ ๒๐ กรกฎาคม
 พ.ศ. ๒๔๖๕

พักที่หัวเมืองอีก ๑ กรมทหารเรือชายทะเลจึงไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป นอกจากนั้นยังได้
ยุบเลิกกองโรงเรียนพลทหารเรือที่ ๑ และที่ ๒ (สมุทรสงครามและสมุทรสาคร) ๒
เสีย เพราะสามารถส่งทหารเข้ามารวมในกรมชุมพลทหารเรือได้โดยตรง ทหารเรือพยายาม
ลดกำลังพลประจำการทุกระดับเพื่อตัดทอนรายจ่าย โดยได้ประชุมตกลงให้ถือเกณฑ์ลดประจำ
การใหม่ดังนี้

นายเรือพลรบ	ใหม่ลดประจำการเมื่ออายุ	๘๐	ปี
นายเรือผู้ช่วยพลรบ	— " —	๘๗	ปี
นายนาวาทูกละ	— " —	๖๐	ปี
นายพล	พิเศษ		

ส่วนเกณฑ์การเลื่อนเงินเดือนกำหนดใหม่ เป็น

นายเรือตรี ถึง นายเรือเอก	เลื่อนทุกปี
นายนาวาตรี และ โท	เลื่อนทุก ๒ ปี
นายนาวาเอก	เลื่อนทุก ๓ ปี

ผู้ที่มีความดีความชอบจริง ๆ จึงจะได้รับการเลื่อนขั้นเป็นพิเศษ ๓

การตัดทอนกำลังพลลงเช่นนี้ทำให้รายจ่ายส่วนเงินเดือนของพลทหารเรือลดลง
เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเมื่อทหารเรือถูกตั้งงบประมาณใน พ.ศ. ๒๔๖๕ กระทรวง-
ทหารเรือต้องปรับปรุงอัตราและจัดส่วนราชการใหม่ ต้องปลดคนออกจากราชการอีกเป็น

๑ เรื่องเดียวกัน

๒ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก. ๒๐.๑/๔๖, ลายพระหัตถ์ที่ ๑ $\frac{๒๔๖๕}{๐๑๓๕๕}$

พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎ
เกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๕

๓ กองทัพเรือ, บันทึกการประชุมสภามัญฉากรทหารเรือ ครั้งที่ ๑๒ $\frac{๕}{๒๔๖๕}$

วันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๕, และขอบังคับเกษียณอายุ สำหรับนายทหารเรือประจำ
การ พ.ศ. ๒๔๖๕ ตราขึ้นเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๕

จำนวนมาก ขยประมาณประเภทเงินเดือนยิ่งน้อยลงตามลำดับ ดังนี้ ๖

พ.ศ. ๒๔๖๔	ทหารเรือจ่ายเงินเดือน	๒,๕๖๘,๑๐๘	บาท
พ.ศ. ๒๔๖๕	"	๒,๑๒๐,๙๙๓	"
พ.ศ. ๒๔๖๕	"	๑,๖๕๓,๓๑๖	"

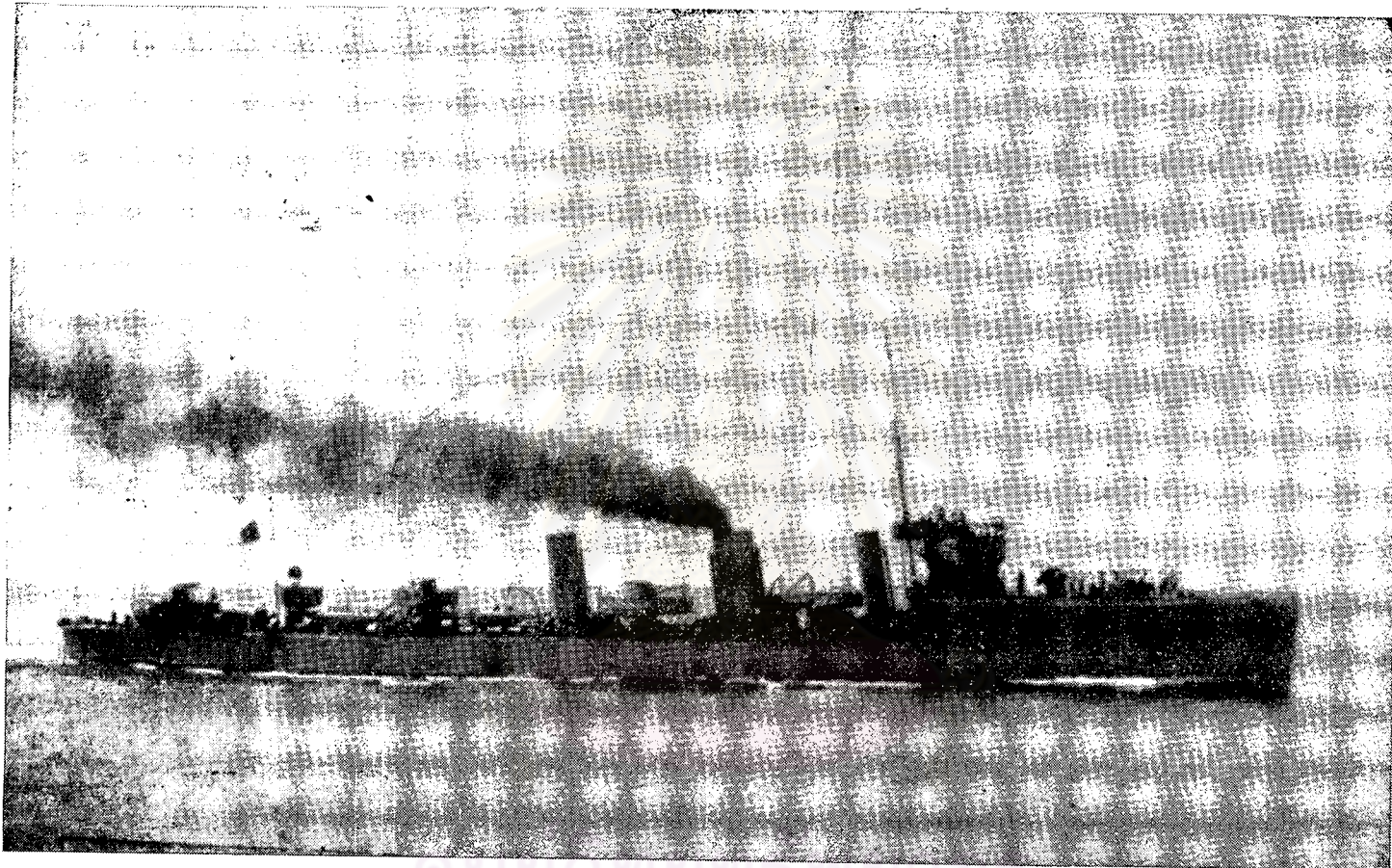
และยังคงจ่ายเงินเดือนในจำนวนเงินใกล้เคียงกับปี พ.ศ. ๒๔๖๕ เรื่อยมา จนกระทั่ง ถูกยุบไปรวมกับกระทรวงกลาโหม ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕

ถึงแม้ว่าจะไต่ลดจำนวนคนประจำการลงมา ก็มีได้หมายความว่า ทหารเรือ ไต่ลดสมรรถนะในการปฏิบัติการของกองทัพเรือลงด้วย ... เพราะอำนาจที่จะมีได้โดย ทหารเรือก็คือตัวกองทัพเรือ (กำลังรบทางเรือ) นั่นเอง การที่ลดจำนวนพลแล่นายลง เช่นนี้ หาใช่ลดกำลังกองทัพเรือลงด้วยไม่ ๒ และด้วยเหตุที่อำนาจของทหารเรือที่กำลัง รบทางเรือนี้เอง กระทรวงทหารเรือจึงพยายามเจรจาให้กระทรวงพระคลังยอมผ่อนปรน ให้ทหารเรือไม่ต้องส่งเงินเหลือจ่ายประจำปีคืนคลัง คงให้สะสมไว้เป็นทุนเรือรบต่อไป เรียกว่า ทหารเรือออมทรัพย์ไว้ซื้อเรือ ๓ ดังกล่ามาแล้ว เรือที่ซื้อด้วยเงินสะสมนี้ก็คือ เรือหลวงสุโขทัย สร้างในราคา ๒,๒๓๓,๐๐๐ บาท ทหารเรือเริ่มสะสมตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๕ ๓ และเรือได้สร้างเสร็จตามสัญญาใน พ.ศ. ๒๔๗๓

๑ กองทัพเรือ, บันทึกการประชุมสภามัญฉากรทหารเรือ ครั้งที่ ๑๑ $\frac{๕}{๒๔๖๕}$,
อ้างแล้ว

๒ กองทัพเรือ, บันทึกการประชุมสภามัญฉากรทหารเรือ ครั้งที่ ๑๑ $\frac{๕}{๒๔๖๕}$
วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๕ และ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก. ๘/๒๒
ลายพระหัตถ์ที่ ๕ $\frac{๒๔๗๒}{๒๔๖๕}$ กรมขุนสิงหวิกรมเกรียงไกร กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๒

๓ กองทัพเรือ, ลายพระหัตถ์ที่ ๕ $\frac{๒๔๗๑}{๒๔๖๕}$ กรมขุนสิงหวิกรมเกรียงไกร
กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ.
๒๔๗๑

เรือรบหลวงพระร่วง
(จากกองประวัติศาสตร์นาวาเรือ)

การหาเงินสร้างเรือรบของไทยนั้นนอกจากวิธีทั้ง ๓ ของทหารเรือดังกล่าว มาแล้วยังมีวิธีพิเศษอีกวิธีหนึ่ง คือ การเรียกรับเงินจากประชาชน ซึ่งราชธานีสมาคมแห่ง กรุงสยามเป็นผู้ดำเนินการเป็นครั้งแรก เพื่อนำเงินไปซื้อเรือรบหลวง พระร่วง ขึ้นทูลเกล้าถวาย ทั้งนี้มีหลักฐานว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีบทบาทสำคัญ ในการสนับสนุนการดำเนินงานนี้มาตั้งแต่แรกเริ่ม ปรากฏในลายพระหัตถ์ส่วนพระองค์ของ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต มีข้อความที่เกี่ยวข้องกับการจัดสร้างเรือรบหลวง พระร่วงตอนหนึ่งว่า

หม่อมฉันคิดว่าถ้าจะให้ปรากฏว่า พระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้ริเริ่ม หรือเป็นผู้ตั้งราชธานีสมาคมขึ้นเอง ดูเหมือนจะไม่โปรด น่าจะทรงปรารถนาให้ปรากฏว่าคนอื่นเขาตั้ง เพื่ออวดว่า ผู้คนจงรักภักดีเป็นเอกอุ แลบุคคลคณะหนึ่งก่อการขึ้นด้วยความรักดีแล้วแลความรักดีอันนั้นให้เกิดขึ้นในใจของราษฎร ทั้งหมดจนเป็นผลสำเร็จ ด้วยความพร้อมเพรียงสามัคคี แท้จริงดังนี้ แต่การที่ทำความรักดีให้ปรากฏในทางทหารเรือ เพื่อประโยชน์แก่กองทัพเรือเช่นนี้ ได้เป็นไปเพราะได้ทรง บรรยายชี้แจงให้คนเห็นความจำเป็นแลคุณประโยชน์ของกองทัพเรือ ซึ่งแต่ก่อนไม่มีใครเชื่อถืออย่างนี้ เห็นจะโปรดที่จะรับเอา แลเมื่อการได้ก่อขึ้นแล้วผลที่สุดก็สำเร็จลงด้วย พระองค์ท่านทรงอุปถัมภ์ค้ำชู อย่างนี้เห็นจะโปรด มีอีกชั้น หนึ่งที่ท่านเคยอวดว่าพระองค์ท่านกับพระราชทานเงินเหมือนกัน แลเงินจำนวนมากมิได้เอาเปรียบคนอื่น ซึ่งน่าจะปรารถนาสัก

เล็กน้อยกระมัง ...^๑

การเรียกรับเงินสร้างเรือรบครั้งนั้น เป็นครั้งแรกในประเทศไทยและเป็นครั้ง
 เกี่ยวที่ได้เงินพอซื้อเรือรบได้ทั้งลำและเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะชนอย่าง
 กว้างขวางทุกระดับ ประชาชนต่างรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมโดยตรงจึงสนใจมากแต่ไม่ค่อยเข้าใจ
 คุยเป็นของใหม่ ทำให้มีเสียงเลวร้ายที่ไม่ค่อยดีนักตั้งแต่การเรียกรับเงินจนถึงการจัดซื้อเรือ
 เช่นลือว่ามีกรเรียกรับโดยการบังคับทางอ้อมและเงินรั่วไหลทำให้ได้เรือขนาดเล็กกว่าที่คิด
 จะซื้อแต่เดิม ซึ่งไม่เป็นความจริงแต่อย่างใด แม้จะมีอุปสรรคนานี้การ แทรขนาวีสมาคม
 ก็ได้พยายามดำเนินงานจนสำเร็จ และกองทัพเรือก็ได้รับเรือพิฆาต "พระร่วง" มาเสริม
 กำลังอีกลำหนึ่งด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์
 ทรงตระหนักถึงความจำเป็นที่ไทยจะต้องมีทหารเรือและมีเรือรบ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎ
 เกล่าเจ้าอยู่หัว ทรงสนับสนุนกิจการทหารเรือด้วยดีตลอดมา ทั้งทรงนิพนธ์บทความต่าง ๆ
 เกี่ยวกับทหารเรือไปลงวารสาร เช่น สมุท-สาร และ กุสิตสมิต เพื่อให้ประชาชนผู้อ่าน
 มีความรู้และเข้าใจในกิจการทหารเรือของไทยมากขึ้น

^๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม บ. ๑.๒/๕ ลายพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้า
 กรมพระยาดำรงราชานุภาพ กกราบทูล สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช,
 ลงวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๓ (อธิบายเหตุที่แก้ไขต้นฉบับร่างคำกราบทูลถวายบังคมทูล
 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ในงานเลี้ยงฉลองเรือพระร่วง)

การเตรียมสร้างกำลังทางเรือหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑.

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๑ สงบลงแล้ว กำลังทางเรือและอาวุธของทัพเรือได้ชำรุดทรุดโทรมมาก ในขณะที่ยุทธวิธีทางเรือของโลกตะวันตกได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งตัวลำเรือและในกองทัพ ใน พ.ศ. ๒๔๖๒ เมื่อพระเจ้าฟัยซาเฮอ กรมหมื่นชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ เสด็จไปยุโรปเพื่อซื้อเรือพระร่วงนั้น พระองค์ได้ทรงศึกษาพิจารณายุทธวิธีแบบใหม่ ๆ เพื่อนำมาดำริจัดวางระเบียบการใหม่ให้แก่กองทัพเรือ ทรงเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีเรือค้ำนำและกองทัพอากาศฝ่ายเรือซึ่งจะใช้ลาดตระเวนและค้นหาเรือค้ำนำของข้าศึกตลอดจนขับไล่เครื่องบินของข้าศึก เมื่อกลับมาจากยุโรปแล้ว พระเจ้าฟัยซาเฮอ กรมหลวงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ได้ทรงจัดทำโครงการปรับปรุงการทหารเรือใหม่ ได้ดำริหาทางขจัดอุปสรรคทางการเงินที่กองทัพเรือประสบอยู่ โดยเปลี่ยนรูปทหารเรือให้เป็นเรือค้าขายในยามปกติ และจะแปลงเป็นเรือรบได้ในยามสงคราม ๑ โครงการนี้เป็น การใหญ่มาก เพราะต้องเปลี่ยนรูปการทหารเรือจากแบบเดิมโดยสิ้นเชิง ทั้งเป็นความคิดทางยุทธศาสตร์อันเกี่ยวกับการเมือง การเงิน และการค้าขาย จึงจำเป็นต้องพิจารณาให้รอบคอบเสียก่อน ประกอบกับกิจการเดินเรือของบริษัทพาณิชย์นาวีสยามก็ยังไม่มั่นคงขึ้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช จึงไม่เร่งร้อนที่จะจัดการ ก็พอดีกับ กรมหลวงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ทรงประชวร และสิ้นพระชนม์ในที่สุด โครงการเปลี่ยนรูปทหารเรือดังกล่าวจึงไม่มีโอกาสได้ดำเนินการบันทึกโครงการฉบับนี้หาไม่พบจึงไม่อาจทราบรายละเอียดของโครงการซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพราะกรมหลวงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ผู้ทรงดำริการนี้ได้เคยทักท้วงการตั้งบริษัทพาณิชย์นาวีสยาม

๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก. ๒๐.๑/๘๓, ลายพระหัตถ์ที่ ๖ $\frac{๒๔๖๔}{๑๒๐๘๖}$
สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๔

มาแล้วปี พ.ศ. ๒๔๖๑ เนื่องจากทรงเห็นว่าไทยเป็นชาติเล็กไม่มีอำนาจครองและไม่มีเงินพอที่จะสนับสนุนการค้าของไทยแข่งขันกับต่างประเทศได้ตลอดจนไม่ชำนาญการค้าขายทางทะเลด้วยแต่ใช้เวลาเพียง ๓ ปี พระองค์กลับทรงดำริเปลี่ยนรูปทหารเรือให้เป็นเรือพาณิชย์ พระองค์คงจะทรงหาทางแก้ไขขอมกพร่องที่มีอยู่แต่เดิมแล้วก็ได้

แม้ว่ากองทัพเรือจะพยายามหาวิธีการต่าง ๆ ในอันที่จะเสริมสร้างกำลังทางเรืออันเป็นหัวใจของกองทัพเรือตลอดเวลา แต่สภาพเรือรบที่ไทยมีอยู่ยังคงมีกำลังหย่อนกว่าที่กำหนดไว้ในโครงการว่า เป็นกำลังส่วนน้อยที่สุดที่พอจะต่อสู้ป้องกันประเทศไว้ได้ ตัวอย่างเช่น โครงการจัดการกองทัพเรือไทยของพลเรือตรี พระยาราชวังสัน เสนาธิการทหารเรือ ที่มีไปกราบทูลสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต เสนาบดีกระทรวงกลาโหม ในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ (ค.ศ. ๑๙๒๒)^๑ ได้กำหนดโครงการตามยุทธศาสตร์ทหารเรือ ให้แบ่งกองทัพเรือออกเป็น ๒ กอง คือ

๑. กองเรือรักษาฝั่ง (Coast Defensive Division)
๒. กองเรือรุกปร (Offensive Division, Mobile Division)

โดยกำหนดจำนวนเรืออย่างน้อยที่สุด ตามโครงการไว้ดังนี้^๒

ศูนย์วิจัยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม บ. ๑๓/๕๖ บันทึกจัดการกองทัพเรือสยาม.
พระยาราชวังสัน กราบทูล สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วรพินิต, วันที่ ๒๐
มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๕

^๒ เรือเดียวกัน

กองเรือรักษาฝั่ง

เรือปืน ขนาด ๑๐๐๐ - ๒๐๐๐ ตัน	จำนวน ๔ ลำ
เรือพิฆาต	" ๓ ลำ
เรือคอร์บีโท	" ๔ ลำ
เรือยามฝั่ง	" ๑๐ ลำ
เรือกวากทูนระเบิด	" ๒ ลำ
เรือทิ้งทูนระเบิด	" ตามสมควร
ทูนระเบิด	" ตามสมควร

กองเรือรบ

เรือลาดตระเวน (๓๐๐๐ ตัน)	จำนวน ๒ ลำ
เรือพิฆาต	" ๓ ลำ
เรือคอร์บีโทยนต์	" ๒ ลำ
เรือค้ำนำรักษาฝั่ง ๓๐๐ - ๔๐๐ ตัน	" ๔ ลำ
เรือยามฝั่ง	" ๑๐ ลำ
เรือทิ้งทูนระเบิด (เร็ว)	" ๑ ลำ
เรือดำเลี้ยง	" ตามสมควร
ทูนระเบิด	" ตามสมควร

แต่ขณะนั้นกองทัพเรือไทยมีเรือที่มีค่าในการรบอยู่ดังนี้ (ดูตารางที่ ๗)

๑. เรือปืน ๑ ลำ คือ ร.ล. รัตนโกสินทร์
๒. เรือพิฆาต ๓ ลำ คือ ร.ล. พระร่วง, เสือทะเล และ เสือคำรนสินธุ์

ตารางที่ ๓

กำลังพลกองทัพเรือไทยในปี พ.ศ. ๒๔๖๔

ที่	เรือ	น้ำหนัก (ตัน)	ควมเร็ว (นอต)	อาวุธปืน (ม.ม.)						รวม
				๑๕๒	๑๒๐	๑๐๒	๗๖	๕๗	๔๗	
๑	กองเรือปืน รัตนโกสินทร์	๑,๐๑๖	๑๒	๒	-	-	๔	๑	-	๖
+ ๒	มกุฎราชกุมาร	๖๑๐	๑๑	-	๑	-	-	๔	-	๕
+ ๓	พาลีรังหัวปี	๕๐๔	๑๐	-	๑	-	-	๕	-	๖
+ ๔	สุครีพครองเมือง	๕๐๔	๑๐	-	๑	-	-	๕	-	๖
+ ๕	มูรธาวิเศษ	๔๔๓	๙.๕	-	๑	-	-	๕	-	๖
๑๖	สุริยะมณฑล	๒๒๔	-	-	-	-	-	๒	-	๒
	รวม	๓,๓๑๘		๒	๔	-	๔	๒๑	-	๓๑
๑	กองเรือใช้ตอร์ปิโด พระร่วง	๑,๐๔๖	๓๒	-	-	๓	๑	-	-	๔
๒	เสด็จยานชล	๓๔๑	๒๔	-	-	-	๑	๕	-	๖
๓	เสด็จยามฉัตร	๓๔๑	๒๐	-	-	-	๑	๕	-	๖
๔	ตอร์ปิโด ๑	๑๐๒	๒๐	-	-	-	-	๑	๑	๒
๕	ตอร์ปิโด ๒	๑๐๒	๒๐	-	-	-	-	๑	๑	๒
๖	ตอร์ปิโด ๓	๑๐๒	๒๐	-	-	-	-	๑	๑	๒
๗	ตอร์ปิโด ๔	๑๐๒	๒๐	-	-	-	-	๑	๑	๒
๘	หาญหักศัตรู	๑๐	๕๐	-	-	-	-	-	-	-
	รวม	๒,๒๒๖	-	-	-	๓	๓	๑๔	๔	๒๔
	รวมทั้งกองทัพเรือ	๕,๕๔๔		๒	๔	๓	๗	๓๕	๔	๕๕

+ ไม่มีค่าในการรบ

๑ เป็นเรือช่วยรบคิดเป็นไว้เพื่อฝึกหัดเท่านั้น

ที่มา , กองจกหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ย. ๑๐๓/๕๖ ใบแนก ในบันทึกจัดการกองทัพเรือสยาม

พระยาราชวังสัน กราบพุด สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต, ลงวันที่ ๒๐

เดือน พ.ศ. ๒๔๖๔

๓. เรือคอร์บีโด ๔ ลำ
๔. เรือยามฝั่ง ๑ ลำ คือ เรือหาญหัตถ์ศัตรู
๕. เรือทิ้งทุ่นระเบิดทางไกล ๑ ลำ คือ ร.ล.เจ้าพระยา
๖. มีทุ่นระเบิด ๔๐๐ ลูก บรรจุทุ่นระเบิด ๑๐๐ กิโลกรัม

เรือที่มีอยู่ดังกล่าวจะจัดเข้าประจำในกองทัพเรือตามโครงการ พ.ศ. ๒๔๖๘ นี้ ก็ยังขาดอีกมาก แมว่าจะคิดจัดกำลังเพียงป้องกันตัวชั้นแรกก่อน ก็ยังขาดเรือเป็นอีก ๓ ลำ และเรือยามฝั่ง ๔ ลำ ส่วนกองเรือรบนั้นยังไม่มีเรือเข้าประจำได้เลย นอกจากเรือหลวงเจ้าพระยาซึ่งอาจจะจัดเป็นเรือทิ้งทุ่นระเบิดทางไกลได้

โครงการป้องกันประเทศทางทะเลของไทยจะเน้นหนักเรื่องการไขทุ่นระเบิดอยู่เสมอ เพราะเหตุที่ไทยเป็นประเทศเล็กจึงมุ่งจะป้องกันตัวเป็นส่วนใหญ่และภูมิประเทศน่านน้ำของไทยที่เป็นอ่าวน้ำตื้นลึกเหมาะอย่างยิ่งที่จะไขทุ่นระเบิดเป็นอาวุธขัดขวางการเคลื่อนกำลังทางเรือของฝ่ายศัตรู ส่วนชนิดของเรือนั้นเคยถือว่า เรือปืน เรือพิฆาต และ เรือคอร์บีโด มีความสำคัญกว่าเรืออื่น ๆ แต่โครงการ พ.ศ. ๒๔๖๘ นี้กลับเน้นความสำคัญของเรือค้ำนำและเรือยามฝั่งมากขึ้น เพราะในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ เรือค้ำนำซึ่งเป็นอาวุธใหม่ได้แสดงอำนาจทางทะเลมากที่สุด ก่อให้เกิดความสนใจแก่ประชาชน และนายทหารเรือทุกประเทศทั่วโลก

ก่อนที่กระทรวงทหารเรือจะถูกยุบไปรวมกับกระทรวงกลาโหม และก่อนสิ้นสมัยราชาธิปไตย กองทัพเรือได้สร้างเรือรบเพิ่มเติม คือ สร้างเรือหลวงสุโขทัยที่อุอาร์มสตรองวิทเวอร์ธ^๑ ใน พ.ศ. ๒๔๗๑ คิดเป็นราคา ๒,๒๓๓,๐๐๐ บาท^๒ เรือลำนี้ขึ้นระวางประจำการในวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นอกจากนั้นยังได้สร้างเรือ

^๑ ปัจจุบัน คือ บริษัท วิคเกอร์อาร์มสตรอง

^๒ กองทัพเรือ, ลายพระหัตถ์ที่ $\frac{๒๔๗๑}{๑๐๑๘๓}$ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสิงหนวิกรมเกรียงไกร กราบบังคมสดุ ถวายบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, วันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๑

ยามฝั่งที่อยู่ของกองทัพเรือ ๑ ลำ คือ เรือยามฝั่งหมายเลข ๒ สิ้นค่าใช้จ่ายในการนี้ ๑๒๒,๐๓๘ บาท และสิ่งสร้างเรือยามฝั่งหมายเลข ๓, ๔ และ ๕ ที่บริษัท ทอร์นicroฟท์ ประเทศอังกฤษ ในราคาลำละ ๑๘๗,๐๐๐ บาท เงินค่าสร้างเรือเหล่านี้ได้จากงบประมาณเหลือจ่ายที่กองทัพเรือสะสมฝากกระทรวงพระคลังมหาสมบัติไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๕ เป็นต้นมา อันเป็นการเจริญรอยตามนโยบายที่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพร เขต - อุดมศักดิ์ ได้ทรงเสนอต่อสภาบัญชาการทหารเรือ และได้รับอนุมัติให้ถือปฏิบัติเรื่อยมา

กำลังรบอื่น ๆ

นอกจากการสร้างเรือรบ ซึ่งเป็นกำลังหลักของกองทัพเรือแล้ว กองทัพเรือยังได้พัฒนาอาวุธทางเรืออื่น ๆ เช่น ใ้สิ่งขี้อุ่นระเบิดชนิดทอดประจำที่ ทั้งที่ใช้ชนวนระเบิดเองและชนวนระเบิดในบังคับ (Controlled mine) จากประเทศเดนมาร์ก ได้ดัดแปลงเรือหลวงเจนทะเล (ร.ล.ครามลำที่ ๑) อันเป็นเรือช่วยรบที่ยึดมาจากเยอรมนีในสงครามโลกครั้งที่ ๑ ให้เป็นเรือวางทุ่นระเบิดตามโครงการป้องกันประเทศ เป็นต้น สำหรับกำลังรบอื่น ๆ คือ ป้อม ทหารนาวิกโยธิน นั้น กองทัพเรือไม่ได้พัฒนาเพราะเห็นว่าไม่ใช่อาวุธหลักของกองทัพเรือ โดยเฉพาะ ป้อมพระจุลจอมเกล้า และป้อมผีเสื้อ - สมุทร นั้น ได้พิจารณาตั้งแต่สมัยที่ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงเป็นผู้บัญชาการทหารเรือแล้วว่า มีประโยชน์ในการป้องกันปากน้ำเจ้าพระยาน้อย และซ่อมแซมแก้ไขได้ยาก จึงคงมีไว้เป็นที่ตั้งกองทหารเท่านั้น

๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก. ๑๔/๕๔ รายงานตรวจป้อมพระจุลจอมเกล้า และความเห็นเรื่องการสร้างป้อม, สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต กรมราชเลขา หลุยส์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๒๓

การพาณิชย์นาวีของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ได้เคยกล่าวไว้แล้วว่า การศึกษาถึงความเจริญของกองทัพเรือในอดีตนั้น จำเป็นจะต้องพิจารณาถึงการค้ำทางทะเลประกอบด้วย เพราะเรือสินค้าหรือพาณิชย์นาวีเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของอำนาจทางทะเล (Sea power) หรือ สมุทธานุภาพ ในยามสงบกำลังรบทางเรือทำหน้าที่คุ้มครองป้องกันพาณิชย์นาวีให้พ้นจากภัยอันตรายในทะเล เช่น โจรสลัด หรือ การละเมิดสิทธิของประเทศอื่น เป็นต้น ส่วนในยามสงครามเรือสินค้าก็จะทำหน้าที่เป็นเรือช่วยรบและสนับสนุนการปฏิบัติการของเรือรบ ในสมุทคภาพเรือรบของเจน (Jane's Fighting Ships) ก็ได้คำนึงถึงความสำคัญของพาณิชย์นาวีโดยได้รวบรวมจำนวนระวางน้ำหนักของนาวีพาณิชย์ (Mercantile Navy) ของประเทศต่าง ๆ ที่มีกำลังทางเรือเอาไว้ด้วย สำหรับประกอบการพิจารณาอำนาจทางทะเลของแต่ละประเทศ เหล่านั้นการส่งเสริมให้พาณิชย์นาวี นอกจากจะอำนวยความสะดวกในทางเศรษฐกิจแล้ว ทางทหารก็ได้รับผลประโยชน์ด้วย เพราะในยามปกติคนไทยก็จะได้มีโอกาสฝึกฝนการเดินเรือในทะเลลึกให้เกิดความชำนาญ ใ้รู้จักลักษณะภูมิประเทศของเมืองท่าในต่างประเทศ ซึ่งในยามสงครามทั้งคนและเรือเหล่านั้นจะอำนวยความสะดวกให้แก่กองทัพเรือมาก ราชการทหารเรือจึงมีความปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้มีพาณิชย์นาวีที่เป็นของคนไทยอย่างแท้จริง แต่พอคนไทยก็ไม่มีทุนรอนพอที่จะจัดการเดินเรือสินค้าในทะเลได้ด้วยตนเอง การเดินเรือขนส่งสินค้าและผู้โดยสารในสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงยังคงอยู่ในมืออยู่ในมือบริษัทชาวต่างประเทศทั้งหมด จนกระทั่งรัฐบาลไทยได้ประกาศสงครามกับประเทศเยอรมันและประเทศออสเตรีย ฮังการี ในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ ประเทศไทยจึงได้ยึดเรือของชนชาติเยอรมันเป็นราชพัสดุตามคำพิพากษาของศาลทรัพย์สิน

เรือที่ยึดมานี้เป็นเรือสินค้าขนาดใหญ่ มีระวางน้ำหนัก ๑๐๐๐ - ๕๐๐๐ ตันกรอส ความเร็ว ๘ - ๑๑ นอต รวมอยู่ด้วย ๘ ลำ คือเรือ เตราเตนเฟลส์ (ระวาง ๔,๖๓๒ ตัน) เพ็ชรบุรี (ระวาง ๒,๑๘๑ ตัน) เกาะสีชัง (ระวาง ๒,๐๑๘ ตัน) พิศณุโลก (ระวาง ๒,๐๑๘ ตัน) บัตตานี (ระวาง ๑,๘๑๘ ตัน) เชียงใหม่ (ระวาง ๑,๘๑๕ ตัน)

ลันคราฟไซฟ์ (ระวาง ๑,๖๔๐ ตัน) สามเสน (ระวาง ๑,๖๓๒ ตัน) เคลี (ระวาง ๑,๓๔๔ ตัน) นอกจากนั้นยังมีเรือลำเลียงกลไฟขนาด ๑๑๒ - ๔๔๕ ตัน อีก ๗ ลำ เรือลำเลียงไม่มีเครื่องจักรอีก ๕ ลำ เรือสินค้า ๕ ลำแรกจัดว่าเป็นเรือเคินทะเลขนาทใหญ่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อให้ใหม่ คือ เตราเตนเฟลส์ เปลี่ยนเป็น "เยี่ยมสมุทร" เพ็ชรบุรี เปลี่ยนเป็น "แก้วสมุทร" เกาะสีชัง เปลี่ยนเป็น "ศรีสมุทร" พิศณุโลก เปลี่ยนเป็น "น่านสมุทร" บัตตานี เปลี่ยนเป็น "ทองสมุทร" เชียงใหม่ เปลี่ยนเป็น "เคินสมุทร" ลันคราฟไซฟ์ เปลี่ยนเป็น "แลนสมุทร" สามเสน เปลี่ยนเป็น "ปิ่นสมุทร" และ เคลี เปลี่ยนเป็น "เคินสมุทร" * เมื่อยึดเรือมาแล้วกลับเกิดปัญหาว่ารัฐบาลจะจัดการอย่างไรกับเรือเชลยเหล่านั้น ถ้าจะนำไปจัดเป็นเรือช่วยรบในกองทัพเรือทั้งหมด ก็นับว่ามากเกินไปสำหรับเรือรบที่มีอยู่และสภาพเหตุการณ์ขณะนั้น

ใน พ.ศ. ๒๔๖๐ กองทัพเรือได้ใช้เรือเชลยเหล่านี้ ๒ ครั้ง คือ ครั้งแรกได้จัดเรือ เยี่ยมสมุทร กับเรือ เคินสมุทร เป็นกองเรืออิสระชนสินค้าต่างๆ มี ข้าราชการไม้สัก เป็นต้น ไปส่งยังประเทศญี่ปุ่น โดยออกจากกรุงเทพฯ ในวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๐ ในเที่ยวกลับได้รับเครื่องอาวุธยุทโธปกรณ์ ถ่านหิน น้ำมัน และสินค้าอื่นจากญี่ปุ่นมาไทย แต่เรือเยี่ยมสมุทร ไคชนเกาะตุงซา หน้าเมืองฟูเจา อับปางในวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ เพราะหมอกกลองจัด ส่วนเรือเคินสมุทรนั้นกลับมาถึงเกาะสีชังได้ในวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ^๒ ครั้งที่สอง ในวันที่ ๒๓ มกราคม ปีเดียวกัน กองทัพเรือได้จัดเรือ

* กองทัพเรือ, สำเนาแจ้งความกระทรวงทหารเรือ แผนกปกครองที่ ๓๒/ $\frac{๒๔๖๐}{๐๘๕๑๖}$ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๐ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามเรือให้ใหม่)

^๒ กองประวัติศาสตร์ทหารเรือ, "ประวัติเรือเชลยเยอรมัน" นาวิกศาสตร์ ปีที่ ๑๘ เล่ม ๕ (พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๘) หน้า ๑๐๑๒ - ๑๐๑๘

บินสมุทร และ เรือเคนสมุทร บรรทุกเชลยชาวเยอรมันและออสเตรเลีย - อังการีไปส่งที่เมือง
มัทราส โดยมีเรือพิฆาต เลือทยานชลคุ้มกันไปส่งถึงเมืองสิงคโปร์ และเรือลาดตระเวน
ญี่ปุ่นชื่อซุมมา (Suma) รับช่วงคุ้มกันจากสิงคโปร์ไปมัทราส ขากลับรัฐบาลฝรั่งเศส ได้ขอ
รองให้ช่วยรับทหารมาส่งที่ไซงอนควย ๑

สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต เสนาบดีกระทรวงทหารเรือในขณะนั้น
ได้ถวายความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรือเชลยดังกล่าว โดยให้ตั้งเป็นบริษัทเดินเรือของไทย
ขึ้น เพื่อช่วยเหลือราชการทหารเรือและช่วยการค้าขายของไทย ให้สินค้าไทยออกไปสู่ราคา
สินค้าต่างประเทศได้เพราะจะเสียค่าระวางต่ำลง บริษัทนี้จะตั้งขึ้นได้โดยรัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้น
รวม ส่วนนายเรือและช่างกลนั้น กระทรวงทหารเรือรับจัดหาให้ ๒ พระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้กรมพระจันทบุรีนฤนาถ ๓ เสนาบดีกระทรวง
พระคลังซึ่งเป็นนายกลสภาเผยแพร่วาณิชยควย ให้จัดการชักชวนพ่อค้าที่มีความรู้และหลักฐานการ
เงินมั่นคงพอสมควรให้รวมกันตั้งบริษัทพาณิชย์นาวีสยามขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๖๑ นอกจากกรม

๑ เรื่องเดียวกัน

๒ กองทัพเรือ, พระประวัติและจริยาวัตรของจอมพลเรือ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรม
พระนครสวรรค์วรพินิต และเอกสารที่ทรงปฏิบัติราชการ, ลายพระหัตถ์ที่ ๔/๒๔๖๐
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ (พิมพ์แจกในงานพระเมรุ จอมพล
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต
วันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๓) หน้า ๕๒ - ๕๘

๓ พระเจ้าฟ้ายาเธอ พระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษณ

พระคลังข้างที่ซึ่งถือหุ้นอยู่ ๕๐ % เป็นเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาทแล้ว คณะบุคคลผู้ถือหุ้น
ในบริษัทนี้ยังมี พระยาโชฎิกกราชเศรษฐี^๑ พระบริบูรณ์โกษากร ม.ร.ว.สุวพรรณ สนิทวงศ์
๒ อัญญา พระอรรัตนประสิทธิ์ พระยาสารสินสวามิภักดิ์^๒ และพระพิศวลศุภผล^๓

บริษัทพาณิชย์นาวีสยาม ได้ทำสัญญากับกระทรวงพระคลังมหาสมบัติเมื่อวันที่ ๔
เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๑ โดยกระทรวงพระคลังมหาสมบัติเป็นเจ้าของเรือ ไก่อบเรือ
บินสมุทร เรือเดินสมุทร และเรือกลทะเล (สำหรับลำเลียงสินค้าไปส่งที่เกาะสีชังหรือ
สิงคโปร์) อันตีราคาไว้ทั้งหมด ๒๘๕,๒๓๘ บาท ให้แก่บริษัทรับไปดำเนินงาน โดยจะ
จัดคนประจำเรือทั้งปากเรือและข้างกลให้ ส่วนเจ้าหน้าที่สำหรับสินค้านั้นบริษัทต้องเป็นผู้จัด
หามาเอง จะมีการทำงานทุก ๖ เดือน ผลกำไรที่ได้จะแบ่งใหญ่ถือหุ้นร้อยละ ๗ $\frac{๑}{๒}$
ที่เหลือจะนำไปลงทุนร่วมกันโดยมีโครงการจะจัดหาเรือประเภทเดียวกันเพิ่มขึ้นอีก ๔ ลำ
ให้รวมเป็น ๑๐ ลำ และจะหาเรือลำเลียง (lighter) เพิ่มขึ้นด้วย^๔

เกี่ยวกับเรื่องการก่อตั้งบริษัทพาณิชย์นาวีสยามนี้ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงนคร-
สวรรค์วรพินิต ได้ถวายเรื่องไปขอความเห็นจาก พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหมื่นชุมพรเขตร-
อุดมศักดิ์ เสนาธิการทหารเรือขณะนั้น และได้รับความทักท้วงบ้างโดยสรุปว่า

^๑ สวต โชติกะพุทฺธะ บิคา พระบริบูรณ์โกษากร (มอง โชติกะพุทฺธะ)

^๒ เทียนฮั สสารสิน

^๓ กองจดหมายเหตุ กรมศิลปากร, เลขที่ ร.ล. ๒๐/๒๒ เรื่องบริษัท
พาณิชย์นาวีสยาม, บัญชีผู้ถือหุ้นในบริษัท, ลงวันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๐

^๔ กองประวัติศาสตร์ทหารเรือ, "ประวัติเรือชลยเยอรมัน" นาวีกาศาสตร์
ปีที่ ๑๔ เล่ม ๕ (พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๔) หน้า ๑๐๑๒ - ๑๐๑๔

...เกล้าฯได้ตรวจดูแล้วรู้สึกมีความสยดสยองอย่างที่สุด
ในส่วธรรมชาติของคนชาติไทย กับทั้งรู้สึกในทันใดนั้น
ว่าการต่อไปข้างหน้า โคเฝ้าพระบาทจะต้องทรงรับผล
ร้ายของการที่ทรงตั้งพระทัยดีต่อชาติจนเกินเวลาที่ควรจะ
เป็นไปได้นั้นโดยสาหัส ๑

ในที่สุดขอความทักท้วงนี้ก็เป็นความจริง เพราะบริษัทกึ่งไค้ไกร เฉพาะในปีแรก
ที่ดำเนินงานเท่านั้น ต่อจากนั้นก็ขาดทุนมาตลอดทุกปี จนกระทั่งต้องเลิกกิจการไปใน พ.ศ.
๒๔๖๘ เหตุที่บริษัทกึ่งไค้ไกรในระยะแรกตั้งก็เพราะเป็นระยะที่สงครามโลกครั้งที่ ๑ เพิ่ง
ยุติลง บริษัท นอร์ธ เยอรมัน ลอยด์ (North German Lloyd) ๒ ซึ่งมีกิจการ
เดินเรือเป็นหลักฐานอยู่ในประเทศไทยมาแต่เดิมต้องเลิกกิจการไป เพราะถูกยึดหรือหมก
บริษัทของชาวต่างประเทศอื่น ๆ ที่มุ่งจะเข้ามาจัดการเดินเรือก็ยังหาเรือมาดำเนินการไม่
ได้ในทันที เพราะเรือสินค้าที่มีอยู่ต้องถูกเกณฑ์ไปใช้ในราชการทหารประเทศของตน เรือ
ขนส่งสินค้าจึงขาดแคลนอยู่ทั่วไป ทำให้การระวางสูงกว่ปกติถึงสิบเท่า บริษัทพาณิชย์นาวีสยาม
จึงได้กำไรอย่างมากในปีแรก แต่ตั้งแต่ปีที่สองเป็นต้นไปบริษัทต้องขาดทุนตลอดมา ทั้งนี้สืบ
เนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ พอจะประมวลได้ดังนี้ คือ เรือ ๒ ลำที่บริษัทได้มา
เมื่อแรกตั้ง คือ เรือเคนสมุทร และ เรือบีนสมุทรนั้นเป็นเรือขนาดเล็กที่สุดในจำนวนเรือ
กลไฟขนาดใหญ่ ๕ ลำที่รัฐบาลได้ยืมมาจากชาวเยอรมันในประเทศไทย เพราะเรือขนาดใหญ่

๑ กองทัพเรือ, พระประวัติและจริยาวัตร ของ จอมพลเรือ สมเด็จพระเจ้าฟ้า
กรมพระนครสวรรค์วรพินิต..., บันทึกข้อความทักท้วงบางตอนของพลเรือเอก กรมหลวง
ชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เสนาธิการทหารเรือ, (ฉบับถอดลายพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรม
พระนครสวรรค์วรพินิต, ลงวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๑), หน้า ๖๖

๒ หรือ นอร์ท คอยเซอ ลอยด์ (Nord Deutsche Lloyd)

อีก ๒ ลำนั้น รัฐบาลชาติสัมพันธมิตรได้ตกลงแบ่งกันเข้าไปใช้งาน^๑ เมื่อสงครามมากอยู่ในสภาพชำรุดต้องซ่อมแซม ภายหลังสงครามเมื่อบริษัทต่างประเทศฟื้นตัวได้ก็เข้ามาดำเนินการแข่งขันมากขึ้น มีเรือขนาดใหญ่ทันสมัยมากมาย ทำให้เรือที่บริษัทพาณิชย์นาวีสยามมีอยู่กลายเป็นเรือเก่าล้าสมัย ซึ่งต้องเปลืองทั้งค่าซ่อมแซมและค่าเชื้อเพลิงมากกว่าเรือใหม่ ทั้งบริษัทประกันภัยยังคิดเบี้ยประกันสำหรับเรือที่ไซคนไทยเป็นนายเรือและช่างกลมากกว่าอัตราปกติอีกด้วย^๒ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะกรณีเรือเปี่ยมสมุทรเกยเกาะตุงซาตังกล่าวแล้วก็ได้ ค่าใช้จ่ายของบริษัทไทยจึงสูงกว่าบริษัทอื่น ๆ ที่เข้ามาแข่งขัน ความเก่าของเรือประกอบกับความไม่เชื่อถือในความสามารถของคนไทยทำให้บริษัทหาลูกค้าได้ยาก ลูกค้าที่พอหาได้คือ ลูกค้าภายในประเทศซึ่งจะวาจางขนส่งสินค้าออก ส่วนสินค้าเข้านั้น บริษัทต่าง ๆ ที่ฮ่องกงและสิงคโปร์ไม่จางเรือของบริษัทไทยมรรทุก^๓ บริษัทพาณิชย์นาวีสยาม ทรงตัวอยู่ได้โดยอาศัยแต่สินค้าออก แต่ใน พ.ศ. ๒๔๖๒ รัฐบาลไทยได้ห้ามส่งชาวออกนอกประเทศ^๔ ทำให้กิจการของบริษัททรุกโทรมลงทันทีและก็ไม่มีโอกาสจะฟื้นตัวขึ้นได้อีกเลย

^๑ กองจดหมายเหตุ, กรมศิลปากร, เลขที่ กอ.๒๐.๑/๓๓ ลายพระหัตถ์ที่ ๓๘/๒๔๖๐ สมเด็จเจ้าฟ้า กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๐

^๒ กองจดหมายเหตุ, กรมศิลปากร, เลขที่ ร.ล. ๒๐/๒๒, หนังสือ บริษัทพาณิชย์นาวีสยาม กราบทูล กรมพระจันทบุรีนฤนาถ นายกสภาเผยแผ่พาณิชย์, ลงวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๓

^๓ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้มที่ ร.ล. ๒๐/๒๒ หนังสือบริษัทพาณิชย์นาวีสยาม กราบทูล กรมพระจันทบุรีนฤนาถ นายกสภาเผยแผ่พาณิชย์, ลงวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๓

^๔ เรื่องเดียวกัน

สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ จุดประสงค์ของบริษัทไมโซ เป็นบริษัทการค้าอย่างแท้จริง แต่เป็นกึ่งราชการ มุ่งจะให้ เป็นกองทุนของราชนาวิ และมุ่งช่วยส่งเสริมสินค้าไทยให้สามารถออกไปแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้ บริษัทจึงมีนโยบายให้เก็บค่าระวางต่ำ ทำให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย สาเหตุสำคัญประการสุดท้ายก็คือ ผู้บริหารกิจการบริษัทขาดความรู้ความชำนาญในการเดินเรือพาณิชย์

เมื่อแรกตั้งใน พ.ศ. ๒๔๖๑ บริษัทพาณิชย์นาวีสยามมีเรืออยู่ ๓ ลำ คือ เรือเค่นสมุทร เรือปิ่นสมุทร และ เรือกล่าทะเล เดินเรือ ๓๖ เที่ยวได้กำไร ๔๓๕,๓๔๓.๕๖ บาท ในต่อมา คือ พ.ศ. ๒๔๖๒ รัฐบาลได้ให้เรือมาเพิ่มอีก ๔ ลำ คือ เรือแก้วสมุทร, เรือทองสมุทร, เรือแล่นสมุทร และ เรือยานสมุทร โดยบริษัทได้ส่งเรือเค่นสมุทรคืนให้รัฐบาลนำไปขายเพราะชำรุดมากแล้ว จึงมีเรือสินค้าขนาดใหญ่เหลืออยู่ ๕ ลำ กับเรือกล่าทะเลอีก ๑ ลำ เดินเรือตลอดปีได้ ๓๔ เที่ยว ขาดทุน ๔๔๓,๓๓๗ บาท ๒ การได้เรือเพิ่มขึ้น แต่เที่ยวเรือไม่เพิ่ม เนื่องจากรัฐบาลได้ห้ามส่งชาวออกนอกประเทศเช่นนี้ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บริษัทต้องขาดทุนมากขึ้นเพราะเปลืองค่าใช้จ่ายส่วนเงินเดือนและค่าบำรุงรักษาซ่อมแซมมากขึ้น ปลายปี พ.ศ. ๒๔๖๖ บริษัทจึงได้ให้พนักงานของบริษัทพักผ่อนเพื่อตัดค่าใช้จ่าย ๓ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๖ เป็นต้นมา บริษัทจึงขาดทุนน้อยลง

๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ร.ด. ๒๐/๒๒ รายงานฐานะการเงินของบริษัทผู้ตรวจบัญชีจากกรมบัญชีกลาง กราบพูล ทมพระจันทร์ปรีณนพาท, ลงวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๖

๒ เรื่องเดียวกัน

๓ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ร.ด. ๒๐/๒๒ รายงานงบดุล บริษัทพาณิชย์นาวีสยาม ถึง กระทรวงพาณิชย์, ลงวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๕

ตารางที่ ๘

แสดงงบดุลของบริษัท พาณิชยน์าวีสยาม ตั้งแต่เริ่มตนจนเลิกกิจการ

(ปี พ.ศ. ๒๔๖๑ - ๒๔๖๘)

ปี		ครึ่งปีแรก		ครึ่งปีหลัง		รวม	
		บาท	ส.ค.	บาท	ส.ค.	บาท	ส.ค.
๒๔๖๑	กำไร ขาดทุน	๒๐๙,๙๕๓	๒๙	๒๒๕,๘๖๖	๒๓	๒๓๕,๓๘๓	๕๖
๒๔๖๒	กำไร ขาดทุน	๑๒๓,๒๕๖	—	๓๑๖,๑๒๑	—	๔๓๙,๓๗๗	—
๒๔๖๓	กำไร ขาดทุน	๕๖๒,๔๒๖	๘๔	๓๓๒,๒๖๒	๑๙	๘๙๔,๖๘๘	๑๓
๒๔๖๔	กำไร ขาดทุน	๓๓๙,๕๘๑	๐๘	๒๓๘,๖๓๔	๑๒	๖๑๘,๒๑๕	๒๐
๒๔๖๕	กำไร ขาดทุน	๑๘๙,๙๔๐	๖๕	๖๔,๖๒๒	๘๑	๒๕๔,๕๖๒	๕๖
๒๔๖๕	กำไร ขาดทุน	๖,๘๑๖	๐๖	๑๘,๒๓๔	๓๓	๑๑,๔๑๘	๓๙
๒๔๖๗	กำไร ขาดทุน	๘,๖๐๒	๔๘	๕,๓๕๙	๕๔	๑๓,๙๖๑	๐๒
๒๔๖๘	กำไร ขาดทุน	๒,๘๐๓	๐๙			๒,๘๐๓	๐๙

ที่มา กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ร.ล. ๒๐/๒๒. บัญชีงบดุลแสดงฐานะการเงินของบริษัท พาณิชยน์าวีสยาม, บริษัท พาณิชยน์าวีสยาม กราบพูลกรมพระจันทบุรีนฤนาถ, ปี พ.ศ. ๒๔๖๑ - ๒๔๖๘.

จากตัวเลขบัญชีของบริษัทในแต่ละปี (ตารางที่ ๘) แสดงผลการดำเนินงานกิจการ
 วิชาลงทุนเป็นเงินจำนวนมากแทบทุกปี หากบริษัทพาณิชย์นาวีสยามเป็นบริษัทการค้าธรรมดา
 คงจะเลิกกิจการไปตั้งแต่ที่สองแล้ว แต่เมื่อเป็นบริษัทในพระบรมราชูปถัมภ์และรัฐบาลก็พยายาม
 ประคับประคองช่วยเหลือตลอดมา บริษัทจึงได้ดำเนินการต่อไปแม้ว่าจะขาดทุนมากจน
 ต้องเพิ่มทุนด้วยการเรียกหุ้นเพิ่ม และในที่สุดหลังจากที่เพียรพยายามประกอบการอยู่ถึง ๘ ปี
 บริษัทก็ต้องขาดทุนจนเกือบหมดเงินทุนทั้งสิ้น ๒ ล้านบาท จึงต้องเลิกกิจการไป สาเหตุ
 สำคัญที่ทำให้บริษัทพาณิชย์นาวีสยามต้องเลิกกิจการก็คือ บริษัทขาดตัวบุคคลที่มีความรู้พอสำ
 หรับการค้าเนืองงานให้ได้ผล ประกอบกับวิเทโศบายทางการเมืองของประเทศมหาอำนาจที่
 รัฐบาลไทยไม่อาจต้านทานได้ และฐานะทางการเงินของไทยซึ่งไม่อำนวยให้ประกอบการ
 ค้าใหญ่โตแข่งขันกับบริษัทต่างประเทศได้ ปัญหาเหล่านี้บริษัทพาณิชย์นาวีสยามตระหนักดีและ
 พยายามหาทางปรับปรุงอยู่เสมอ ใน พ.ศ. ๒๔๖๘ บริษัทได้คิดจะจัดรูปบริษัทเสียใหม่
 เพราะแบบเดิมทำให้ไม่อาจจะดำเนินงานไปได้โดยราบรื่น คนไทยในบริษัทก็ขาดความรู้
 ความชำนาญในการดำเนินงานเดินเรือค้าขาย จึงได้ขอให้รัฐบาลจัดหาผู้ชำนาญในการ
 เดินเรือค้าขายมาตรวจกิจการของบริษัทเพื่อให้ขอปรึกษาแนะนำว่าควรจัดรูปการใหม่อย่าง
 ไรบริษัทจึงจะเจริญขึ้นได้ บริษัทของชาวอังกฤษ ๒ บริษัทจึงได้ทำหน้าที่สละยื่นสมเด็จเจ้าฟ้า
 กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต ทรงมีพระดำริเห็นว่าจำเป็นต้องให้บริษัทอังกฤษเข้าจัดการ
 แล้ว บริษัทแอ่งโกลสยามคงจะจัดการได้ดีกว่าบริษัทบอร์เนียว เพราะบริษัทแอ่งโกลสยาม
 ไม่มีกิจการเดินเรือระหว่าง สิงคโปร์ ฮองกง และกรุงเทพฯ อันเป็นเส้นทางการค้าของ
 บริษัทพาณิชย์นาวีสยาม ส่วนบริษัทบอร์เนียวนั้นเป็นตัวแทนของบริษัทเรือสเตรท สตีมชิป
 และ บริษัทปัตเตอร์ฟิลด์แอนสไวร์ ซึ่งเดินเรือแข่งกับบริษัทของไทยอยู่ แต่พระดำริของ
 สมเด็จเจ้าฟ้า กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต ไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะเซอร์ เฮอร์เบิร์ต
 จี. เคอริง (Sir Herbert G. Dering) อัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทยใน
 ขณะนั้นได้พยายามเจรจากับรัฐบาลไทย จนบริษัทบอร์เนียวได้เป็นผู้จัดการบริษัทพาณิชย์นาวีสยาม

ก่องจดหมายเหตุแห่งชาติ , แฟ้ม ร.๑. ๒๐/๒๒ จดหมาย บริษัทพาณิชย์นาวีสยาม
 ถึง กรมพระจันทบุรีนฤนาถ. เสนาบดีกระทรวงพาณิชย์, ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๘

เซอร์ เซอร์เบิร์ต เคอริง และบริษัทเบอร์เนียวได้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับบรรดาเรือที่รัฐบาลไทยยึดจากเชลยเยอรมันมาตั้งแต่แรกแล้ว หลังจากที่บรรดาเรือรัฐบาลสัมพันธมิตรได้เจรจาแบ่งปันกันเขาเรือสินค้าขนาดใหญ่ประเภท สมุทร^๑ ไปแล้ว ๒ ลำ อัครราชทูตอังกฤษผู้หนึ่งได้มีหนังสือมาขอให้รัฐบาลไทยยินยอมให้บริษัทเบอร์เนียวเช่าเรือประเภท สมุทร^๒ ที่คงเหลืออยู่อีก ๒ ลำ คือเรือ เคนสมุทร และเรือปืนสมุทร เพื่อจะนำไปโฆษณาส่งสินค้า แต่ฝ่ายไทยขัดข้องเพราะต้องการให้คนไทยตั้งบริษัทพาณิชย์นำวิสัยามขึ้น^๓ เรื่องนี้ยังความไม่พอใจให้แก่อังกฤษมากจึงได้ปฏิเสธที่จะรับช่วงเชลยเยอรมันของไทยจากสิงคโปร์ไปมีตราส เกณฑ์ให้ฝ่ายไทยเป็นผู้ส่งตรงโดยตลอด^๔ ซึ่งกองทัพเรือไทยก็ได้จัดการจเรียมบรรยาย ต่อมา เซอร์ เซอร์เบิร์ต เคอริง มีหนังสืออ้างคำสั่งของรัฐบาลอังกฤษขอให้รัฐบาลไทยเชื้อเพื่อให้บริษัทเบอร์เนียวได้เช่า หรือซื้อเรือจำพวก ทะเล และสินธุ์^๕ ที่เหลืออยู่ทั้งหมด ๘ รัฐบาลไทยก็ได้จัดการให้บริษัทเบอร์เนียวเช่าเป็นพิเศษตาม

^๑ กองทัพเรือได้แบ่งประเภทเรือเชลยที่ยึดมาได้ออกเป็น ๓ หมวด ชื่อเรือที่เปลี่ยนใหม่จะแสดงประเภทด้วย คือ

- ๑. เรือกลไฟขนาดใหญ่ จำนวน ๔ ลำ มีชื่อลงท้ายด้วยคำว่า สมุทร
- ๒. เรือกลไฟขนาดเล็ก ๗ ลำ - " - ทะเล
- ๓. เรือลำเลียง ๔ ลำ - " - สินธุ์

^๒ กองทัพเรือ, พระประวัติและจริยาวัตรของจอมพลเรือ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วรพินิต, หน้า ๒๑, จกหมายที่ ๒๒๘/๑๐๐๔๓๐ เซอร์ เซอร์เบิร์ต เคอริง, กราบทูลสมเด็จพระยาเทวะวงศัวโรปกการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ, ลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๐

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘, จกหมายที่ ๒๓๑/๑๐๐๔๕ เซอร์ เซอร์เบิร์ต เคอริง กราบทูล สมเด็จพระยาเทวะวงศัวโรปกการ, ลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๐

^๔ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก. ๒๐๑/๓๗ ลายพระหัตถ์ที่ ๒๕/๒๔๖๑ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วรพินิต กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๓๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๑

Copy No 2691/10083, Received 31st October 1917

Private

British Legation

Bangkok

October 31st 1917

Dear Prince Devawongse,

I must, ^{confess} of being most disappointed to have received the intelligence given in Your Royal Highness' letter of yesterday's date to the effect that of the former German tugs and lighters four have been taken over by the Royal Navy, and three are to be leased to the Siamese Mercantile Marine.

While recognizing the claim which the Siamese Navy have two vessels of the kind which maybe found necessary to their requirements, I must express my regret the Siamese Mercantile Marine Company, which I believe is the newly formed association to run the "Deli" and "Samsen", should have been favoured at the expense of an old established British Company which has contributed so largely to the wealth and prosperity of the port of Bangkok.

Your statement that you are informed that these two tugs and five lighters are much needed here does not appear in any way an argument against leasing a portion of them to the Borneo Company, seeing that, as I duly informed Your Royal Highness in my letter of October 26th, these were anxious to negotiate a lease of them for specific use in the port of Bangkok.

I would observe moreover that, according to the information which I have this day communicated to Your Royal Highness in connection with the transport of Germans to India by the "Deli" and "Samsen", it will not appear probable that these two vessels will be available for the Siamese Mercantile Company for freight purpose for a long time, whereby the lighters, if the Siamese Company is to have their use ; will be rendered^{ed} idle, whereas they could, if leased to the Borneo Company, be utilized immediately with profit to the port of Bangkok.

Yours very sincerely,

(Signed) Herbert G. Dering

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำขอร้องแก่มังคัมภีร์นั้นเพราะเป็นเรือที่ไม่ได้ใช้ในการอยู่แล้ว จากท่าที่ของ เซอร์
 เฮอริเบิร์ต เคอริง ที่พยายามช่วยบริษัทบอร์เนียว ให้ได้รับผลประโยชน์อยู่เสมอและทำที่
 คอตันการตั้งบริษัทพาณิชย์นาวีสยามของไทย^๑ ทำให้สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงนครสวรรค์
 วรพินิตไม่ทรงไว้วางพระทัยและ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พระองค์ไม่ทรงปรารถนาให้บริษัท
 บอร์เนียวเข้าจัดการบริษัทพาณิชย์นาวีสยาม แต่ไม่สำเร็จดังพระดำริเพราะอัครราชทูตอังกฤษ
 ใช้อิทธิพลบีบบังคับโดยรัฐบาลไทยไม่อาจจะต้านทานได้ และในที่สุด บริษัทพาณิชย์นาวีสยาม
 ก็ถึงกาลที่จะต้องสลายไป ราชนาวีไทยจึงหมดหนทางที่จะอาศัยเรือช่วยรบจากบริษัทเดินเรือ
 ของไทยได้.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ กองทัพเรือ, พระประวัติและจริยาวัตรของจอมพลเรือ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระ
 นครสวรรค์วรพินิต, หน้า ๒๑